

Ehdotus Kansallisen ikäohjelman seurantajärjestelmäksi

Julkaisuja 1999:9

SOSIAALI- JA TERVEYSMINISTERIÖ

TYÖMINISTERIÖ

ESIPUHE

Kansallinen Ikäohjelma (1998-2002) perustuu valtioneuvoston 6.2.1997 tekemään periaatepäätökseen. Valtioneuvosto pitää tärkeinä toimenpiteitä, jotka parantavat ikääntyvien työntekijöiden edellytyksiä jatkaa työkykyisinä ja tuottavina työelämässä. Toisaalta periaatepäätöksessä pyritään työttömäksi joutuneiden ikääntyvien tukemiseen takaisin työelämään siirtymisessä. Näillä toimenpiteillä hillitään ikääntyvien siirtymistä ennenaikaisesti eläkkeelle.

Ikäohjelmaan sisältyy tiedotusta ja koulutusta sekä lainsäädännön ja toimintapolitiikan uudistamista, tutkimus-, kehittämis- ja kokeilutoimintaa. Lisätalousarviossa vuonna 1997 ja talousarvioissa vuosina 1998-2001 osoitetaan sosiaali- ja terveysministeriölle, työministeriölle ja opetusministeriölle Kansallisen Ikäohjelman toimeenpanosta aiheutuviin kustannuksiin yhteensä 25 mmk.

Sosiaali- ja terveysministeriö ja työministeriö asettivat 14.9.1998 Kansallisen Ikäohjelman seurantajärjestelmää ja ensimmäistä seurantaraporttia valmistelevan asiantuntijaryhmän. Työryhmän toimeksiannon mukaan seurantajärjestelmän tulee koskea ikäohjelmalle relevantteja tietoja ikääntyvien asemasta työmarkkinoilla ja työvoiman ulkopuolella sekä seurantatietoja ikäohjelman toimenpiteiden toteutumisesta ja niiden vaikuttavuudesta. Seurantajärjestelmän tulee myös sisältää ehdotukset seurantaraportin laadinnan tavasta ja ajankohdasta ja arvion kustannuksista.

Työryhmä jätti 6.4.1999 ehdotuksensa Ikäohjelman seurantajärjestelmäksi ja siihen sisältyviksi indikaattoreiksi. Työryhmä näki seuraavat seuranta-alueet ja mittarit keskeisimpinä.

- Tärkeimmän seurantatiedon tulisi osoittaa, miten ikääntyvien pysyminen työelämässä on kehittynyt; perusmittari on työllisyysaste, työllisten osuus ikäryhmän väestöstä.
- Toinen keskeinen tieto koskee ikääntyvien joutumista työttömiksi ja työttömien uudelleen työllistymistä; perusmittarina käytetään työttömien työnhakijoiden osuutta ikäryhmän väestöstä.
- Kolmas seuranta-alue kuvaa muutosta ikääntyvien ennenaikaiseläkkeille siirtymisessä; perusmittari olisi laskennallinen eläkkeelle siirtymisikä.

- Lisäksi seurantajärjestelmä sisältää mittareita Ikäohjelman edistämien osatavoitteiden (kuten työkyvyn ja ammattitaidon parantamisen) ja keinojen (kuten TYKY-toiminnan) toteutumisesta ja toimien vaikuttavuudesta.

Työryhmä on laatinut seurantajärjestelmän perustalta Ikäohjelman ensimmäisen seurantaraportin. Työryhmä on kuitenkin nähnyt tehtävänsä ennen muuta metodipainotteisena ja keskittänyt päätyönsä seurantajärjestelmän laatimiseen. Seurantaraportin yksi keskeinen tehtävä onkin havainnollistaa, minkä tyyppisiä tietoja seurantajärjestelmää noudattaen voidaan kerätä. Raportti keskittyy Ikäohjelman varsinaisten perustavoitteiden seurantaan. Tätä puoltaa paitsi asian tärkeys sinänsä myös se, että Kansallisen Ikäohjelman osatavoitteita ja niitä edistäviä keinoja koskevia seurantatietoja ja mittareita ollaan vasta rakentamassa.

Seurantaraportin tiedot koostuvat valtaosaltaan olemassa olevista tilastoista, joita on analysoitu nimenomaan ikämuuttuja huomioon ottaen. Tilastojen pohjalta on kuitenkin kehitetty uuden tyyppistä tietoa. Raportissa on muun muassa laskettu uudella, entistä luotettavammalla tavalla eläkkeelle siirtymisikä. Toisaalta raportti rakentuu uuden tyyppisten tilastotietojen varaan. Näitä ovat ensinnäkin useasta rekisteristä kokoonpannun työssäkäyntitilaston tiedot, jotka tekevät mahdolliseksi eritellä työntekijöiden siirtymiä työllisyyden, työttömyyden ja eläkkeellä olon välillä. Toisaalta olemassa olevista tilastoista on luotu täysin uuden tyyppisiä tietoja, mikä on edellyttänyt erillisten tilastoajojen suorittamista.

Raportti sisältää entistä täsmällisempiä tietoja ikääntyvien asemasta työmarkkinoilla ja työvoiman ulkopuolella. Näin raportti antaa pohjaa Kansallisen Ikäohjelman perustavoitteiden toteutumista koskevalle yhteiskunnalliselle keskustelulle ja tavoitteiden toteutumista edistävien keinojen arvioinnille.

Helsinki huhtikuu 1999

Markku Lehto

Sosiaali- ja terveysministeriön kansliapäällikkö

Pertti Sorsa

Työministeriön kansliapäällikkö

Taustaksi

Sosiaali- ja terveysministeriö ja työministeriö asettivat 14.9.1998 Kansallisen Ikäohjelman seurantajärjestelmää valmisteleavan asiantuntijaryhmän. Ryhmän tehtävänä on myöskin ensimmäisen seurantaraportin laadinta.

Työryhmä on laatinut ehdotuksensa Ikäohjelman seurantajärjestelmästä, jonka liiteosana oheinen raportti on. Työryhmä on nähnyt tehtävänsä ennen muuta metodipainotteisena ja keskittänyt päätyönsä seurantajärjestelmän laatimiseen. Raportissa esitetyt johtopäätökset ovatkin varovaisia, sillä perusteltujen erittelyjen tekeminen olisi edellyttänyt seikkaperäistä perehtymistä paitsi tilastoihin, myös tehtyihin tutkimuksiin ja niiden ominaispiirteisiin ja rajoituksiin, esim. aineistojen ominaisuuksiin.

Työryhmässä ovat toimineet erikoistutkija Matti Sihto työministeriöstä puheenjohtajana ja jäsenenä osastopäällikkö Mikael Forss Eläketurvakeskuksesta, professori Juhani Ilmarinen Työterveyslaitoksesta, kehittämispäällikkö Päivi Keinänen Tilastokeskuksesta, erikoistutkija Olli Poropudas opetusministeriöstä ja erikoistutkija Pekka Sirén sosiaali- ja terveysministeriöstä. Sihteerinä on toiminut tilastonlaatija, sittemmin apulaistarkastaja Paula Sardar työministeriöstä. Työryhmä nimesi tilastosihteeriksi opiskelija Mikko Myrskylän.

Työryhmä on kuullut seuraavia asiantuntijoita: Yliaktuaari Mirja Tiisanoja Tilastokeskus, tutkija Simo Aho Tampereen yliopisto, tutkimusjohtaja Pasi Holm Valtion taloudellinen tutkimuslaitos, tutkija Päivi Mustonen Tampereen yliopisto, erikoissuunnittelija Pekka Myrskylä Tilastokeskus, projektitutkija Pekka Ylöstalo työministeriö, tutkija Raija Gould Eläketurvakeskus, tutkija Helka Hytti Kansaneläkelaitos, tutkija Päivi Peltomäki Työterveyslaitos, neuvotteleva virkamies Kari Vinni sosiaali- ja terveysministeriö, osastajohtaja Pekka Huuhtanen Työterveyslaitos ja tutkija Pirjo Tuuli Eläketurvakeskus.

SISÄLLYS

I YHTEENVETO	5
II VÄESTÖKEHITYS.....	6
III TYÖLLISYYS.....	6
1. Työllisyyden kehitys eri ikäryhmissä	6
2. Ikääntyvien työllisyys EU-maissa	9
3. Työvoimavarojen riittävyys.....	10
4. Työllisyyden ominaispiirteitä	12
5. Virrat työllisyyteen ja työllisyydestä	14
5.1. Virta työllisyydestä.....	14
5.2. Poistumat työttömyyteen ja eläkkeelle 1-vuotisikäryhmittäin	16
IV TYÖTTÖMYYS	18
1. Työttömien määrän kehitys	19
2. Työttömien ominaisuuksia	20
3. Työttömien toimeentulo	21
4. Osallistuminen aktiivitoimiin ja toimien vaikuttavuus	22
5. Työttömyysjaksojen päätyminen	23
V VARHAISELÄKKEELLE SIIRTYMINEN	29
1. Ikääntyneiden saamat varhaiseläkkeet.....	30
3. Vaiheittainen siirtyminen eläkkeelle	31
VI IKÄÄNTYVIEN KOULUTUS	32
1. Väestön koulutusrakenteen muutos.....	32
2. Koulutus ja työmarkkina-asema	34
3. Aikuiskoulutukseen osallistuminen.....	36
4. Ikääntyvien koulutus kansainvälisessä vertailussa.....	38
Liitekuvioita	40
Liitetaulukot	55

I YHTEENVETO

Oheisessa seurantaraportissa keskitytään Ikäohjelman varsinaisten perustavoitteiden toteutumisen seurantaan. Painotusta puoltaa tässä ensimmäisessä seurantaraportissa – paitsi asian tärkeys - myös se, että Kansallisen Ikäohjelman osatavoitteita ja niitä edistäviä keinoja koskevaa seurantajärjestelmää ollaan vasta rakentamassa. Perustavoitteiden seurannan osalta seurantajärjestelmä on keskeisiltä osiltaan jo olemassa; erityisesti useista tilastorekistereistä koottu Työssäkäyntitilasto antaa mahdollisuuksia aivan uuden tyyppisen, olennaisen ja täsmällisen tiedon tuottamiseen. Raportin keskeiset tulokset koskevat ikääntyvien työllisyyden ja työttömyyden tasoa, rakennetta ja kehitystä, virtaa tulos työllisyydestä ja työttömyydestä, työvoimavarojen riittävyttä, työvoimapoliittisia toimenpiteitä sekä siirtymistä eläkkeelle. Lisäksi raportissa käsitellään ikääntyvien koulutusta.

Ikääntyvät jakaantuvat työllisyystilanteensa ja työllisyyden kehityksen suhteen kahtia. Kun 45-54-vuotiaiden työllisyys on yksi eri ikäryhmien korkeimpia, on ikääntyneiden 55-64-vuotiaiden työllisyys kehnoin. Yli 50-vuotiaiden osallistuminen entistä suuremmissa määrin työelämään olisi kuitenkin tärkeää talouden kehitykselle. Riittämättömät työvoimavarat voivat nimittäin muodostua esteeksi taloudelliselle kasvulle.

Virta ulos työllisyydestä on 25-54-vuotiailla vähäistä, toisin kuin nuorimmilla ja vanhimmilla työikäisillä. Kun työllisenä ollut nuori jättää työllisyyden, hän siirtyy useimmiten opiskelemaan. Ikääntyneet puolestaan siirtyvät ensi sijassa eläkkeelle, vaikkakin työttömyyden merkitys on laman seurauksena kasvanut.

Virta työttömyyteen on melko tasaista siirryttäessä 45-vuotiaista vanhempiin työelämässä oleviin. Tietyn ikäisten työllisten parissa virta työttömyyteen kuitenkin alkaa jyrkästi kasvaa. Vuonna 1996 tuo ikä oli 53-vuotta, jonka iän jälkeen virta työttömyyteen oli korkea. Vuonna 1997 kasvu alkoi työllisten ylitettyä 55. vuoden iän. Työttömyyden kasvu ns. eläkeputken alaikärajan kohdalla keskittyi muutamalle toimialalle, teollisuuteen, kauppaan, liikenteeseen ja rahoitukseen sekä jossakin määrin myös rakentamiseen, jolla alalla poistumavirrat työttömyyteen olivat jo nuoremmissakin ikäryhmissä korkeat. Eläkkeelle siirtyminen painottuu sen sijaan voimakkaasti vasta 60. ikävuoden tienoille. Ainoastaan maa- ja metsätaloudesta virta eläkkeelle kiihtyy jo aikaisemmin.

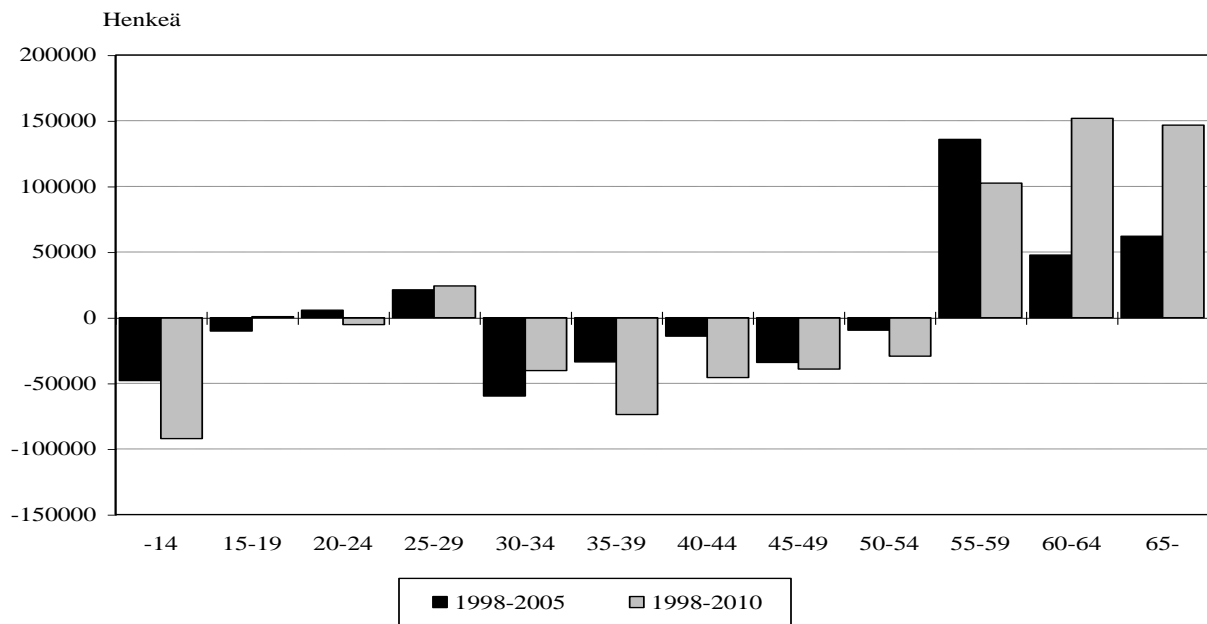
Työttömänä jo olevien 45-54-vuotisten tilanne muistuttaa jossakin määrin keskisten ikäryhmien, 25-44-vuotisten, tilannetta, kun tarkastellaan työttömän todennäköisyyttä sijoittua uudelleen työelämään. 45-54-vuotisten mahdollisuudet työllistyä ovat kuitenkin selvästi kehnommat kuin 25-44-vuotiailla. Ikääntyneitten, 55-64-vuotisten, työttömien todennäköisyys sijoittua takaisin työelämään on puolestaan marginaalista. Heidän työttömyytensä onkin suurinta. Se on myös pitkäkestoisinta. Ikääntyneitten työllistymistodennäköisyyttä myös heikentää se, että he osallistuvat työvoimapoliittisiin toimenpiteisiin, kuten työvoimakoulutukseen, muita ikäryhmiä huomattavasti vähemmän.

Ikääntyneistä 55-59-vuotiaiden varhaiseläkkeen saajien väestöosuus on pienentynyt 1990-luvulla, mutta työttömien kasvanut. 60-64-vuotiaiden eläkkeen saajien osuus on sen sijaan kasvanut vuosikymmenen alkuun verrattuna. Tosiasiallinen eläkkeelle siirtymisikä on myöhentynyt samana aikana puolella vuodella ja vuoden 1994 tasosta – jolloin eläkkeelle siirryttiin kaikkein aikaisin - vuodella.

II VÄESTÖKEHITYS

Väestön kasvu keskittyy lähivuosina hyvin jyrkästi yli 50-vuotisiin. Lähestyttäessä vuotta 2010 suuret ikäluokat lähenevät vanhuuseläkeikää. (Väestön määrä eri ikäryhmissä vuonna 1998, 2005 ja 2010 esitetään liitekuviossa 1.)

Kuvio 1. Väestön määrän muutos eri ikäryhmissä vuodesta 1998 vuoteen 2005 ja 2010. Tilastokeskus, väestöennuste.

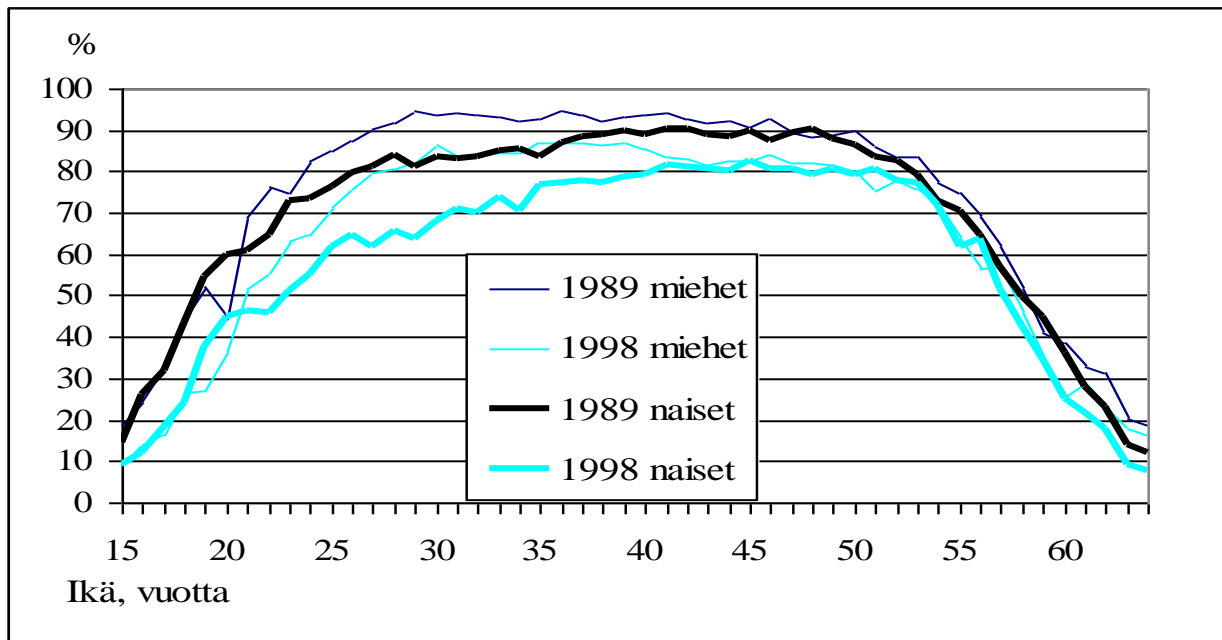
Työikäinen väestö ikääntyy. Tämä asettaa uusia vaatimuksia työelämälle ja työyhteisöille. Kehitys merkitsee myös sitä, että työikäinen väestö keskittyy ikäryhmiin, joissa työelämästä poistuminen yleistyy. Tämä lisää eläkkeiden ja työttömyysturvan kustannuksia. Myös kysymys työvoiman riittävydestä tulee entistä ajankohtaisemmaksi.

III TYÖLLISYYS

1. Työllisyyden kehitys eri ikäryhmissä

Työllisyysasteet, työllisten %-osuus väestöstä, alkavat jyrkästi laskea 50. ikävuoden tienoilla ja lasku jyrkkenee entisestään 55. ikävuoden jälkeen. Näin tapahtuu niin naisilla kuin miehillä, niin viime vuosikymmenen lopulla kuin nykyään (ks. kuvio 2).

Kuvio 2. Työllisyysasteet iän ja sukupuolen mukaan vuosina 1989 ja 1998. Työvoimatutkimus.

Työllisyysasteet ovat laskeneet vuoden 1989 jälkeen kaikissa ikäryhmissä jyrkästi (ks. kuvio 3). Laman aikana työllisyysaste laski prosenttiyksiköissä mitattuna eniten alle 45-vuotiailla. Samoissa ryhmissä työllisyysaste myös kasvoi eniten (prosenttiyksikköä) talouden elvyttyä vuoden 1994 jälkeen. Tästä huolimatta vuosien 1989 ja 1998 työllisyysasteita kuvaavat käyrät ovat etäimmällä toisistaan alle 45-vuotiailla.

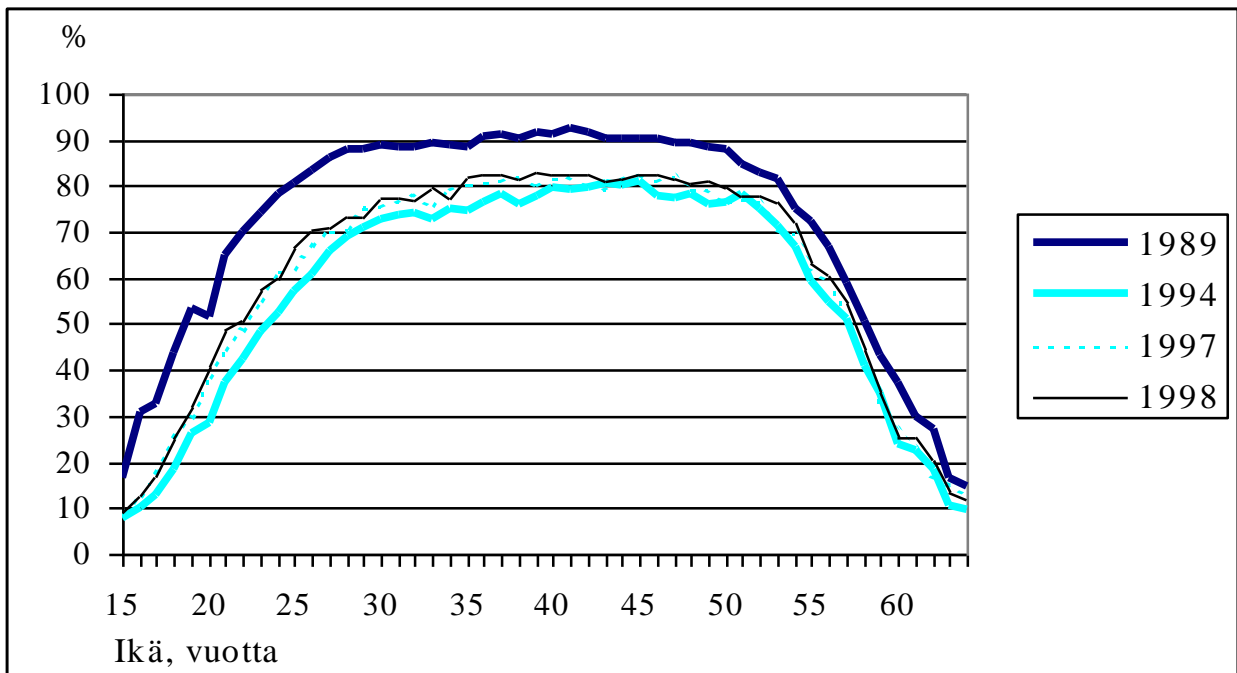
Suhteellinen työllisyyden lasku on suurinta kaikkein nuorimmilla. Ikääntyneiden¹ ja nuorten työllisyysasteen laskun vaikutukset ovat kuitenkin erilaisia. Nuorten opiskelu on lisääntynyt. Ikääntyvät ovat yleensä siirtyneet eläkkeelle tai työttömiksi. Lama vähensi ikääntyvien, niin miesten kuin naistenkin, työttömyyttä vähemmän kuin alle 45-vuotuisilla. Ylivoimaisesti parhaiten selvisivät 50-54 -vuotiaat naiset. Laman jälkeen työllisyysaste on taas lähtenyt nousuun kautta linjan, mutta erityisesti se on noussut siellä, missä laskukin oli suurin. Naisten työllisyysaste on noussut vähemmän kuin miesten, mutta olihan pudotuskin pienempi. Talouden elpymisen tuoma työllisyyden lisäys kanavoitui suhteellisesti vähemmän yli 45-vuotiaisiin kuin nuorempiin. 50-54-vuotiaiden, ts. suurten ikäluokkien, työllisyysaste on nykyään kaikista 5-vuotiskäryhmistä kuitenkin lähimpänä vuoden 1989 tilannetta.

Yli 60-vuotiaat työlliset muodostavat poikkeuksen. Tosin heidän määränsä on pieni. Heidän työllisyysasteensa putosi laman aikana jyrkästi. Tässä ikäryhmässä naisten työllisyysaste laski huomattavasti miehiä enemmän. Muissa ikäryhmässä naisten työllisyysaste laski vähemmän kuin miesten, tosin lähtötasokin oli matalampi. Vaikka myös 60 vuotta täyttäneiden työllisyyden kasvu oli talouden elpymisen aikana voimakasta, on työllisyysasteen lasku tässä ryhmässä alle 25-vuotiaiden jälkeen suurinta vuoden 1989 jälkeen. Kuten Ikääntyvät työelämässä -mietinnössä² käy ilmi, heidän työllisyysasteensa laski voimakkaasti jo 1980-luvulla. Heidän työllisyysasteensa olikin jo vuonna 1989 kaikista ikäryhmistä alhaisin. (Ks. liitetaulukko 1.)

¹ Ikääntyneillä tarkoitetaan IKOMI-mietinnön (1996) mukaisesti 55-64 ja ikääntyvillä 45-64-vuotiaita.

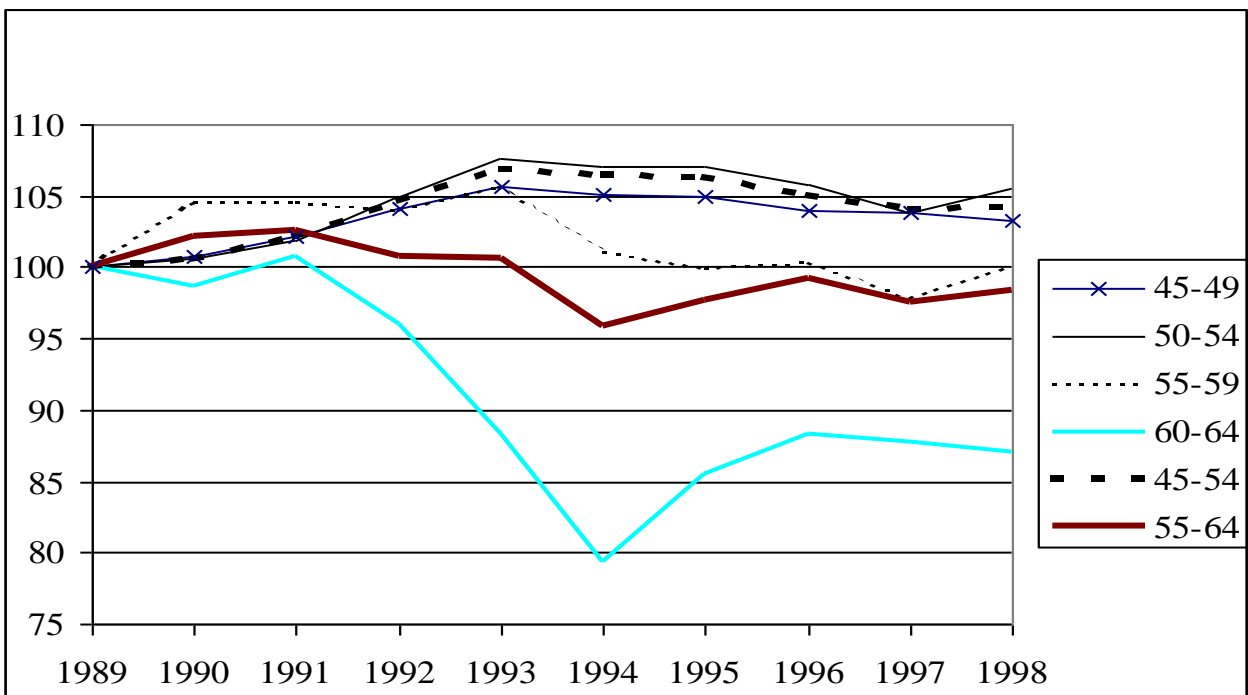
² IKOMI 1996. Ikääntyvät työelämässä. Komiteamietintö 14. Helsinki.

Kuvio 3. Työllisyysasteet iän mukaan vuosina 1989, 1994, 1997 ja 1998. Työvoimatutkimus.

Alle 55-vuotisten työllisyystilanne alkoi kohentua vuonna 1993, ikääntyneiden vuotta myöhemmin (ks. liitekuvio 2). Ikääntyvien työllisyysastetta on seuraavassa verrattu keski-ikäryhmän (25-44-vuotiaat) työllisyysasteeseen, jotta nähdään ikääntyvien työllisyysasteen muutos suhteessa tärkeimpään vertailuryhmään, 25-44-vuotiaisiin.

Kuvio 4. Työllisyysasteiden suhdeindeksi. Ikääntyvien (5-vuotisikäryhmät) työllisyysasteet jaettuna 25-44-vuotiaiden työllisyysasteella, 1989=100. Työvoimatutkimus.

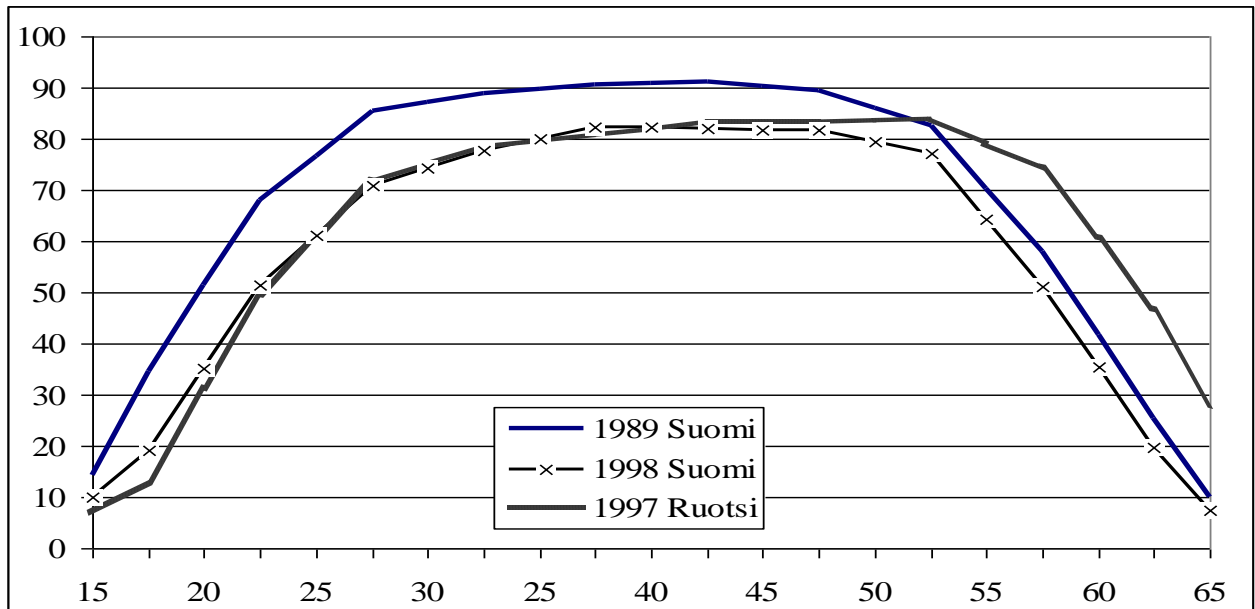
45-54-vuotiaiden työllisyystilanne on parantunut suhteessa keskisissä ikäryhmissä oleviin. 55-59-vuotiaiden kehitys oli vuoteen 1993 vastaava kuin 45-54-vuotiailla, mutta heikkeni sen jälkeen selvästi. Viime vuonna ikäryhmän työllisyysasema suhteessa keskisiin ikäryhmiin on paltannut vuoden 1989 tilanteeseen. 60-64-vuotiaiden työllisten määrän väheneminen näkyy selvästi.

2. Ikääntyvien työllisyys EU-maissa

Alle 60-vuotisten työllisyys on säilynyt EU-maissa vakaana 1990-luvulla, mutta 60-64-vuotisten työllisyys on jonkin verran laskenut. Suomessa kaikkien ikäryhmien työllisyys on laskenut. Tästä huolimatta 25-55-vuotiaiden työllisyysasteet ovat Suomessa selvästi korkeammat kuin yleensä EU-maissa, 55-59-vuotiaiden työllisyysasteet ovat yhtä korkeat, mutta 60-64-vuotiaiden alhaisemmat. (Ks. liitekuvio 3.)

Suomen asema kansainvälisessä vertailussa selittyy keskeisesti naisten korkeasta työhön osallistumisesta. Naisten työssäkäyntiaste on Suomessa korkeampi kaikissa ikäryhmissä lähes kaikkiin muihin maihin verrattuna. Muissa Pohjoismaissa naisten työllisyysasteet ovat kuitenkin korkeammat. Erojen suuruus on siinä mielessä näennäistä, että osa-aikatyö on paljon yleisempää muissa Pohjoismaissa kuin Suomessa. Miesten työllisyysasteet ovat puolestaan ikääntyvillä selvästi alhaisemmat kuin EU-maissa keskimäärin. Työllisyysasteiden mataluus koskee kuitenkin kaikkia nuorempiakin ikäryhmiä. Verrattaessa Suomea EU-maiden keskiarvoon on ikääntyvien työllisyysasema kuitenkin kaikista ikäryhmistä selvästi huonoin. Ero ikääntyvien haitaksi alkaa esiintyä jo 45-49-vuotiaiden miesten keskuudessa. Sekä 55-59 että 60-64-vuotiaiden miesten työllisyys on yksi huonoimpia. (Liitetaulukko 2.)

Kuvio 5. Työllisyysaste iän mukaan vuosina 1989 ja 1998 Suomessa (Työvoimatutkimus) ja vuonna 1997 Ruotsissa (OECD, Labour Force Survey).

Kun Suomen ja Ruotsin työllisyysasteita eri ikäryhmissä vertaillaan tarkemmin, huomataan, että Ruotsin työllisyysaste on korkeampi ainoastaan yli 45-vuotiailla ja selvästi korkeampi yli 50-vuotiailla. 50-64-vuotiaiden työllisyysaste (71,6 ja 53,6 %) on Ruotsissa 18 %-yksikköä korkeampi kuin Suomessa. Suomalaisten 50 vuotta täyttäneiden täytyisi pysyä työssä 2,7 (sekä Suomen että Ruotsin tiedot ovat vuodelta 1998) vuotta nykyistä pitempään, jotta Ruotsin työllisyysaste saavutettaisiin ikääntyvienkin keskuudessa.

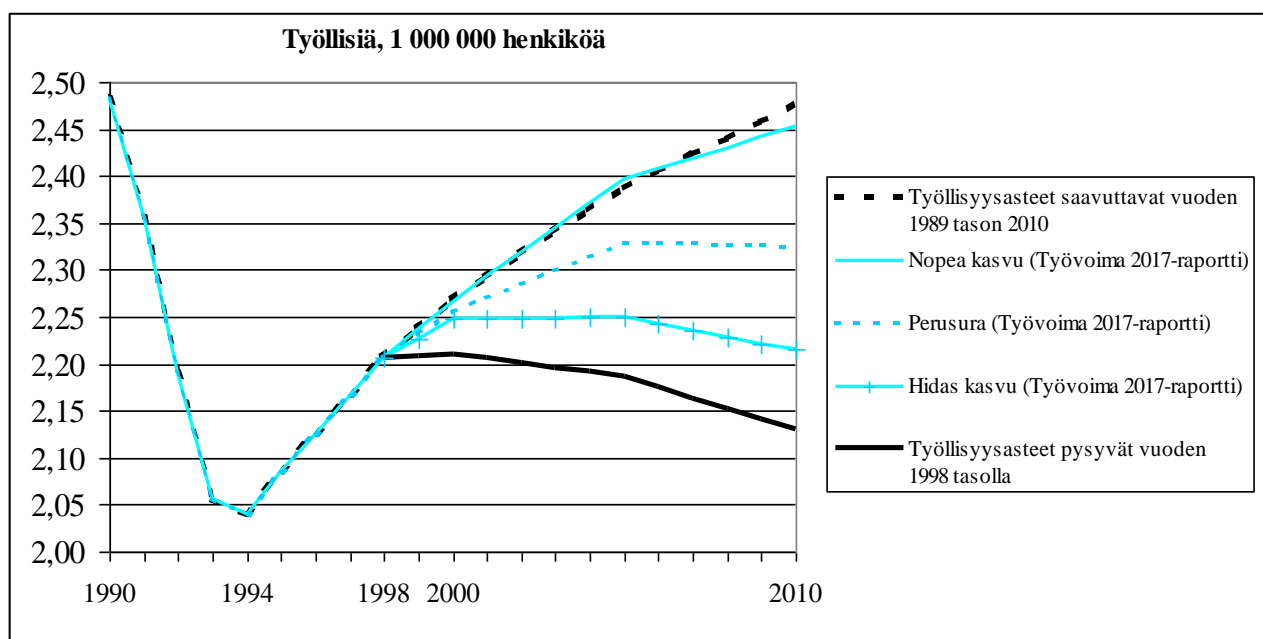
Ikääntyneiden korkea työllisyysaste Ruotsissa selittyy osittain sillä, että osa-aikatyö ikääntyneiden parissa on Ruotsissa paljon yleisempää kuin Suomessa. Vaikka Suomen ja Ruotsin yli 50-vuotiaitten työllisyys korjataan kokoaikatyöllisyydeksi, maiden erot kuitenkin säilyvät suurina. Toisaalta osa-aikatyöllisyyden kasvu ikääntyneiden parissa on myönteistä, jos se merkitsee eläkkeelle lähdön myöhentymistä ja asteittaista siirtymistä eläkkeelle (vrt. IKOMI 1996).

3. Työvoimavarojen riittävyys

Yli 50-vuotiaiden osuuden kasvu työikäisistä merkitsee myös niiden väestöryhmien kasvua, joissa työllisyysasteet ovat pieniä. Tämän merkitys työvoimavarojen saatavuudelle on keskeinen. Asian havainnollistamiseksi on tehty seuraavat laskelmat.

Työvoima 2017 –raportista³ esitetään kolme työllisyyden kasvun projektiota, nopea kasvu, perusura ja hidas kasvu. Ne esitetään seuraavassa kuviossa. Samaan kuvioon on laskettu työllisyyden kehitys, kun 5-vuotisikäryhmittäiset työllisyysasteet säilyvät vuoden 1998 tasolla tai palaavat vuoden 1989 tasolle. Työllisyysasteiden pysyminen nykytasolla merkitsisi työllisyyden romahtamista laman alkuvuosien tasolle. Työllisyysasteen palaaminen vuoden 1989 tasolle puolestaan merkitsisi samaa kuin Työvoima 2017:n nopean kasvun mukainen kasvu.

Kuvio 6. Työllisyyden kasvu Työvoima 2017:n kolmessa projektiossa sekä tilanteessa, jossa työllisyysasteet säilyvät nykyisillään tai nousevat vuoden 1989 tasolle. Työvoima 2017, työvoimatutkimus, tilastokeskuksen väestöennuste.

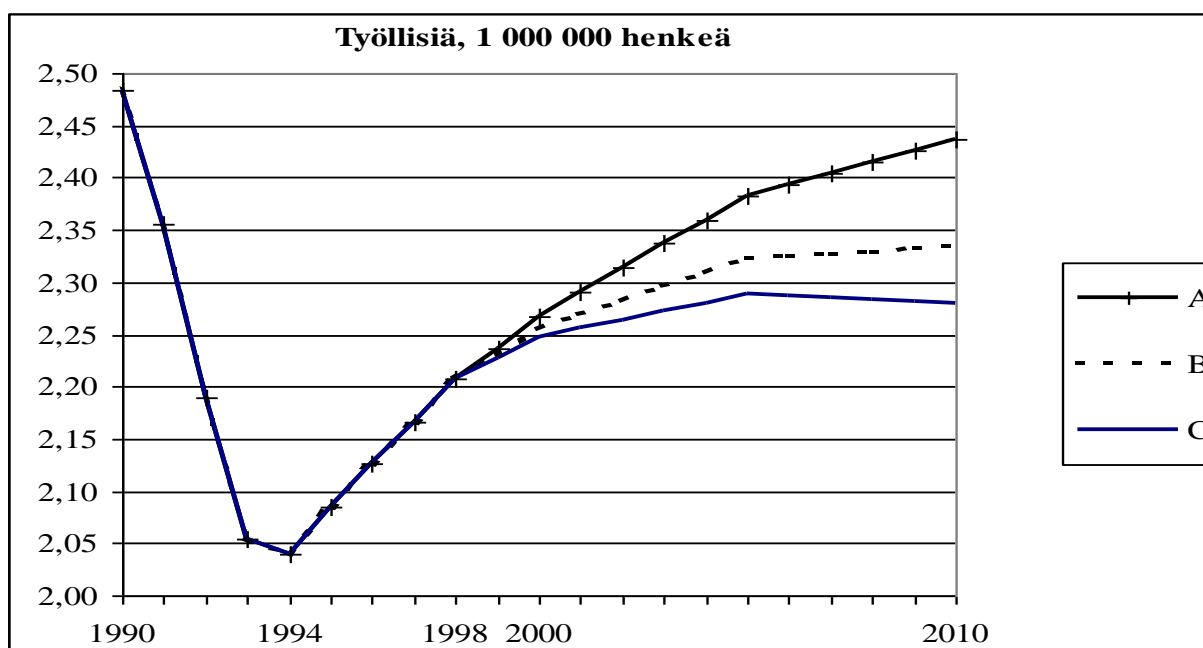

³ Työministeriö 1999. Työvoima 2017, loppuraportti. Työvoimapolitiittinen tutkimus 200. Helsinki.

Edeltävät laskelmat ovat mekaanisia. On realistista olettaa, että taloudellisen kasvun painuessa hitaan kasvuvaihtoehdon alle, työllisyysasteiden kehitykset poikkeavat toisistaan eri ikäisillä. Toisaalta vuoden 1989 työllisyysasteiden saavuttaminen voi keskisissä ikäryhmissä tuottaa suuria ongelmia. Vallitsihan tuolloin korkeasuhdanne työvoimapula-ilmiöineen.

Toisen laskelman lähtökohdaksi on tilanne, jossa alle 50-vuotiaiden työllisten määrä pysyy nykytasolla. Koska väestön määrä kyseisissä ikäluokissa laskee, heidän työllisyysasteensa kasvaa laskelmassa. Työllisyysaste muodostuu keskisissä ikäryhmissä vuoden 1989 tasoiseksi tässäkin laskelmassa (ks. liitetaulukko 3). 50 vuotta täyttäneiden osalta esitetään kolme vaihtoehtoa: heidän työllisyysasteensa pysyy nykytasolla, heidän työssä pysymisensä pitenee yhdellä ja kolmella vuodella.

Kuvio 7. Työllisyyden kehitys kolmessa laskennallisessa vaihtoehdossa, joissa 15-49-vuotiaiden määrä pysyy vuoden 1998 tasolla. Vanhempien työllisyysaste säilyy vuoden 1998 tasolla, heidän työssäolonsa pitenee yhdellä tai kolmella vuodella. Työssäkäyntitilasto, Tilastokeskuksen väestöennuste.

A = Työssä pysymistä on pidennetty kolmella vuodella 50-vuotiaista lähtien, nuorempien työllisten määrä on ennallaan.

B = Työllisyysaste, työssä pysymistä on pidennetty yhdellä vuodella 50-vuotiaista lähtien, nuorempien työllisten määrä on ennallaan.

C = Työllisyysaste, yli 49-vuotiaiden työllisyysaste pysyy vuoden 1998 tasolla, nuorempien työllisten määrä on ennallaan.

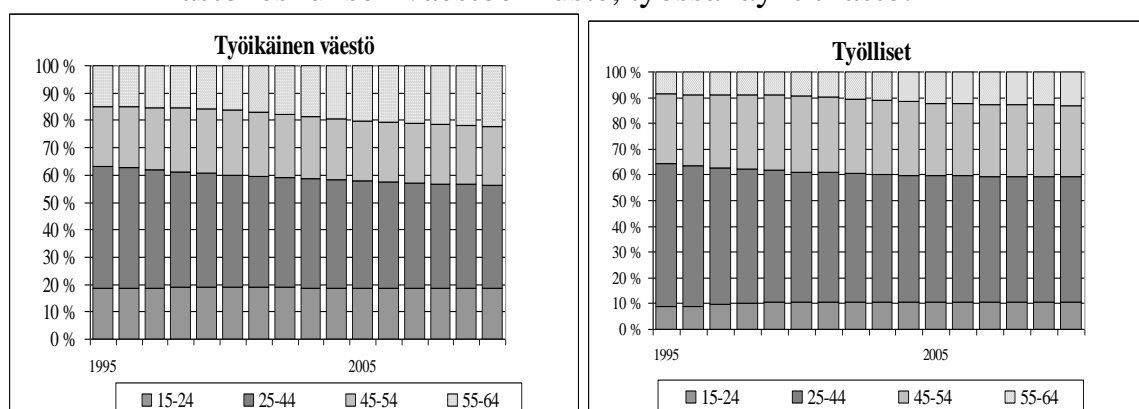
Kun 50 vuotta täyttäneiden työllisyysasteet säilyvät nykyisellään, alle 50-vuotisten työllisyysasteen kasvu johtaa kokonaistyöllisyyden kasvuun. Kasvu on Työvoima 2017:n perusuran ja hitaan kasvun vaihtoehtojen välissä, ts. tilanteessa, jossa 25-49-vuotiaiden työllisyysaste on vuoden 1989 ennätyskorkealla tasolla. Yli 50-vuotisten työelämässä pysymisen pidentyminen vuodella johtaa hieman perusuraa parempaan työllisyyden kasvuun. Työssä pysymisen pidentyminen kolmella vuodella johtaa lähes nopean kasvun vaihtoehtoon.

Työvoima 2017:ssa esitetään laskelmia tulevaisuuden työvoimatarpeesta. Tähän vaikuttavat paitsi työllisyyden kehitys, myös työvoiman poistuminen tuotannosta, muun muassa juuri työelämästä poistumisen, kuten eläkkeelle siirtymisen, seurauksena. Edeltävät laskelmat tuovat esiin, miten ensiarvoista ikääntyvien työelämässä pysymisen pidentäminen on työvoiman saataisuuden kannalta.

4. Työllisyyden ominaispiirteitä⁴

Ikääntyneiden osuus väestöstä kasvaa, niin myös työllisten keskuudessa. Mikäli ikääntyneiden siirtyminen työelämästä jatkuu nykyisen tyyppisenä, kasvaa heidän osuutensa työllisyydestä paljon väestömuutoksia hitaammin. Asian kääntöpuolena on se, että ikääntyneiden virta työelämän ulkopuolelle kasvaa. Kun ei-työllisiä 55-64-vuotiaita oli vuonna 1998 330 000 henkilöä, olisi heidän määränsä kasvanut puolella, i. 510 000 henkilöön vuoteen 2010 mennessä, mikäli heidän työllisyysasteensa säilyisi nykyisellään.

Kuvio 8. Työikäisen väestön ja työllisten ikärakenne 1995-1998 sekä väestöennuste vuoteen 2010 ja työllisten ikäjakauma vuoteen 2010 olettaen 5-vuotiskäryhmittäisten työllisyysasteiden säilyvän vuoden 1998 tasolla. Tilastokeskuksen väestöennuste, työssäkäyntitilasto.

Eri toimialoilla työllisten ikärakenne on melko toisiaan vastaava. Selvimät poikkeamat muodostavat maa- ja metsätalous ja yhteiskunnalliset palvelut, joissa sekä ylipäänsä ikääntyvien että myös ikääntyneiden osuus on suurin. Näistä maa- ja metsätalous on perinnäisesti ollut ikäraken-

⁴ Tässä raportissa ei käsitellä ikääntyvien terveyttä eikä toiminta- ja työkykyä, koska Ikäohjelmalle on paraikaa valmistumassa aiheesta laaja selvitys. (Ilmarinen, Juhani 1999. Ikääntyvät työntekijät Suomessa ja Euroopan Unionissa sekä heidän asemansa parantaminen työmarkkinoilla. Moniste.) Ikääntyvien terveyden kehitystä pystytään lisäksi säännöllisesti seuraamaan työkykyindeksillä, joka vasta sisältyy Ikäohjelman seurantajärjestelmäehtotukseen.

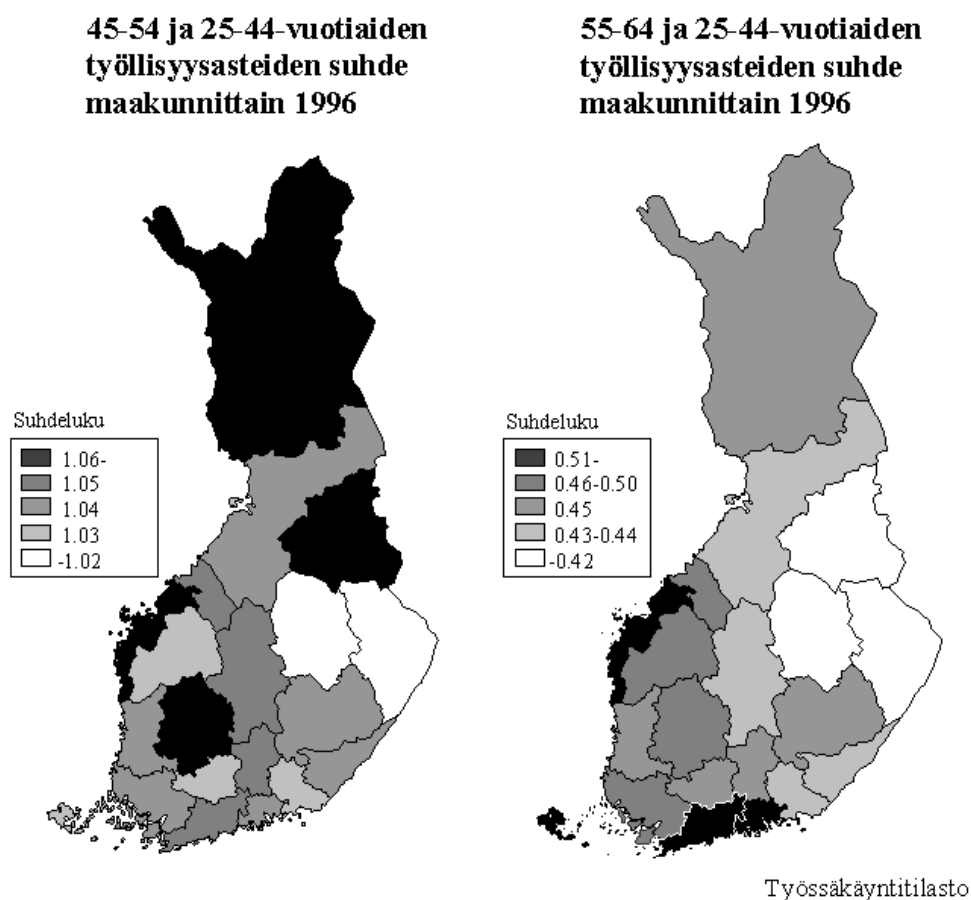
Myöskään ikääntyvien työoloja ja heidän kokemuksiaan niistä ei voida käsitellä, sillä se edellyttäisi erillisten ikäryhmät huomioon ottavien analyysien tekoa (vrt. työryhmän ehdotus Ikäohjelman seurantajärjestelmäksi). Ensimmäistä kertaa tehdyn TYKY-barometrin tulokset ilmestyvät vasta myöhemmin keväällä.

Ikääntyviin kohdistuvia, muun muassa työnantajien, asenteita ja heidän saamaansa arvostusta on käsitelty juuri valmistuneessa tutkimuksessa. (Kouvonen, Anne 1999. Ikäsiirtymäkokemukset työssä ja työhöänotossa. Työministeriö, Työpoliittinen tutkimus 203. Helsinki.) Ikääntyneiden eläkeasenteiden muutosta ei ole seurattu vuoden 1994 jälkeen. Työolotutkimuksen, jonka eläkeasennekysymykset ovat vastaavia aikaisempien asennetutkimusten kanssa, tulokset osoittavat palkansaajien eläkeasenteiden olevan vuonna 1997 yleisempiä kuin koskaan ennen 1990-luvulla (Tilastokeskus 1997. Työolotutkimus. Helsinki.) Tuloksen arviointi kuitenkin edellyttäisi työolotutkimuksen tulosten ikäryhmittäistä erittelyä, kuten Ikäohjelman em. seurantajärjestelmäehtotuksessa esitetään.

teeltaan vanhin ja on sitä edelleen, vaikka se onkin ikärakenteeltaan nuorentunut sitten viime vuosikymmenen. Yhteiskunnallisten palvelujen ikärakenteen vanheneminen on taasen jatkunut jo pitkään. Teollisuudessa puolestaan on alhaisin ikääntyneiden osuus, 45-54-vuotisten osuus puolestaan on keskitasoa. Ikääntyneiden osuuden lasku oli tyypillistä alalle jo 1980-luvulla. (Ks. liitekuvio 4; IKOMI 1996.)

Ikääntyvien työllisyysasteet vaihtelevat alueittain, mutta niin vaihtelee yleensäkin työllisyystilanne. Tämän vuoksi 45-54 ja 55-64-vuotiaiden työllisyysasteet on maakunnittain suhteutettu 25-44-vuotiaiden työllisyysasteeseen.

Kuvio 9. 45-54 ja 55-64-vuotiaiden työllisyysasteiden suhde 25-44-vuotiaiden työllisyysasteeseen eri maakunnissa vuonna 1996.

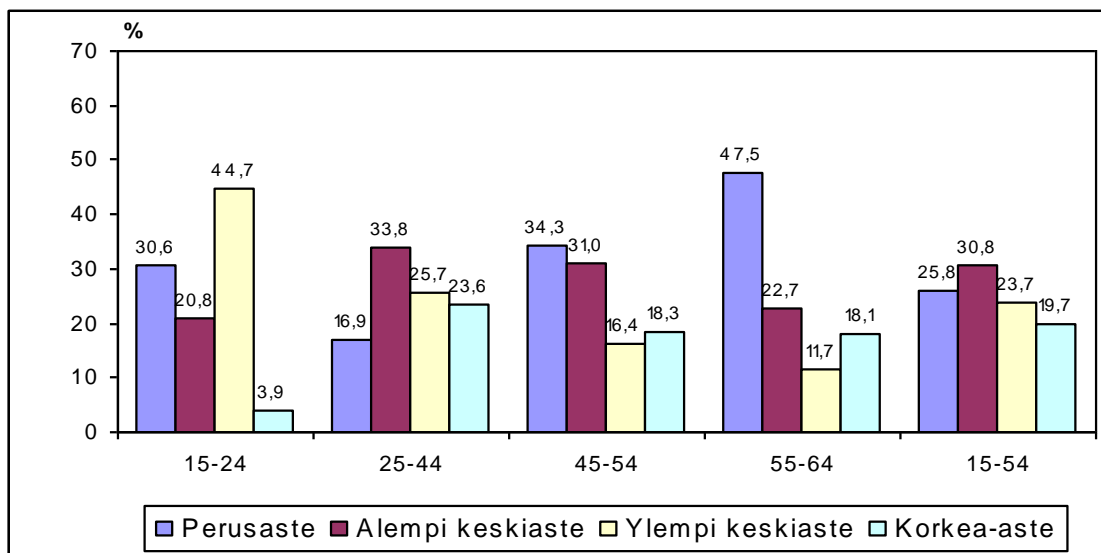

Kuvion mukaan 45-54-vuotiaiden työllisyysasteen suhde keskisten ikäryhmien työllisyysasteeseen on alueesta riippumatta vakaa, 25-44-vuotiaita aavistuksen verran parempi. Eri maakuntien keskinäinen järjestys vaihtelee melko sattumanvaraisesti. Tämä ei sikäli ole mikään ihme, että eri alueiden väliset erot ovat vähäiset.

Ikääntyneiden asema 25-54-vuotiaisiin on selvästi huonompi. Eri alueiden väliset erot ovat lisäksi paljon suuremmat kuin 45-54-vuotiailla. Erot ovat myös sikäli säännönmukaisia, että ikääntyneiden työllisyystilanne on paras alueilla, joilla työllisyystilanne yleensäkin on paras. Ikääntyneiden asema on huonoin heikon työllisyyden alueilla. Suhde ei kuitenkaan ole selkeä sikäli, että tilanne ei vallitse kaikilla heikoilla työllisyysalueilla.

Ikääntyvien työllisten koulutustaso on huomattavasti heikompi kuin nuorilla, kuten näkyy seuraavasta kuviosta.

Kuvio 10. Työllisten koulutustaso iän mukaan vuonna 1997. Työvoimatutkimus, julkaisematon aineisto.

Koulutuksen ja työllisyyden yhteys on hyvin vahva, kuten näkyy liitekuviosta 5.

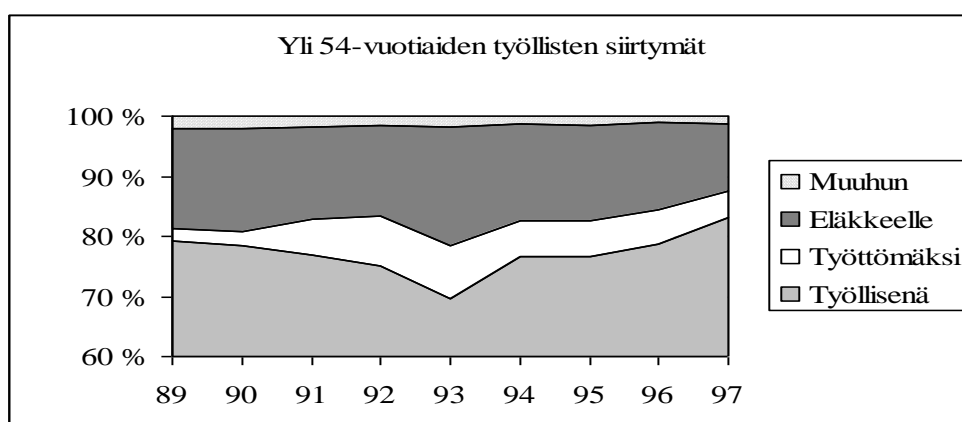
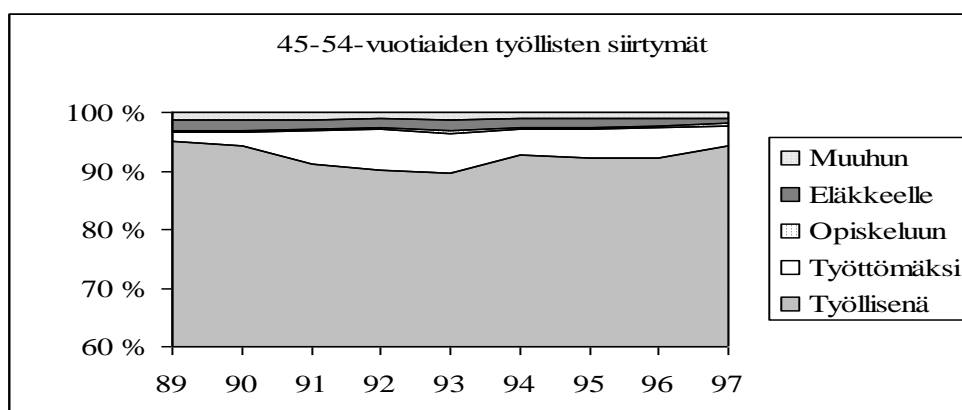
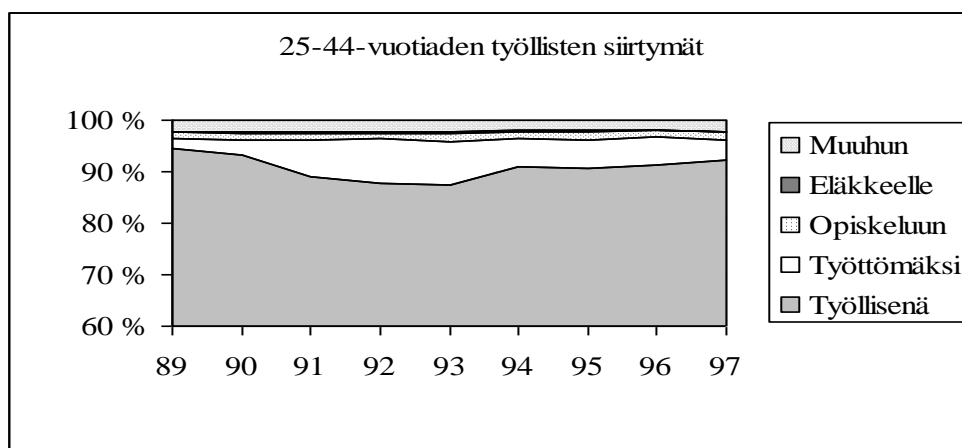
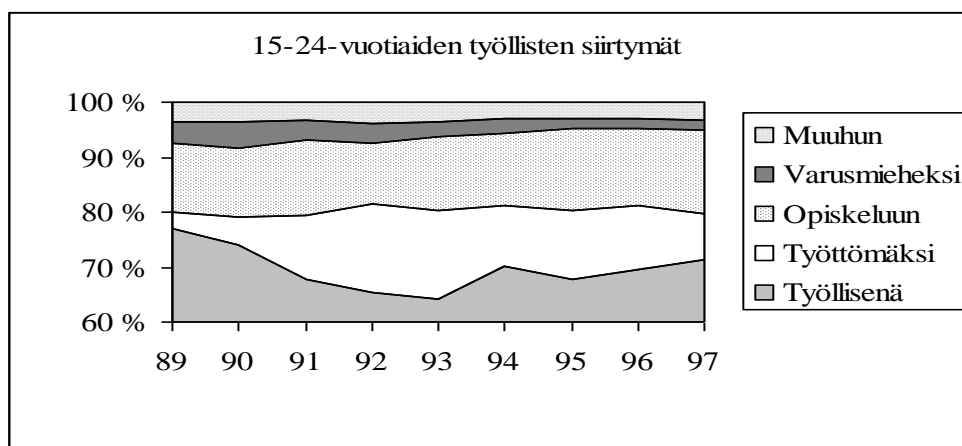
5. Virrat työllisyyteen ja työllisyydestä

Virrat työllisyyteen ja työllisyydestä poikkeavat eri ikäryhmissä suuresti toisistaan. Kun alle 25-vuotiailla niin tulo- kuin menovirratkin ovat suuria, vähenee virtojen merkitys vanhempiin ikäryhmiin siirryttäessä. Pienimmillään virtojen suhteellinen merkitys on 45-54-vuotiailla. 55 vuotta täyttäneillä tulovirrat ovat marginaalisia mutta poistuma työllisyydestä kasvaa. Nuorten tulovirrasta valtaosa tulee opiskelusta, vanhemmilla työttömyydestä. On kuitenkin huomattava tulovirran pienuus vanhemmissa ikäluokissa. Niinpä, vaikka työllisyyteen tulevista nuorista on alle 30 prosenttia ollut työttömänä, on heidän merkityksensä nuorten työllisyyden lisääjänä huomattavasti suurempi kuin ikääntyneillä, vaikka näiden tulovirrasta puolet koostui vuonna 1997 työttömistä. (Ks. liitekuvio 6.)

5.1. Virta työllisyydestä

Lukuun ottamatta nuorimpia ja vanhimpia työkäisiä luonnehtii työllisten tilannetta vakaus. Yli 90 prosenttia vuoden lopussa työllisenä olleista 25-54-vuotisista on työllisiä vuotta myöhemmin. 45-54-vuotiailla työllisyyden jatkumisen todennäköisyys on suurinta. Tämän ikäisillä työelämästä poistutaan yleensä työttömiksi, eläkkeiden merkitys on vähäinen (ks. liitekuvio 6). Ikääntyneillä työstä poistuminen on 15-24-vuotiaiden jälkeen yleisintä. Kun nuoret siirtyvät työelämästä usein opiskelemaan, on ikääntyneiden keskeisin poistumisen tapa siirtyminen eläkkeelle. Ikääntyneiden työttömäksi joutuminen on sen sijaan vain aavistuksen verran yleisempää kuin 25-54-vuotiailla. (Ks. liitetaulukko 4.)

Kuvio 10. Edellisen vuoden lopussa työllisenä olleiden pääasiallinen toimi vuoden lopussa vuosina 1989-1997. Työssäkäyntitilasto.

Kaikissa ikäryhmissä on virta työllisyydestä työttömyyteen vahvistunut. Vaikka virta on pienentynyt lamavuosien jälkeen, ovat poistumat työttömyyteen jääneet yli kaksinkertaiselle tasolle viime vuosikymmenen loppuun verrattuna. Työttömyyden merkitys eri työelämästä poistumisen tavoista on korostunut. Tämä ei kuitenkaan ole merkinnyt eläkkeelle siirtymisen vastaavaa vä-

henemistä, sillä eläkkeelle siirtyminen on säilynyt melko vakaana. (Lähinnä 25-54-vuotiaiden jo entisestään vähäinen eläkkeelle siirtyminen on laskenut.) Kokonaispoistumavirta työllisyydestä onkin kasvanut. Yli 45-vuotiaiden keskuudessa on kuitenkin palattu lähelle lamaa edeltävää tilannetta. (Kuvio perustuu työssäkäyntitilaston ennakkotietoon, joten siihen on syytä suhtautua varauksin vuoden 1997 osalta.)

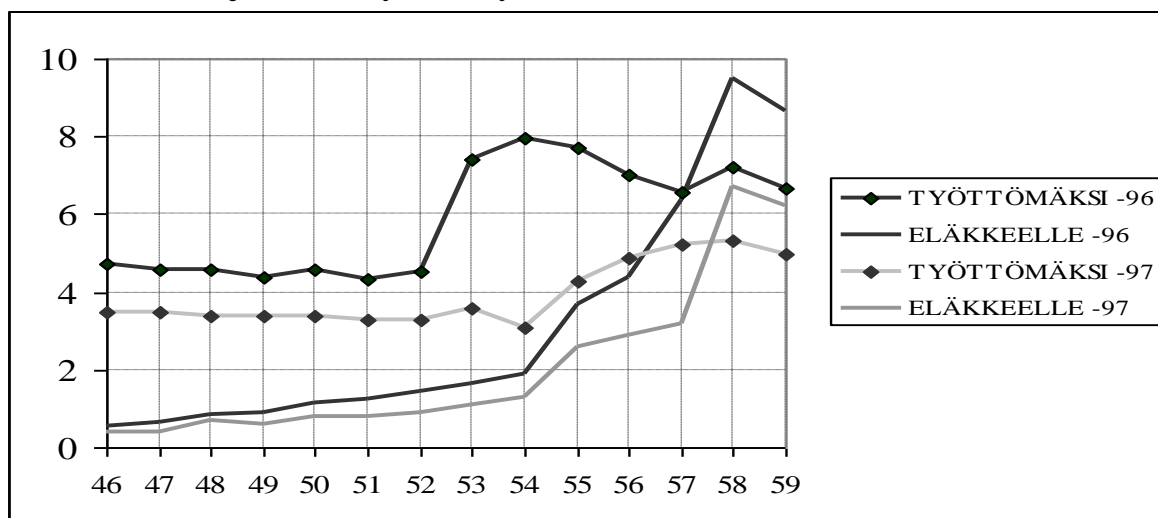
Edellä mainitut eri ikäryhmien kehityspiirteet pätevät niin peruskoulun varassa olevien kuin korkeamman tutkinnon suorittaneidenkin parissa. Koulutus sinänsä kuitenkin eriyttää työllisiä voimakkaasti. Kaikissa ikäryhmissä niin työttömäksi kuin eläkkeelle siirtymisen todennäköisyys on selvästi pienempi peruskoulun jälkeisen tutkinnon suorittaneiden parissa. (Ks. liitetaulukko 5.)

5.2. Poistumat työttömyyteen ja eläkkeelle 1-vuotisikäryhmittäin

Työllisyydestä poistumisen virta kasvaa vanhempiin ikäluokkiin siirryttäessä. Kun varhaiseläkkeelle siirtyminen keskittyy ikääntyneisiin ja kun heille on luotu myös muita työelämästä poistumisen väyliä (työttömyysturvan lisäpäiväoikeus, ns. ”eläkeputki”), tarkastellaan seuraavassa 46-59-vuotiaiden siirtymistä työllisyydestä työttömiksi tai eläkkeelle 1-vuotisikäryhmän tarkkuudella.

Kuvio 11. Työllisten poistuma työttömyyteen ja eläkkeelle iän mukaan vuosina 1996 ja 1997. Työssäkäyntitilasto.

Työttömäksi joutumisen riski on hyvin vakaa 46. vuodesta 52. vuoteen. Vuonna 1996 työttömäksi joutumisen riski lähes kaksinkertaistui siirryttäessä 52-vuotiaista 53-vuotiaisiin. Vuotta myöhemmin nousu tapahtuu vasta 55-vuotiaiden kohdalla, selvästi mutta huomattavasti edellisvuotta loivemmin. Vuonna 1996 oli viimeinen vuosi, jolloin saattoi siirtyä ns. eläkeputkeen 53 vuotiaana. Vuonna 1997 ikäraja oli noussut 55 vuoteen. Vaikka työttömäksi siirtymisessä tapahtuu hyppäys ns. eläkeputken alaikärajalla, säilyy työttömäksi joutumisen todennäköisyys hyppäyksen jälkeen aikaisempaa huomattavasti korkeampana aina 60-ikävuoteen asti.

Eläkkeelle siirtyminen on työttömyyteen siirtymiseen verrattuna huomattavasti harvinaisempaa. Vasta 57-vuotiaista useampi siirtyy eläkkeelle kuin työttömiksi.

Sekä työttömyyden että eläkkeelle siirtymisen todennäköisyys on laskenut vuodesta 1996 vuoteen 1997.

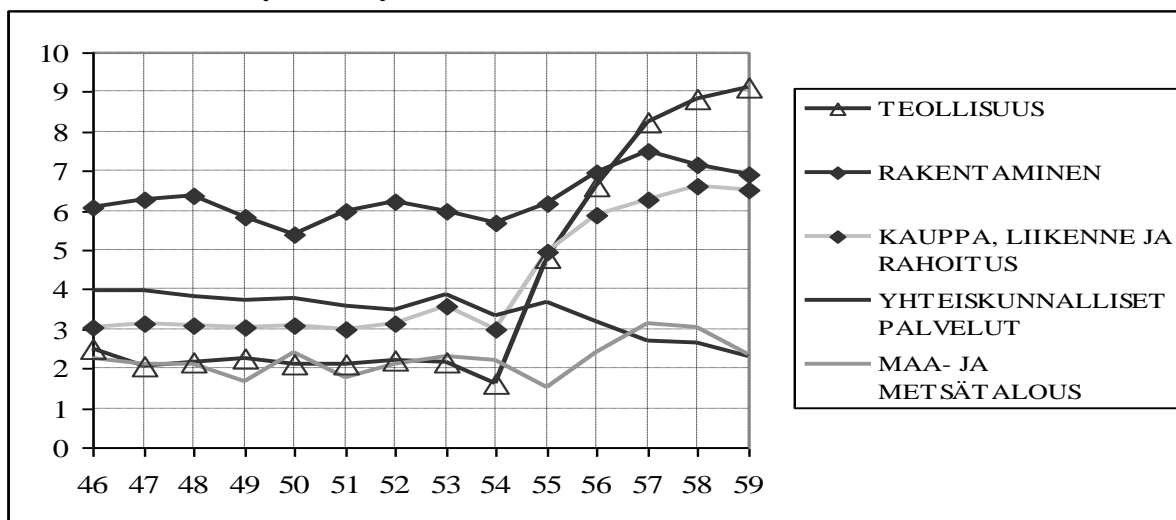
Miesten työttömäksi joutumisen riski on hiukan pienempi kuin naisten, eläkkeelle siirtymisen riski taas suurempi. Sukupuolten väliset erot ovat varsin pieniä ja ero on pääasiassa taso- eikä rakenne-ero. (Molemmilla sukupuolilla muutokset tapahtuvat samoissa ikäryhmissä samansuuntaisina.) Selkeyden vuoksi jatkossa tarkastelut tehdään ilman sukupuolierittelyä. (Ks. liitekuvio 7 a ja b.)

Sekä peruskoulutuksen varassa olevien että korkeammin koulutettujen siirtymät työttömyyteen ja eläkkeelle muistuttavat toisiaan. Pelkän peruskoulutuksen varassa olevien työttömäksi joutumisen riski on kuitenkin noin puolitoistakertainen korkeammin koulutettuihin verrattuna. Eläkkeelle siirtymisen riski ei riipu koulutustasosta yhtä vahvasti kuin työttömyyden. Koulutetummat jatkavat kuitenkin hieman pitempään töissä kuin peruskoulutuksen varassa olevat. (Liitekuvio 8a ja b.)

Kun eri sukupuolten tai koulutustasojen välillä ei ollut suuria rakenteellisia eroja työllisyydestä siirtymisen tavoissa, toimialoittaiset siirtymiset poikkeavat suuresti toisistaan. Vuonna 1996 (ks. liitekuvio 9) maa- ja metsätaloudessa ja yhteiskunnallisissa palveluissa työttömyyden riski on pieni kaikenikäisillä eikä riski nouse 60 ikävuotta lähestyessä. Rakentamisessa työttömyyden riski on suuri kaikenikäisillä ja riski vielä kasvaa huomattavasti 53-vuotiailla. Teollisuudessa, kaupassa, liikenteessä ja rahoitusallalla työttömyyden riski on melko pieni 52-vuotiailla ja sitä

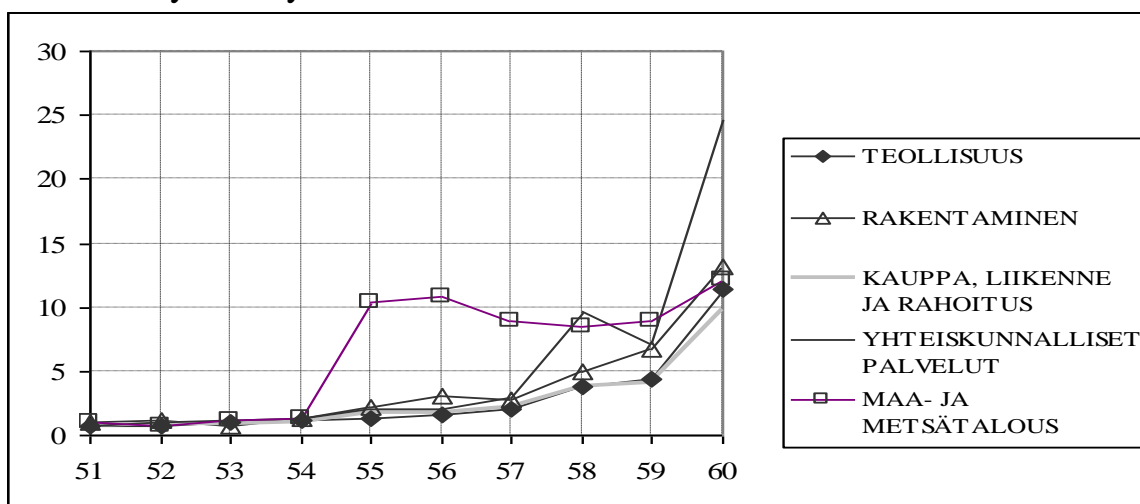
nuoremmilla, mutta 53-vuotiailla työttömyyden riski nousee kaksinkertaiseksi nuorempiin verrattuna. Teollisuudessa työttömyyden riski kasvaa iän myötä 59-vuotiaisiin saakka, kun se muilla aloilla on korkeimmillaan jo 53-54-vuotiaiden keskuudessa. Vuonna 1997 tilanne on hieman muuttunut. Rakentamisessa työttömyyden riski kasvaa vain vähän, mutta se on suuri kaikenikäisillä. Teollisuudessa, kaupassa, liikenteessä ja rahoitusalaalla työttömyyden riski on melko pieni 54-vuotiailla ja sitä nuoremmilla, mutta 55-vuotiaista lähtien riski kasvaa nopeasti.

Kuvio 12. Työllisten poistuma työttömyyteen iän ja toimialan mukaan vuonna 1997. Työssäkäyntitilasto.

Eläkkeelle siirtymistavat eri toimialoilla muistuttavat enemmän toisiaan. Maa- ja metsätaloudessa eläköityminen alkaa yleistyä jo 55-vuotiailla. Muilla aloilla eläkkeelle aletaan siirtyä hieman entistä enemmän 56 ikävuoden jälkeen ja 60-vuotiaiden kohdalla työelämästä pois siirtyminen kiihtyy. Yhteiskunnallisissa palveluissa eläkkeelle siirtymistä tapahtuu enemmän jo 58-vuotiaiden kohdalla. Tilanne oli vastaava myös vuonna 1996.

Kuvio 13. Työllisten poistuma eläkkeelle iän ja toimialan mukaan vuonna 1997. Työssäkäyntitilasto.

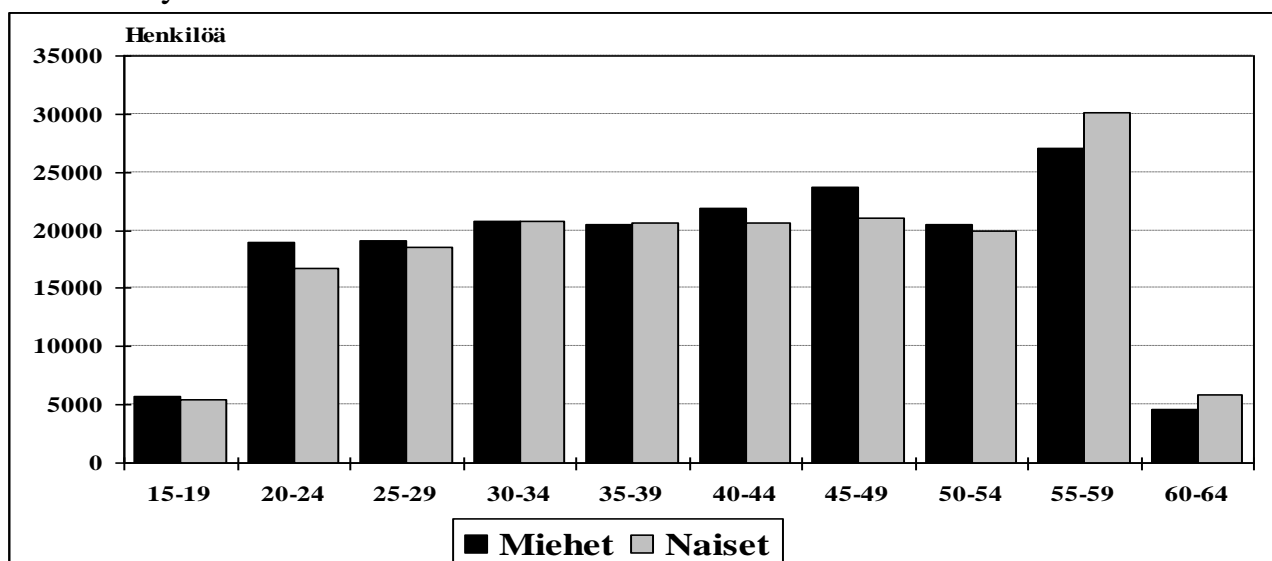
IV TYÖTTÖMYYS

1. Työttömien määrän kehitys

Työttömien määrä kääntyi selvään laskuun 15-44-vuotiailla vuonna 1994. Vanhemmissa ikäryhmissä lasku on toteutunut myöhemmin ja loivempänä, ikääntyneillä kaikkein loivimpana ja myöhimpään. 60-64-vuotiailla voi vasta aavistella laskun alkavan. (Ks. liitekuvio 10.)

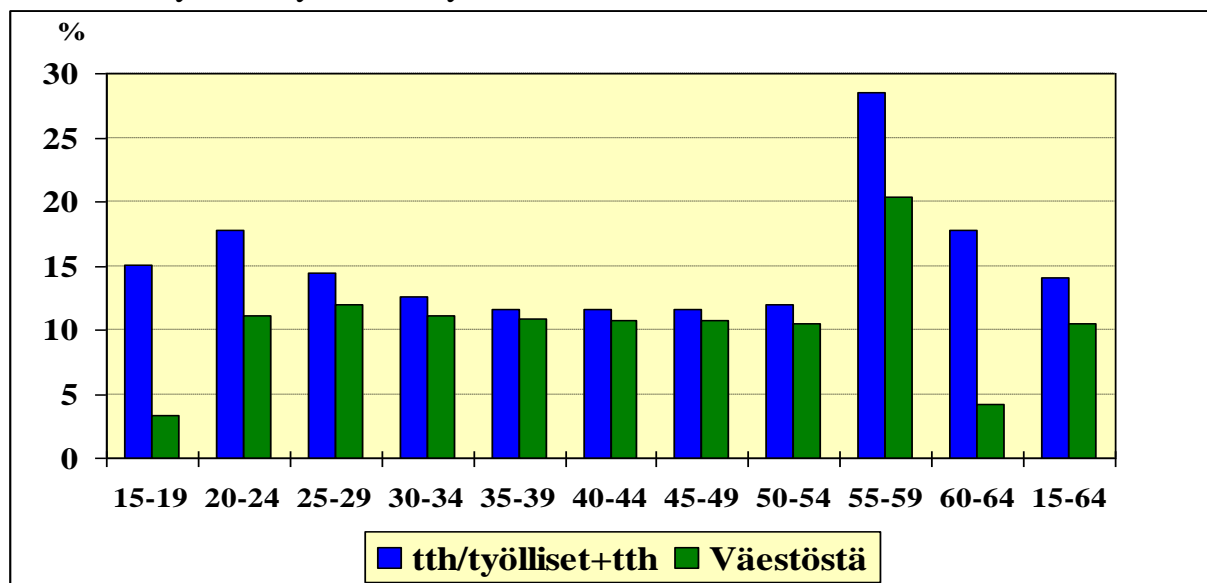
Kehityksen lopputulema on esitetty seuraavassa kuviossa. Eniten työttömiä työnhakijoita on 55-59-vuotuisissa ja seuraavaksi eniten 45-49-vuotuisissa. Absoluuttiset luvut eivät kuitenkaan kerro työttömyyden yleisyydestä eri ikäluokissa. Esim. 55-59-vuotiaat ovat sodanaikaisten pienten ikäluokkien edustajia, joten työttömyys on heidän parissaan yleisempää.

Kuvio 14. Työttömät työnhakijat iän mukaan keskimäärin vuonna 1998. Työnvälitystilasto.

Liitekuviossa 11 on laskettu työttömien työnhakijoiden ”työttömyysasteen” kehitys (työvoimatutkimuksen työvoima [työllisten ja työttömien summa] on korjattu muotoon: työllisten ja työttömien työnhakijoiden summa). (Menettelyn perusteista ks. Ikäohjelman seurantajärjestelmäehdotus.) Sekä 55-59 että 60-64-vuotiaiden työttömyys kasvaa säännönmukaisesti ja on nykyään kaikista ikäryhmistä korkein. Muiden ryhmien, varsinkin nuorten, työttömyys laskee.

Kuvio 15. Työttömien työnhakijoiden ”työttömyysaste” (osuus työllisten ja työttömien työnhakijoiden summasta) ja väestöstä keskimäärin vuonna 1998. Työnvälitystilasto, työvoimatutkimus.

Työttömien työnhakijoiden ”työttömyysasteet” ovat kaikista ryhmistä korkeimmat 55-64-vuotiailla. 60-64-vuotiaiden työttömien väestöosuus – kuten myös alle 20-vuotiaiden – on kuitenkin alhainen, koska moni ikäryhmään kuuluva ei ole työmarkkinoilla. 45-49 – vuotiaiden työttömien työnhakijoiden väestöosuus on keskimääräistä luokkaa, ”työttömyysaste” puolestaan keskimäärää alhaisempi.

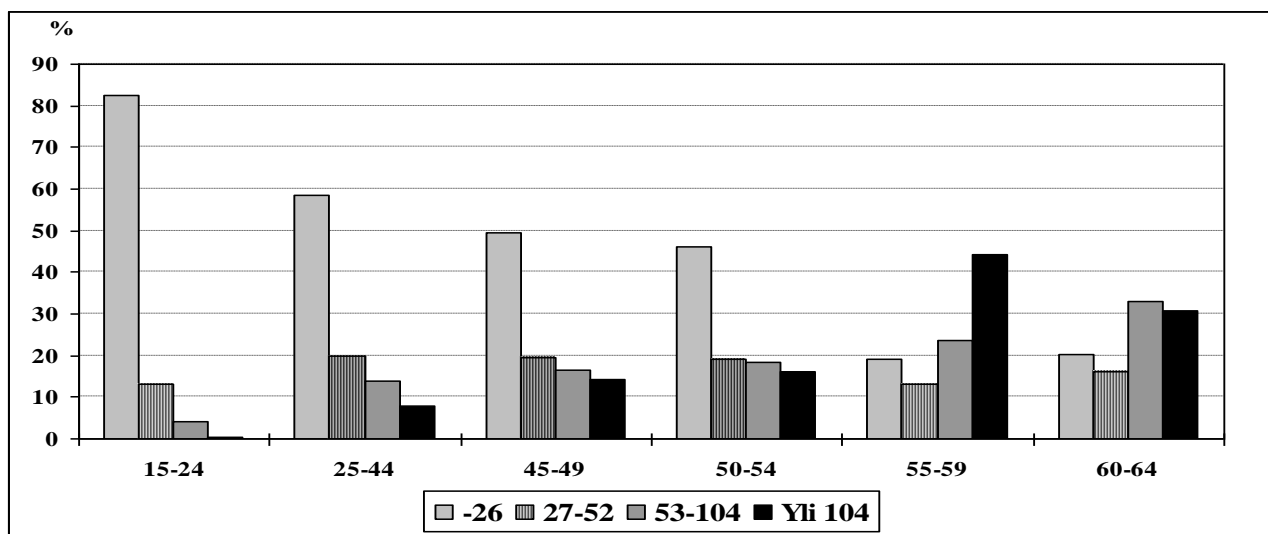
2. Työttömien ominaisuuksia

Ikääntyvät työttömät työnhakijat keskittyvät nuorempia työttömiä harvemmin Väli-Suomeen ja varsinkin Pohjois-Suomeen (ks. liitekuvio 12). Ikääntyneitä työttömiä miehiä on keskimääräistä selvästi enemmän vain teknisessä, luonnontieteellisessä ja yhteiskunnallisessa työssä, naisia puolestaan kaupallisessa työssä ja teollisessa työssä (liitekuvio 13).

Ikääntyvät työttömät työnhakijat ovat koulutustaalaltaan selvästi nuorempia huonompia, ikääntyneet erityisesti (ks. liitekuvio 14). Ero työllisiin on eri ikäryhmissä myös selvä.

Työttömyyden kesto kasvaa siirryttäessä vanhempiin ikäryhmiin. Ainoan poikkeuksen muodostavat 55-59-vuotiaat, joiden työttömyyden kesto on pitempää kuin 60-64-vuotiailla.

Kuvio 16. Työttömien työnhakijoiden työttömyyden kesto eri ikäryhmissä keskimäärin vuonna 1998. Työnvälitystilasto.

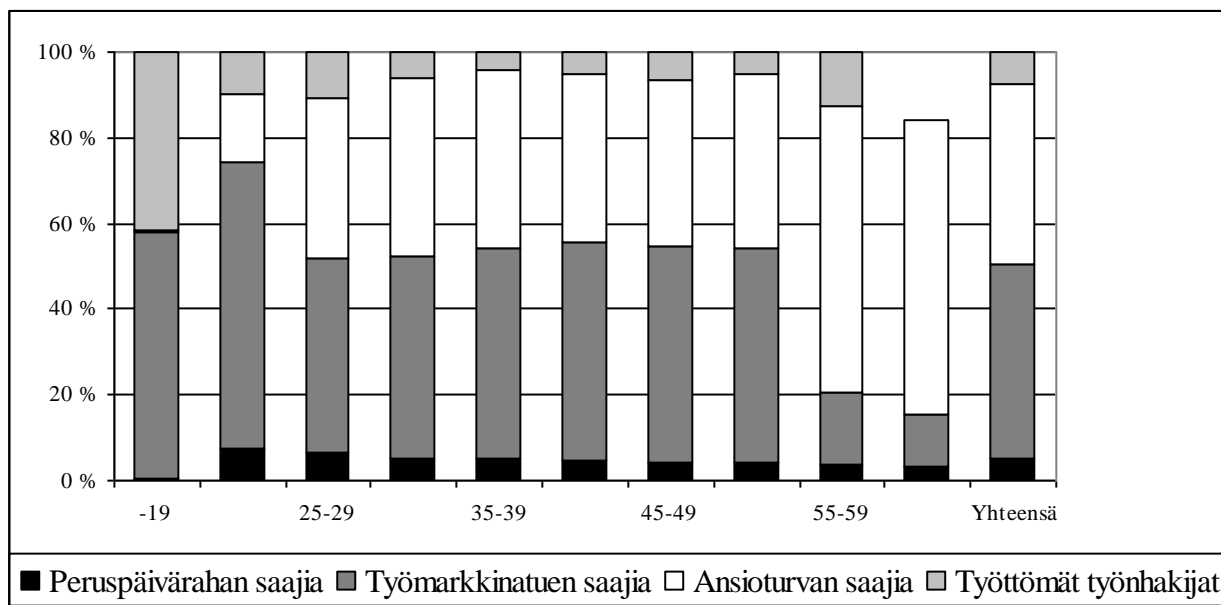
Alle 50-vuotiaiden pitkäaikaistyöttömyys on kääntynyt selvään laskuun 1990-luvun puolivälissä, ikääntyneillä laskua voi vasta aavistella. Myös yli 2 vuotta työttömänä olleiden määrä on laskenut alle 50-vuotiailla, 50-54-vuotiailla määrä on pysynyt viime vuodet vakaana, vanhemmilla kasvu vielä jatkuu. (Ks. liitekuvio 15.) Yli kaksi vuotta työttömänä olleet keskittyvät hyvin voimakkaasti 55-59-vuotiaisiin. Miehillä hyvin pitkään jatkunut työttömyys on jakaantunut naisia tasaisemmin eri ikäryhmiin. (Ks. liitekuvio 16.)

3. Työttömien toimeentulo

Seuraava kuvio perustuu epätäsmällisiin tietoihin. Se esitetään kuitenkin, koska työttömien toimeentulosta ei yleensä ole saatavilla kattavia tietoja, saatikka iän suhteen eriteltynä. Kuvion tiedot on laskettu maksettujen päivärahojen perusteella ($\text{päävärahat}/285 = \text{keskimäärin päivärahaa saavia}$). Niissä virhelähteenä on ensinnäkin ansioturva. Sitä maksetaan ryhmälomautetuille, jotka eivät kuitenkaan ole rekisteröityneet työttömiksi työnhakijoiksi. 60-vuotta täyttäneillä työttömyysturvaa saavien määrä ylittääkin työttömien työnhakijoiden määrän. (Ikäluokan pylvään katkeaminen keskeltä kuvaa, että pylvään yllä oleva tyhjän tilan korkeus ylittää työttömien työnhakijoiden määrän.) Toinen virhemahdollisuus koskee työmarkkinatukea. Oheisen laskelman työmarkkinatukea saavien määrä on tosin lähellä työhallinnon tilastoista saatavaa työttömien työmarkkinatuen saajien määrää.

Kuviosta ei voi sanoa varmuudella, mikä on työttömyysturvan kattavuus. Siitä käy kuitenkin selvästi ilmi, että ansioturva on ennen muuta ikääntyneiden sama työttömyysturvan muoto. Työmarkkinatukea saavien osuus on ansioturvaa saavia suurempi kaikissa nuoremmissä ikäryhmissä.

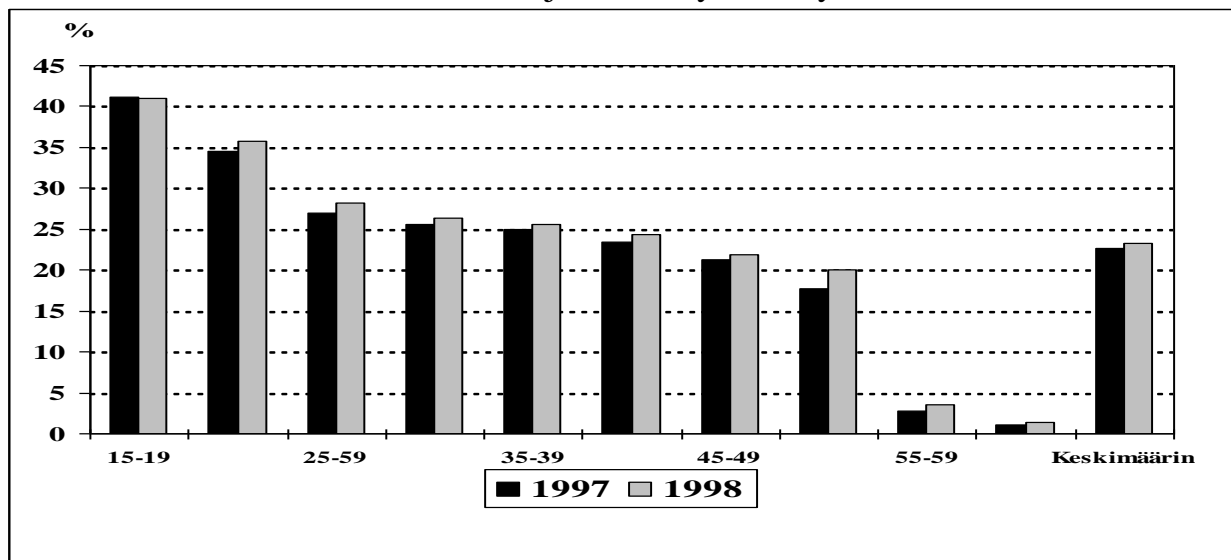
Kuvio 17. Työttömien työnhakijoiden saama työttömyysturva ja työmarkkinatuki ikäryhmittäin, % keskimäärin vuonna 1998. STM:n työttömyysturvatilastot.

4. Osallistuminen aktiivitoimiin ja toimien vaikuttavuus

Seuraavasta kuviosta ilmenee, miten ikääntyvät ovat sijoittuneet työvoimapolitiisiin toimenpiteisiin. Kaikkien ikäryhmien osuus toimenpiteillä olleista on kasvanut vuodesta 1997 vuoteen 1998, eniten kuitenkin 45-54-vuotiaiden. Keskeisin kuviosta välittyvä tieto koskee kuitenkin ikääntyneitä. Heidän osallistumisensa työvoimapolitiikan aktiivitoimiin on huomattavan paljon vähäisempää kuin muilla ryhmillä.

Kuvio 18. Työvoimapolitiisilla toimenpiteillä sijoitettujen* osuus työttömien työnhakijoiden ja toimenpiteillä sijoitettujen summasta ikäryhmittäin keskimäärin vuosina 1997 ja 1998. Työnvälitystilasto.

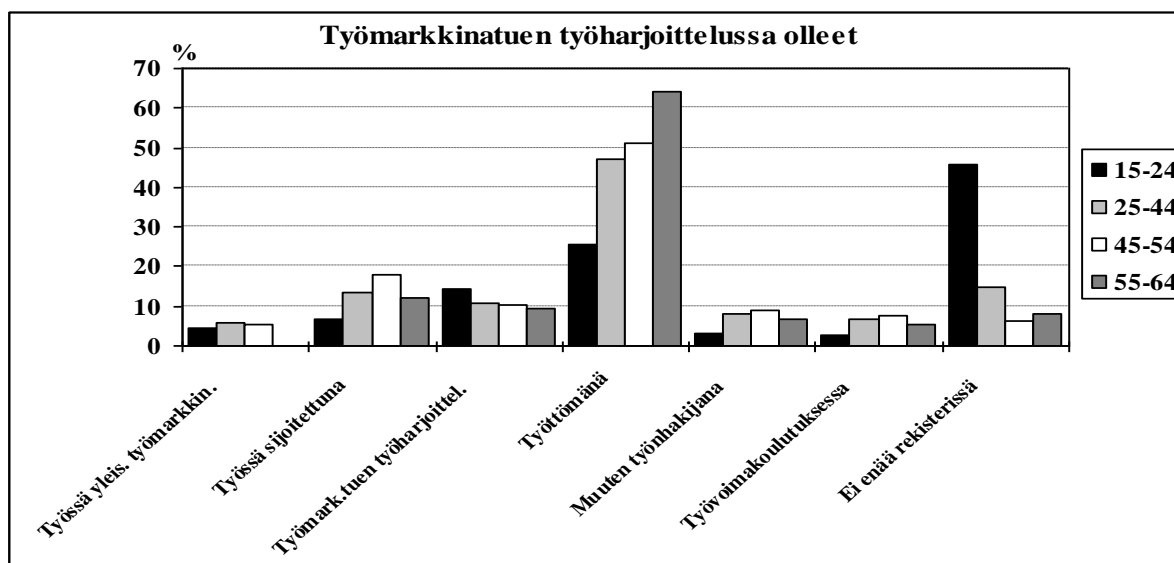
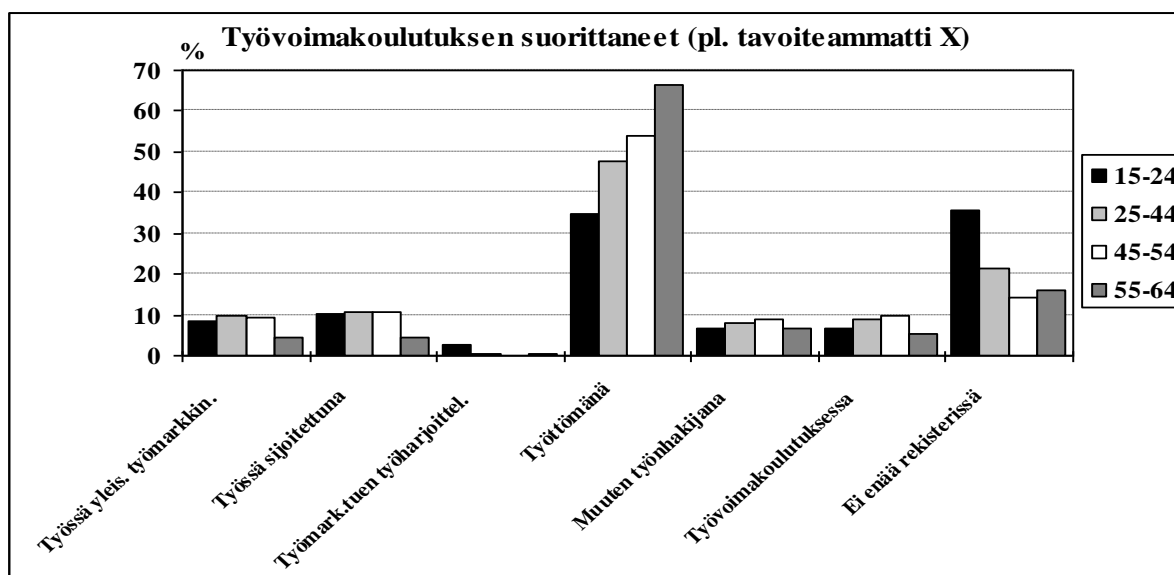
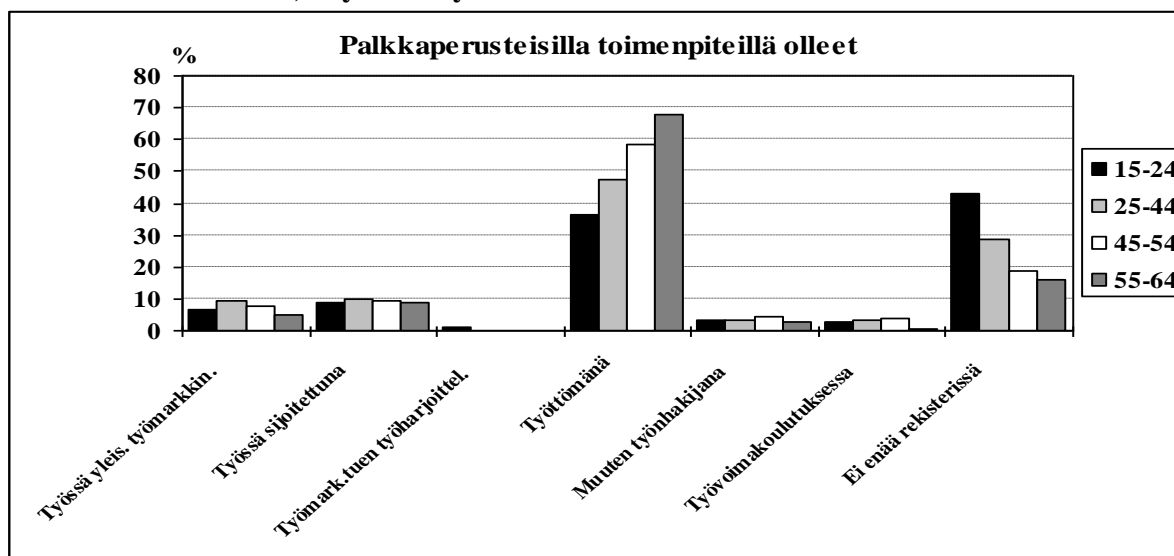
* Sisältää palkkaperusteiset toimenpiteet, työmarkkinatuen työharjoittelun, vuorotteluvapaapaikkaan työllistetyt ja työvoimakoulutuksessa olleet.

Seuraavalla sivulla olevassa kuviossa 19 tuodaan esiin, miten aktiivitoimiin osallistuminen siten vaikuttaa. Perusteiltaan eri toimien vaikutukset ovat saman tyyppisiä eri ikäryhmissä. Tästä huolimatta käy ilmi, että olkoon toimenpide mikä tahansa, 55 vuotta täyttäneillä toimen vaikuttavuus on vähäisintä. He ovat useimmin työttöminä, vähiten avoimilla työmarkkinoilla ja vähiten myös toimenpidettä seuraavissa muissa aktiivitoimenpiteissä. 44-45-vuotiaat ovat hieman useammin työttöminä toimenpiteiden jälkeen kuin 25-44-vuotiaat. He kuitenkin osallistuvat aktiivisesti toimenpiteitä seuraaviin jatkotoimenpiteisiin.

5. Työttömyysjaksojen päättymisen

Vuoden aikana päättyneiden työttömyysjaksojen osuus työttömien kokonaismäärästä vuoden aikana on kasvanut eri ikäryhmissä. Jakso voi päättyä vuoden aikana useita kertoja, siksi kuvion prosentit voivat olla yli sata. Päättymisten osuus on kasvanut kaikissa ikäryhmissä, mutta erityisesti 45-54-vuotiailla. Ikääntyneiden osuudet, vaikka ovatkin kasvamassa, ovat huomattavasti pienemmät kuin

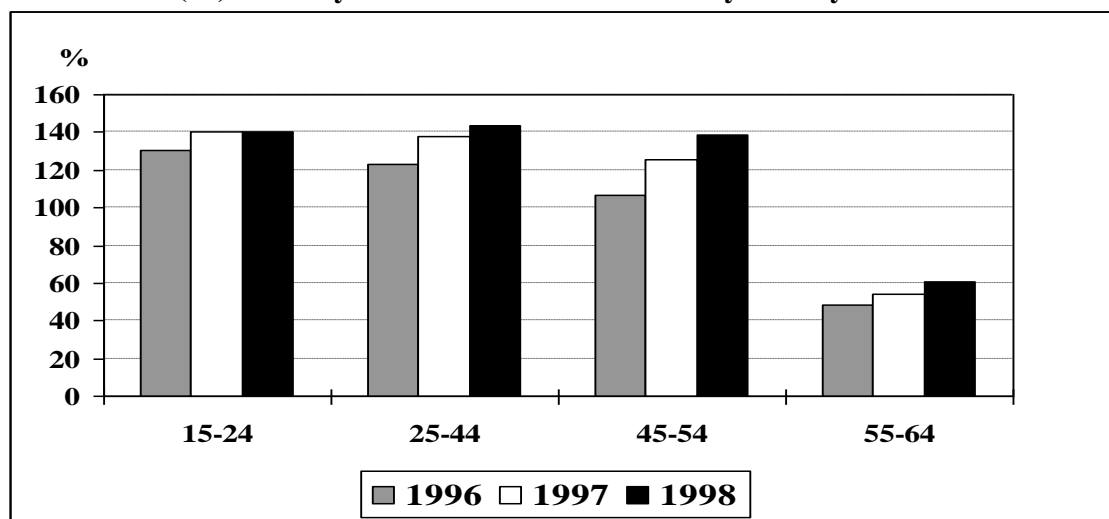
Kuvio 19. Työhallinnon toimenpiteiden vaikuttavuus kolmen kuukauden kuluttua toimenpiteen päättymisestä ikäryhmittäin (Toimenpide päättynyt 1.12.1997-30.11.1998). Työnvälitystilasto.

muissa ryhmissä. Tämä liittyy myös siihen edellä mainittuun seikkaan, että ikääntyvät osallistuvat aktiivitoimenpiteisiin muita ryhmiä harvemmin. Tällöin heidän työttömyytensä ei katkea.

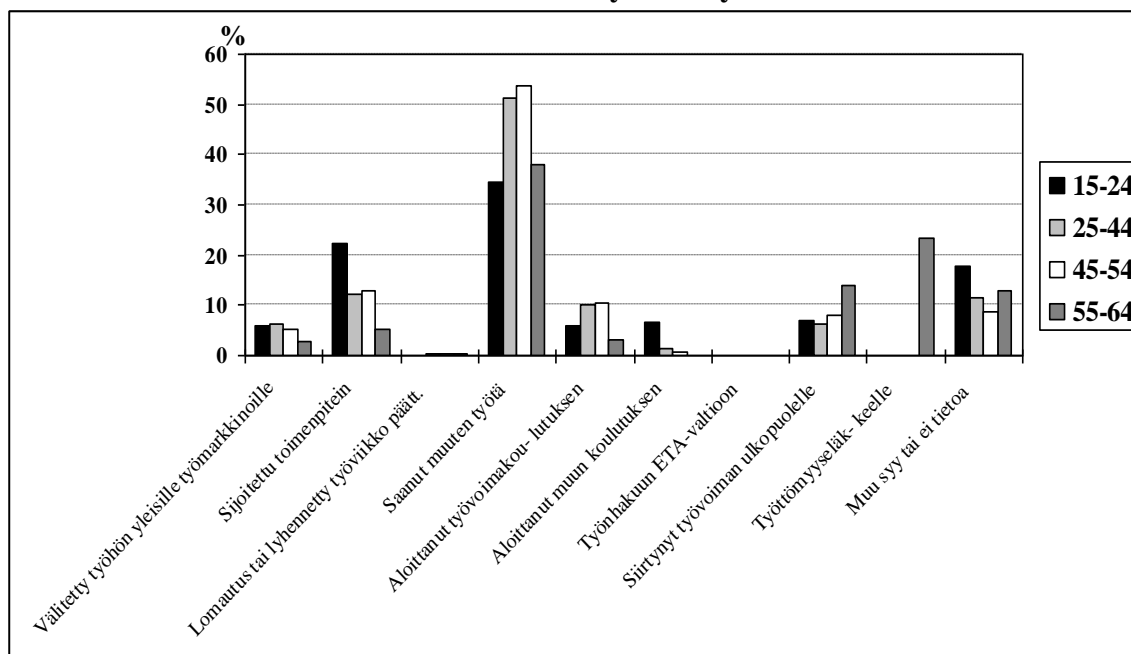

Kuvio 20. Työttömyysjaksojen päättymisten osuus vuoden aikana työttömänä olleiden määrästä (%) eri ikäryhmissä vuosina 1996-1998. Työnvälityksen vuositalasto.

Työttömyyden syiden suhteen selkeimmin muista ryhmistä poikkeavat ikääntyneet. Heillä työllistyminen on harvinaisempaa ja eläkkeelle siirtyminen paljon yleisempää. Eri ikäryhmät muistuttavat kuitenkin suuresti toisiaan. On kuitenkin muistettava, että ikääntyneillä työttömyyden päättymisen on paljon harvinaisempaa kuin muilla, olkoon syiden jakauma mikä tahansa. 45-54-vuotiaiden tilanne ei eroa syiden suhteen mainittavammin nuorempien ryhmien tilanteesta, ei myöskään (ks. edellinen kuvio) työttömyysjaksojen päättymisten osalta.

Kuvio 21. Päättyneiden työttömyysjaksojen päättymisen syiden prosentuaalinen jakautuma eri ikäluokissa vuonna 1998. Työnvälityksen vuositalasto.

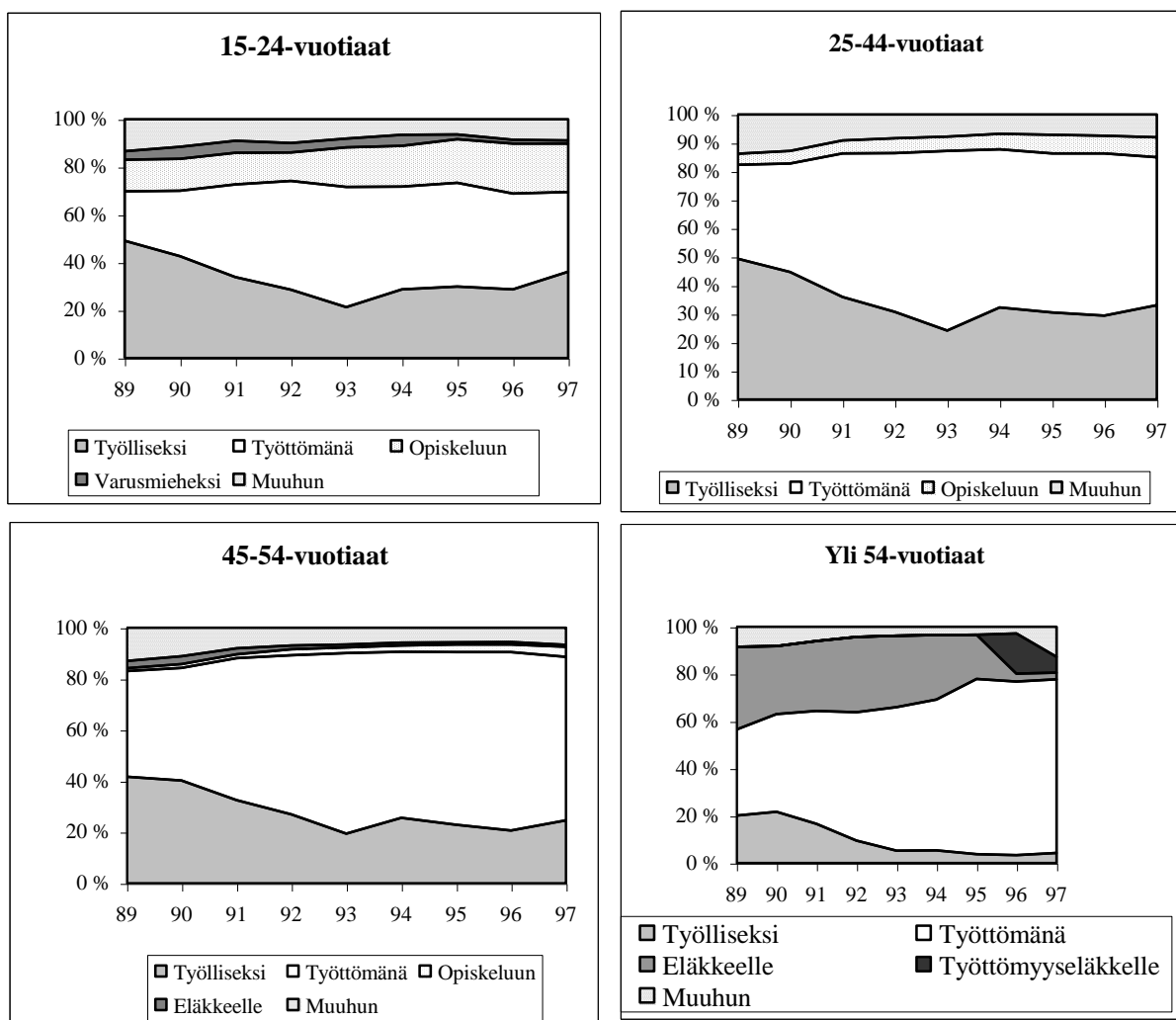

Lyhytkin työllistyminen tai vaikkapa sairauslomalle joutuminen katkaisee työttömyysjakson. Tämän vuoksi on syytä tarkastella tilannetta lopputuleman kannalta, mikä edellisen vuoden lopussa työttömänä työnhakijana olleen tilanne on vuotta myöhemmin. (Kuviossa on vuosikymmenen puolivälin jälkeen kuvattu erikseen siirtyminen työttömyyseläkkeelle. Vuotta 1997 kos-

kevat tiedot ovat ennakkotietoja, joihin on syytä suhtautua varauksella varsinkin eläkkeelle siirtyneiden osalta.)

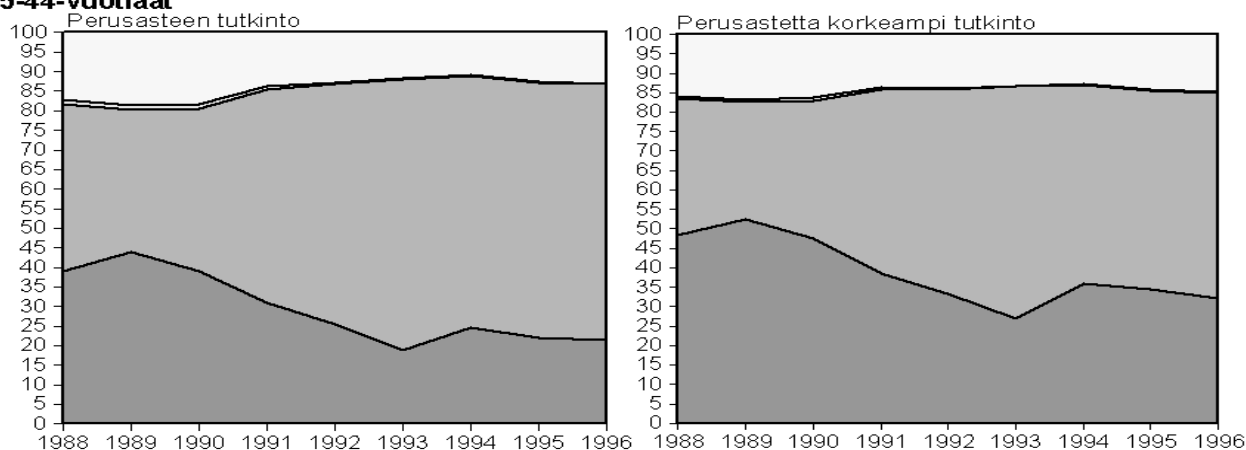
Kaiken ikäisten työttömien mahdollisuudet päästä takaisin töihin ovat vähentyneet 1990-luvun aikana. Mitä nuorempaan ikäryhmään työtön kuuluu, sitä paremmat työllistymismahdollisuudet hänellä kuitenkin on. Vielä viime vuosikymmenen vaihteessa kaikilla alle 45-vuotiailla työttömillä oli lähes sama todennäköisyys työllistyessä vuoden kuluessa. Nyt työllistymismahdollisuudet ovat parantuneet laman aallonpohjasta sitä hitaammin, mitä vanhemmasta ikäryhmästä on kyse. Yli 54-vuotiaat muodostavat oman lukunsa. Heidän todennäköisyytensä työllistyä olivat alun alkaenkin vähäiset. Laman alkaessa todennäköisyydet laskivat jyrkästi ja ovat nykyään minimaaliset. Kuvioista käy myös esiin, että ikääntyneiden työttömien siirtyminen eläkkeelle tapahtuu voittopuolisesti työttömyyseläkkeen muodossa. Muiden eläkkeiden merkitys on vähäinen, toisin kuin työllisten ikääntyneiden keskuudessa. (Ks. liitetaulukko 6.)

Kuvio 22a. Työttömien siirtymät vuoden lopusta seuraavan vuoden loppuun vuodesta 1989 vuoteen 1997. Työssäkäyntitilasto.

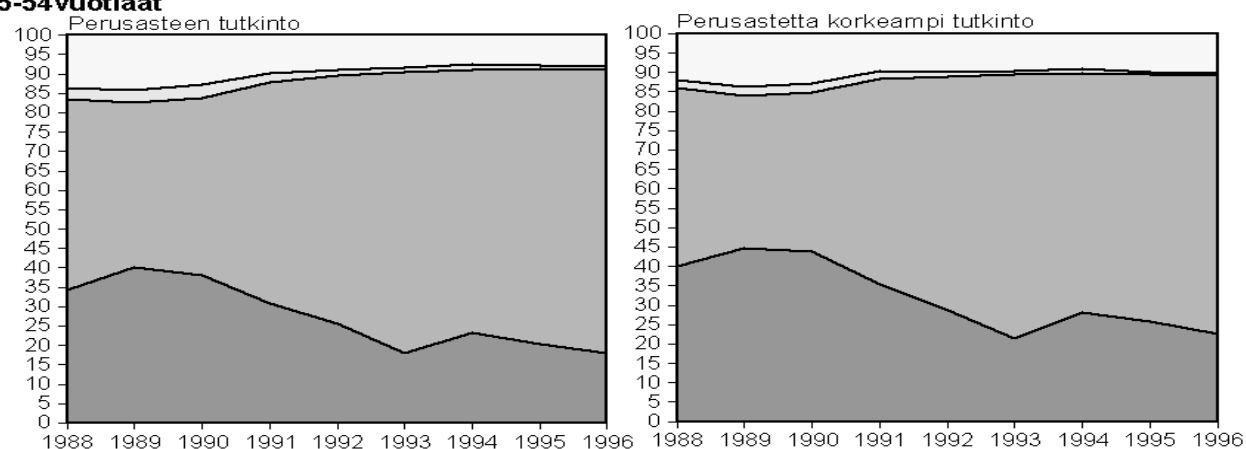

Kuvio 22b. Työttömien siirtymät vuoden lopusta seuraavan vuoden loppuun vuodesta 1989 vuoteen 1997 iän ja koulutuksen mukaan. Työssäkäyntitilasto.

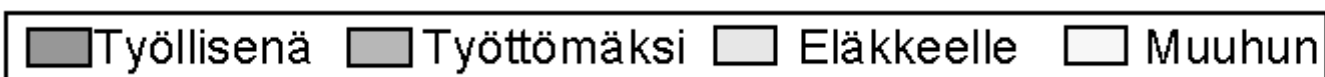
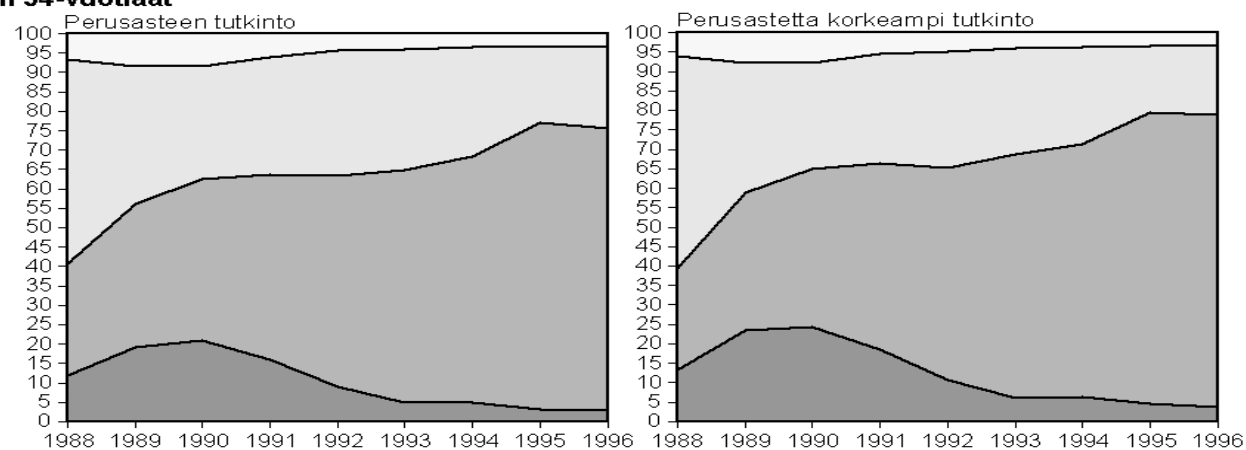
25-44-vuotiaat

45-54-vuotiaat

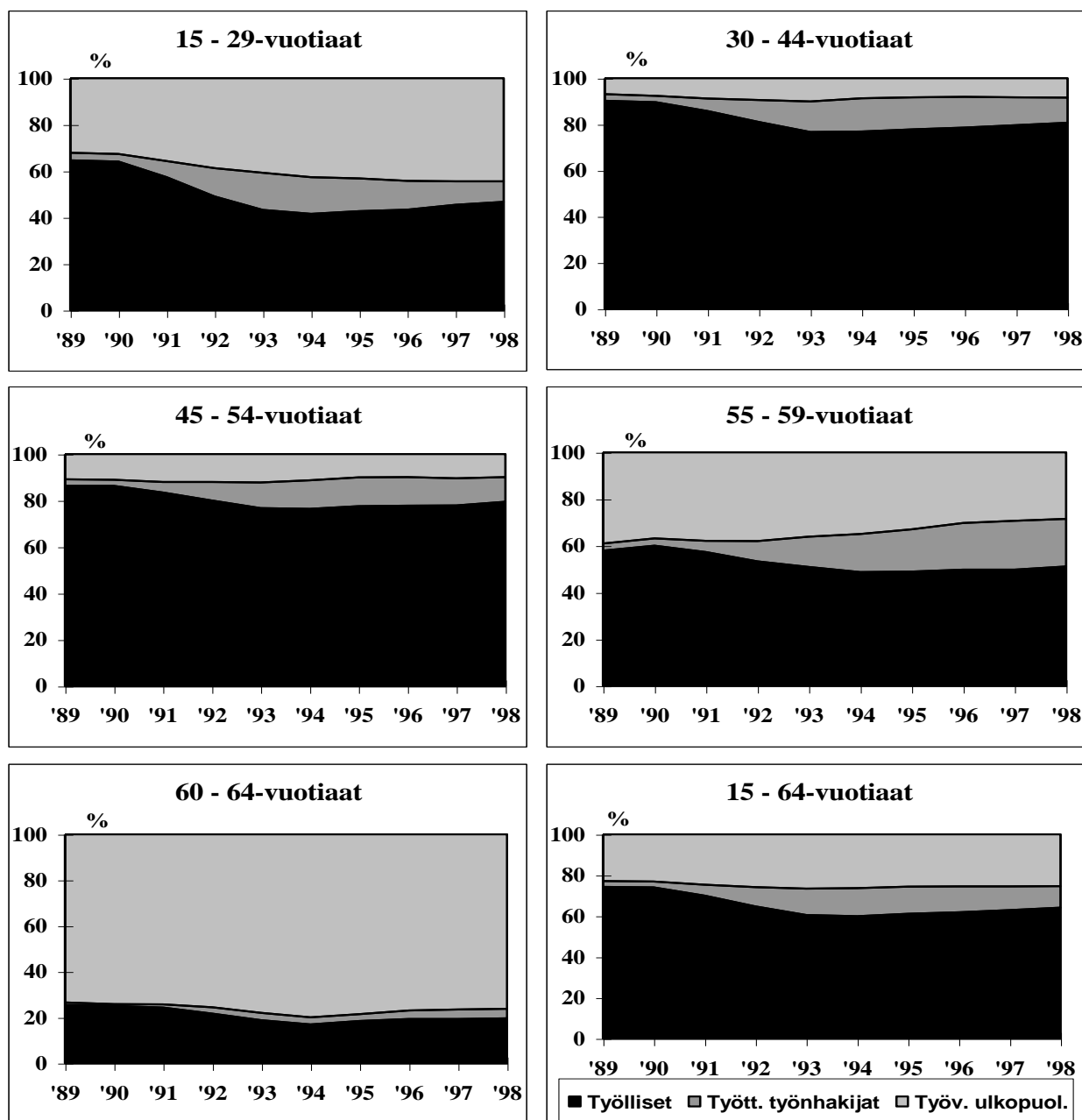
Yli 54-vuotiaat

Työllisillä koulutustasolla oli olennainen työssä pysymistä lisäävä vaikutus (ks. luku III). Kun asiaa tarkastellaan työttömien keskuudessa, huomataan, että sama yhteys pätee alle 45-vuotiaiden keskuudessa, 45-54-vuotiaiden keskuudessa heikompana, mutta 55-vuotta täyttäneiden keskuudessa tuskin lainkaan.

V VARHAISELÄKKEELLE SIIRTYMINEN

Kuvio 23. Työvoimatase 1989-1998, jossa työttömät muodostuvat työttömistä työnhakijoista. Työnvälitystilasto, työvoimatutkimus.

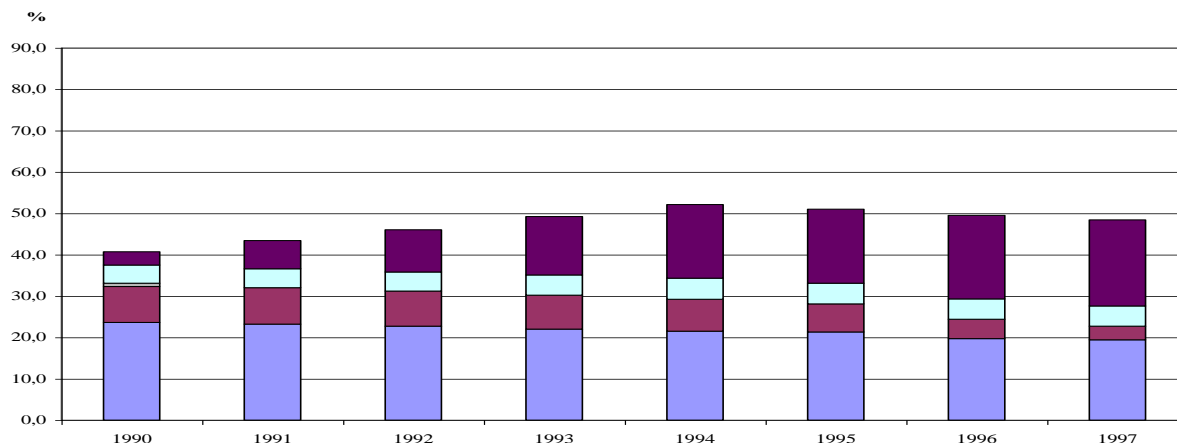
Yhteenvedona edellisistä luvuista esitetään edellisen kuvion työvoimatase, työllisten ja työttömien työnhakijoiden osuus väestöstä. Kuvioista käy ilmi työllisyysasteiden suuret erot eri ikäryhmissä.

Toisaalta tulee esiin työllisyyden paraneminen ennen muuta alle 55-vuotiaiden parissa. 55-59-vuotiaiden työllisten ja työttömien työnhakijoiden osuus väestöstä on kasvanut kaikista ikäryhmistä voimakkaimmin. Syynä on ollut nimenomaan työttömyyden kasvu.

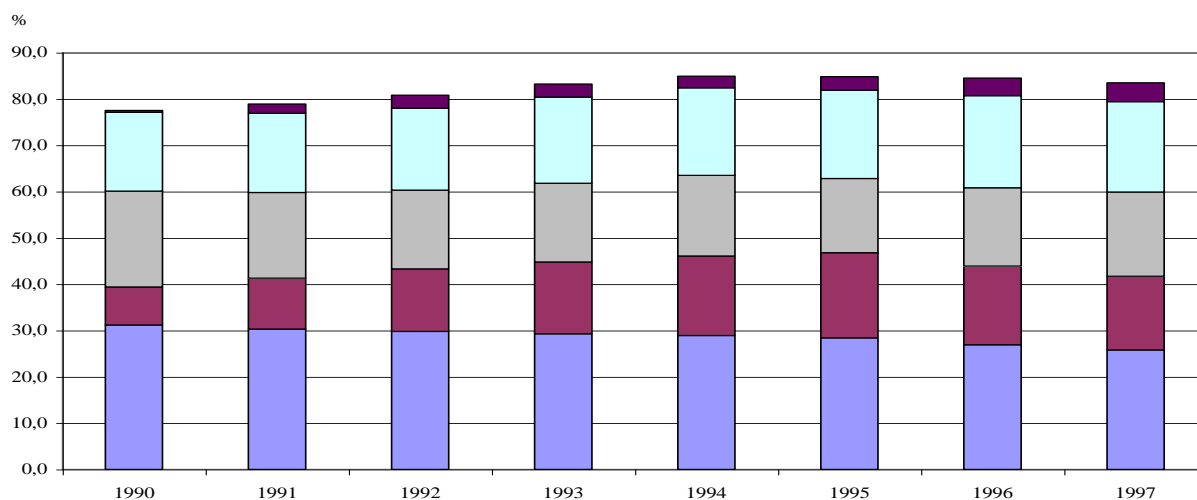
Kun työvoimataseessa huomio kiinnitetään ennen muuta työllisiin ja työttömiin, käsitellään seuraavassa työvoiman ulkopuolella olevia. Seuraavassa kuviossa on esitetty varhaiseläkkeen saajat ja myös työttömät 55-59 ja 60-64 -vuotiaiden parissa 1990-luvulla.

1. Ikääntyneiden saamat varhaiseläkkeet

Kuvio 24. 55-59 ja 60-64-vuotiset varhaiseläkkeiden saajien ja työttömien työnhakijoiden väestöosuus (%) vuosina 1990-1997. ETK:n ja Kelan yhteistilasto.
55-59 -vuotiaat

60-64 -vuotiaat

■ Työkyvyttömyys- eläke ■ Yksilöllinen varhaiseläke ■ Työttömyys- eläke ■ Muut eläkkeet ■ Työttömät

Vuodesta 1996 alkaen eläkkeensaajien väestöosuus on laskettu Suomessa 31.12. asuvista eläkkeensaajista. Tätä ennen eläkkeensaajien lukumäärät sisältävät myös ulkomaille maksetut eläkkeet.

60-64 vuotiaiden työelämästä poissaolo merkitsee eläkkeellä oloa, 80% väestöstä on eläkkeellä. 50-59 -vuotiaista työelämästä poissa olleista noin puolet on työttöminä. Eläkkeen saajien osuus väestöstä on laskenut, mutta työttömien osuus on kasvanut huomattavasti enemmän.

Kansainvälisten vertailujen tekeminen varhaiseläkkeiden saajista ja niihin liittyviin sosiaalipoliittisiin järjestelyihin kuuluvista (tyyppiä ns. eläkeputki) on ongelmallista. Tämän vuoksi seuraavassa vertailussa keskitytään Pohjoismaihin. Ikääntyneiden eläkkeellä olo on Suomessa paljon yleisempää kuin missään muussa Pohjoismaassa. Tätä on perinnäisesti täsmennetty toteamalla, että eri Pohjoismaat ovat käyttäneet erilaisia teitä ikääntyvien työttömyysongelmien lievittämiseen. Suomessa

on käytetty eläkkeelle siirtämistä, Tanska on puolestaan käyttänyt työttömyysturvaa. Ruotsissa sairauslomia myöntämällä on voitu toisaalta joustavasti sopeutua tuotantomuutosten tarpeisiin, toisaalta pitää ikääntyneet kuitenkin yhteydessä työmarkkinoihin.⁵

Ruotsi on kuitenkin luopunut perinteisestä sairauslomakäytännöstään, Tanska on puolestaan aktivoinut työttömyysturvaansa. Toisaalta Suomessakin työstä poistumisen reitiksi on entistä useammin tullut työttömyys. Pohjoismaat eivät enää välttämättä eroa ratkaisevasti toisistaan muuten kuin itse varhaiseläkkeiden yleisyyden suhteen.

Taulukko 1. Pohjoismaiden eläkkeensaajat ikäluokittain 1996.

	Tanska	Suomi	Islanti	Norja	Ruotsi
16-39	2	2	5	5	2
40-49	7	6	7	8	6
50-54	16	12	11	13	11
55-59	26	30	16	21	19
60-64	61	81	27	34	38
65-66	77	100	40	44	100
67+	100	100	100	100	100

Lähde: Social protection in the Nordic Countries 1996

NOSOSCO 9:1998, Nordic Social-Statistical Committee, Copenhagen 1998

2. Laskennallinen eläkkeellesiirtymisikä

Suomessa asuvien eläkeikä on 1990 luvun liikkunut 58. Ikävuoden ylä- ja alapuolella (laskettu-na työvoimatutkimuksen perusteella). Eläkeikä on ollut seuraava.⁶

Vuosi	
1990	58.3
1991	58.2
1992	58.1
1993	57.9
1994	57.7
1995	57.8
1996	58.2
1997	58.5
1998	58.7

Naisten eläkeiän muutokset ovat olleet vähäisiä, miesten suurempia. Vuonna 1998 miesten eläkeikä oli 58.5 vuotta, naisten 58.9. Vuonna 1990 vastaavat iät olivat 58.1 ja 58.6 vuotta.

3. Vaiheittainen siirtyminen eläkkeelle

Osa-aikaeläkkeen ikäraja laski vuonna 1998 määräämällä 56 vuoteen. Samalla osa-aikaeläkkeen saajien määrä on kasvanut nopeasti. Kun yksityisen sektorin osa-aikaeläkkeen

⁵ Vrt. Hytti, Helka 1998. Varhainen eläkkeelle siirtyminen – Suomen malli. Kansaneläkelaitos, Sosiaali- ja terveysalan tutkimuksia 32. Helsinki.

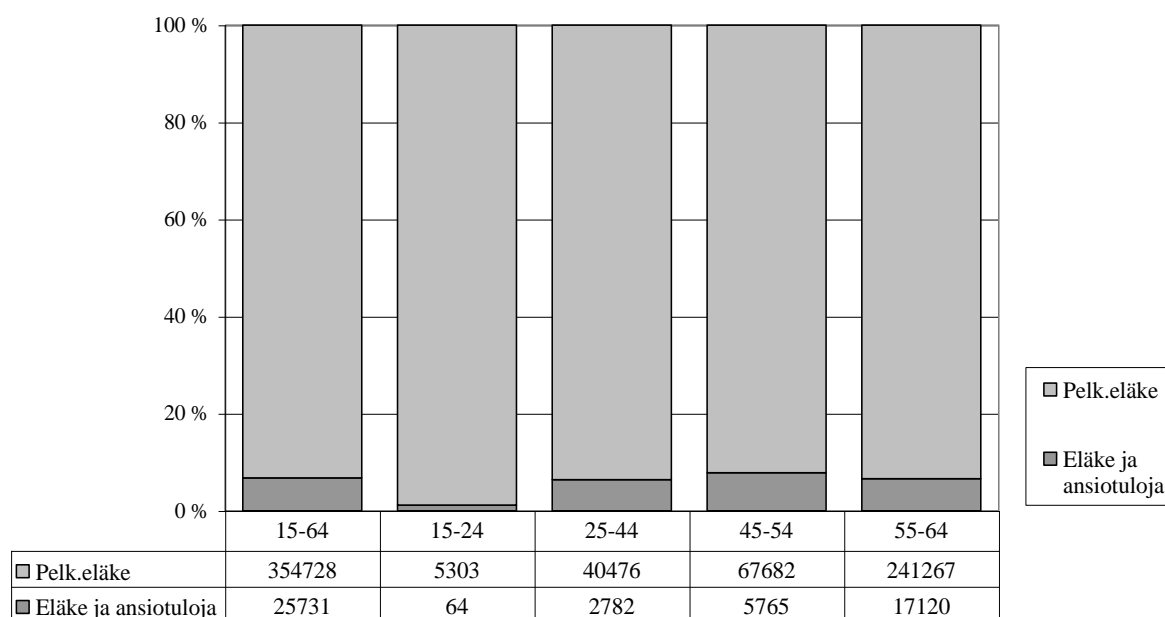
⁶ Eläkkeellesiirtymisiän laskentatapa on esitetty ehdotuksessa Ikäohjelman seurantajärjestelmäksi. Laskelma perustuu siihen, kuinka suuri osuus alle 65-vuotiaasta eri yksivuotisikäryhmien väestöstä on eläkkeellä.

saajien määrä vuoden 1997 lopussa oli vajaa 3000 oli se vuotta myöhemmin vajaa 5000 henkilöä. Osa-aikaeläkkeistä tehdystä tutkimuksesta⁷ käy ilmi, että osa-aikaeläkeläiset ovat terveempiä ja työkykyisempiä kuin esim. työkyvyttömyyseläkkeelle siirtyneet. He muistuttivat enemmän työssä jatkaneita. Vastauksista käy myös ilmi, että nimenomaan eläkkeen vetotekijät ovat voimakkaasti vaikuttaneet eläkkeelle siirtymiseen. Tästä voitaneen päätellä, ettei osa-aikaeläke juurikaan ole täysitehoisen työkyvyttömyyseläkkeen vaihtoehto, vaan joko täysitehoisen työn tai työttömyyden vaihtoehto. Osa-aikaeläkkeen vaikutuksista yksilön työkyvyn kehitykseen ja työttömyysriskiin tiedetään kuitenkin vähän. Tämän selvittäminen olisi tärkeää, jotta voitaisiin vetää johtopäätöksiä osa-aikaeläkkeen kokonaisvaikutuksista.

Asteittainen siirtymisen työstä eläkkeelle on nähty mahdollistavan työelämässä pysymisen entistä pidempään (vrt. IKOMI 1996). Tämän vuoksi selvitettiin työnteon ja eläkkeellä olon päällekkäisyyttä.

Eläkkeen saannin ja ansiotyön yhdistäminen on tuiki harvinaista. (Liitekuviassa esitetään tiedot vuodelta 1996.)

Kuvio 25. Ansiotuloja saavien eläkeläisten osuus kaikista eläkeläisistä pääikäryhmittäin vuonna 1997. Työssäkäyntitilasto.

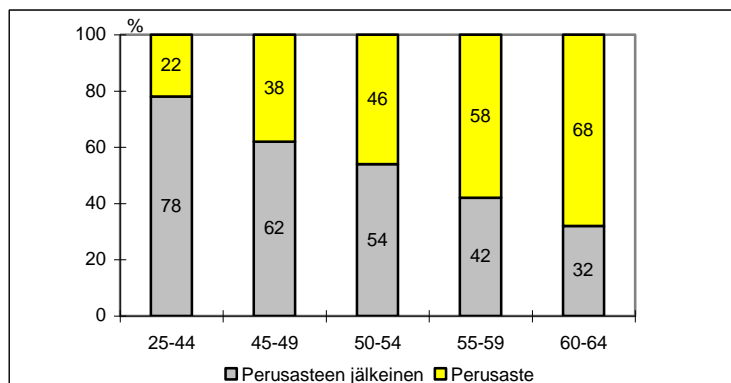
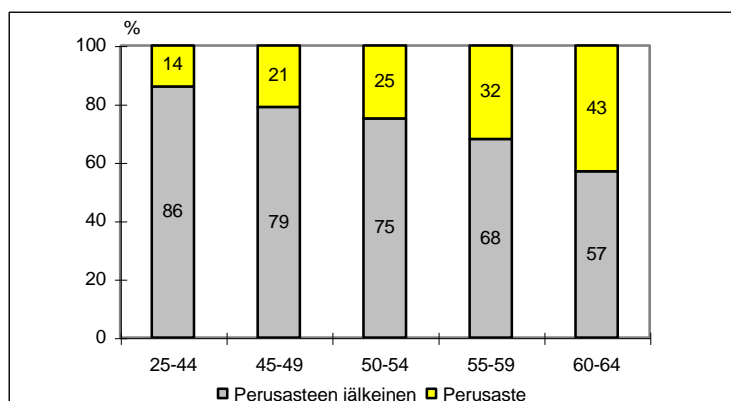
VI IKÄÄNTYVIEN KOULUTUS

1. Väestön koulutusrakenteen muutos

Ikääntyvän väestön koulutustaso nousee edelleen rakenteellisista syistä. Nuoremmat ikäluokat ovat saaneet enemmän koulutusta kuin vanhemmat ikäluokat, jotka siirtyvät asteittain pois työelämästä muun muassa varhaiseläkkeille. Vuonna 2010 ikääntyvistä 45-49- ja 50-54-vuotiaista viidenneksellä on korkeampi koulutustaso kuin vuonna 1995. Vieläkin enemmän koulutustaso nousee ikääntyneillä 55-59- ja 60-64-vuotiailla, joiden koulutustaso nousee neljänneksellä.

⁷ Takala, Mervi 1999. Työnteon ja eläkkeellä olon yhdistäminen. Eläketurvakeskuksen tutkimuksia 1999: 1. Helsinki.

Kuvio 1a. Väestön koulutus rakenne iän mukaan vuonna 1995**Kuvio 1b. Väestön koulutus rakenne iän mukaan vuonna 2010**

Lähde: Tilastokeskus, Koulutusennuste 1998

Koulutustason noususta huolimatta ongelmana on se, että ikääntyvät ovat suuria ikäluokkia, joten perusasteen koulutuksen varassa olevien ikääntyvien määrä on tulevinakin vuosina suuri. Vuoteen 2010 mennessä ammatillista koulutusta vailla olevien määrät kuitenkin vähenevät lukuun ottamatta 60-64-vuotiaita. Silloin suuret ikäluokat ovat tämän ikäisiä. (Taulukko 1a).

Perusasteen jälkeisen tutkinnon suorittaneiden ikääntyvien määrät kasvavat kuitenkin vielä selvemmin. Vuonna 2010 ikääntyneitä 45-64-vuotiaita ammatillisen tutkinnon suorittaneita on yli 400 000 henkeä enemmän kuin vuonna 1995 (Taulukko 1b).

Taulukko 1a. Perusasteen koulutuksen varassa oleva väestö iän mukaan 1990-2010

1000 hen- keä	1990	1995	2000	2005	2010	1995/2010
25-44	447	326	263	227	182	-144
45-49	151	167	155	86	76	-91
50-54	160	146	165	114	91	-55
55-59	172	155	145	164	123	-32
60-64	192	163	151	143	173	10

Taulukko 1b. Perusasteen jälkeisen tutkinnon suorittanut väestö iän mukaan 1990-2010

1000 hen- keä	1990	1995	2000	2005	2010	1995/2010
25-44	1160	1190	1149	1126	1121	-69
45-49	174	269	283	290	293	24
50-54	115	173	262	276	278	105
55-59	81	113	165	252	257	144
60-64	62	78	105	155	227	149

Lähde: Tilastokeskus, Koulutusennuste 1998

Eniten kasvavat 55-59- ja 60-64-vuotiaiden vähintään keskiasteen tutkinnon suorittaneiden määrät nykyiseen verrattuna. Jos ammatillista koulutusta saaneet myös tulevaisuudessa jatkavat työelämässä pidempään kuin koulutusta vailla olevat, vuonna 2010 työelämässä on todennäköisesti nykyistä enemmän myös 60-vuotta täyttäneitä.

2. Koulutus ja työmarkkina-asema

Koulutuksen valikoiva vaikutus työmarkkinoilla ilmenee siten, että työlliset ovat iästä riippumatta keskimäärin paremmin koulutettuja kuin työttömät ja he puolestaan koulutetumpia kuin vastaavan ikäiset työmarkkinoiden ulkopuolella olevat (Taulukko 2).

Taulukko 2. Perusasteen jälkeisen tutkinnon suorittaneiden osuus ikäryhmittäin työmarkkina-aseman mukaan 1997, prosenttia

	Työlliset	Työttömät	Muut	Keskimäärin
15-24	69,4	56,7	34,4	48,5
25-34	85,6	75,7	73,0	82,8
35-44	80,8	67,6	63,5	77,9
45-54	65,7	53,9	44,2	61,8
55-64	52,5	40,2	34,5	41,3
15-64	74,2	61,2	42,5	64,2

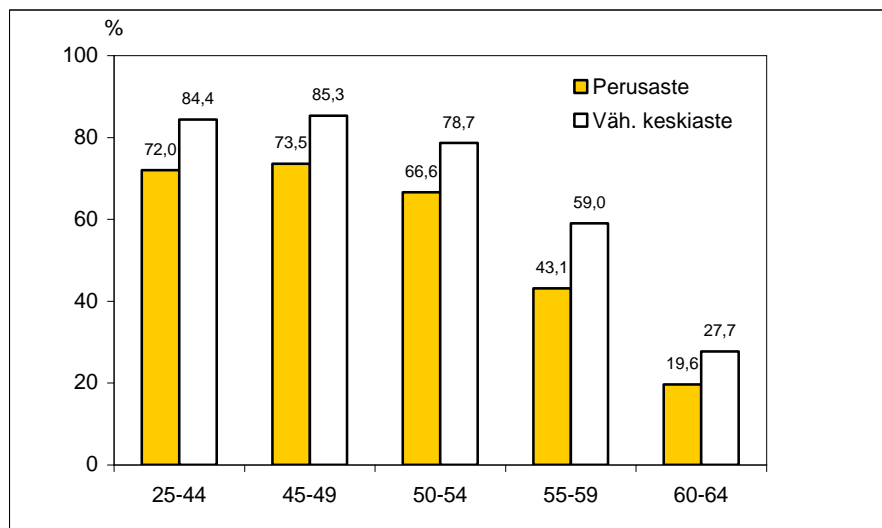
Lähde: Tilastokeskus, Työvoimatutkimus

Ikääntyneiden työllisten koulutustason paraneminen 1990-luvulla näkyy 55-vuotta täyttäneiden ikäluokassa, joista kymmenen vuotta sitten vain kolmasosa oli suorittanut perusasteen jälkeisen tutkinnon, vuonna 1997 vastaava osuus on yli 50 prosenttia. Tässä ikäluokassa työttömien koulutustaso on noussut vieläkin nopeammin. Perusasteen tutkinnon suorittaneiden osuus työttömistä on noussut kymmenessä vuodessa 22 prosentista 40 prosenttiin. Varsinkin vuoden 1995 jälkeen ikääntyneiden työttömien koulutustaso on noussut nopeasti. Samalla ikääntyvien ja nuorempien ikäluokkien välinen ero koulutustasossa on kaventunut sekä työllisillä että työttömillä. Muista ikääntyvistä suurin osa on erilaisilla varhaiseläkkeillä tai piilotyöttöminä. Heidän koulutustasonsa on väestöryhmistä alhaisin, alhaisempi kuin vastaavan ikäisten työttömien. (Em. tarkastelu koskee työvoimatutkimuksen työttömiä, ei työnvälitystilaston työttömiä työnhakijoita.)

Koulutustason paraneminen vaikuttaa siis selvästi ikääntyvien työssä pysymiseen. Väestörakenteesta johtuva koulutustason nousu ei vaikuta yhtä selvästi koulutustason mukaan lasketuissa työllisyysasteissa. Koulutustason mukaan lasketujen työllisyysasteiden avulla voidaan seurata muiden tekijöiden, kuten ammattitaidon ja työkykyyn sekä toimenpiteiden vaikutusta työssä pysymiseen. Koska ammatillista koulutusta vailla olevien - ts. perusasteen koulutuksen varassa olevien - työllisyysasteet ovat alhaisemmat kuin vähintään keskiasteen tutkinnon suorittaneiden työllisyysasteet (kuviot 2a-2b), tulisi myös perusasteen varassa olevien työllisyysasteiden nousta. Erot työllisyysasteissa koulutuksen mukaan ovat suuret varsinkin 55-59-vuotiaiden ikäryhmässä.

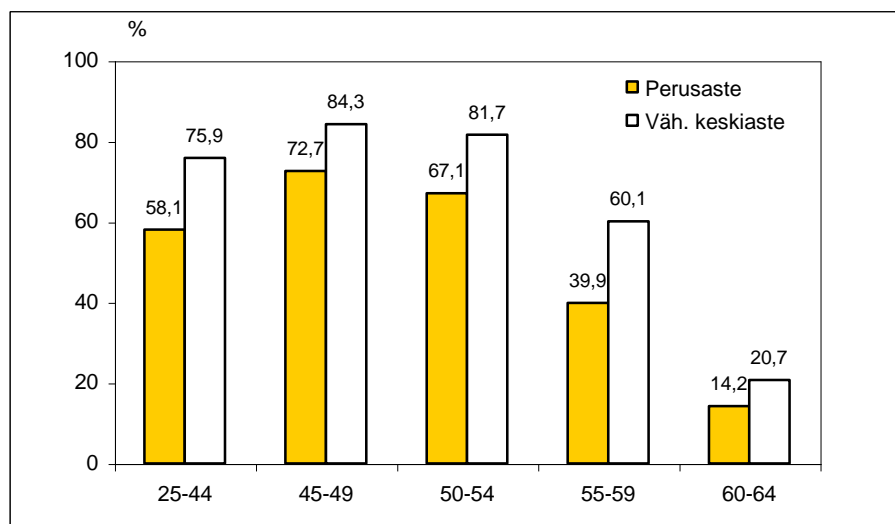
Kuvio 2a. Miesten työllisyysasteet koulutuksen ja iän mukaan 1997

Lähde: Työvoimatutkimus, Tilastokeskus.

Kuvio 2b. Naisten työllisyysasteet koulutuksen ja iän mukaan 1997

Lähde: Työvoimatutkimus, Tilastokeskus.

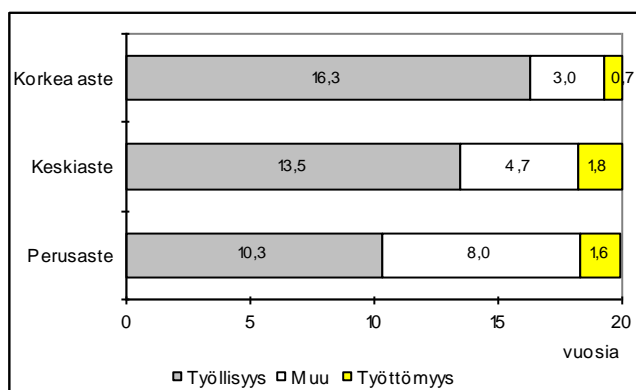
Toimenpiteillä voidaan jonkin verran lisätä ikääntyneiden koulutustason nousua kannustamalla heitä suorittamaan ammatillisia tutkintoja. Aikuiskoulutukseen osallistumisella on merkitystä työssä pysymiseen ja siten työllisyysasteiden parantumiseen.

Toinen tapa havainnollistaa koulutuksen vaikutusta työssä pysymiseen, on laskea keskimääräiset työllisenä, työttömänä tai muualla, esimerkiksi varhaiseläkkeillä olon odotetut kestot. Laskennallinen kesto kuvaa sitä, kuinka monta vuotta tyypillinen 45-vuotias on työssä, työttömänä ja työvoiman ulkopuolella ennen kuin täyttää 65-vuotta. Työllisyyden keston pidentyminen vaikuttaa myös keskimääräiseen varhaiseläkkeelle siirtymisikään. Kuvioissa 3 on laskettu vuoden 1997 aineiston pohjalta 45-vuotiaiden

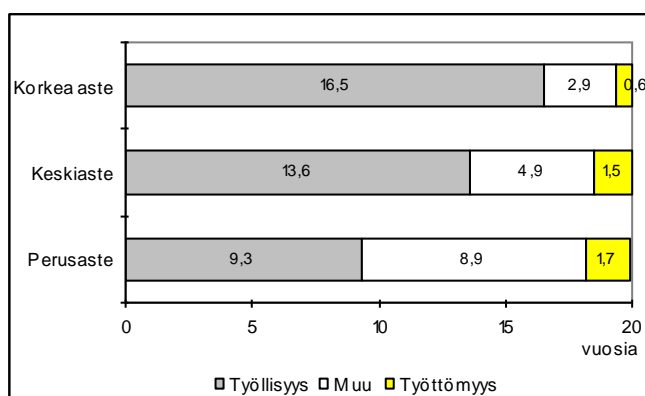
odotettu työllisyyden kesto 65-vuotiaaksi asti, eli 20-vuoden ajalla. Jotta saataisiin tarkempi käsitys ammattitaidon merkityksestä työssä pysymiseen, kestot on laskettu erikseen myös keski- ja korkea-asteen tutkinnon suorittaneille.

Kuvio 3. 45-vuotiaiden miesten ja naisten odotettu aika (vuosia) työllisenä, työttömänä tai työvoimavoiman ulkopuolella 65-vuotiaaksi (1997)

Miehet

Naiset

Lähde: Työvoimatutkimus, Tilastokeskus. Laskentamenetelmän lähteenä Education at a Glance 1998, OECD.

Mitä parempi koulutus henkilöllä on, sen pidempään hän jatkaa työssä. Keskimääräiset kestot on laskettu vuodelta 1997, joten myös suhdannetilanne vaikuttaa tulokseen. Laman aikana työttömiksi jääneet tai eläkkeille siirtyneet vaikuttavat varsinkin perusasteen koulutuksen suorittaneiden työllisyyden muita lyhyempään kesto. Vuonna 1997 korkea-asteen koulutuksen suorittaneita 45-64-vuotiaita työllisiä oli yhteensä 145 000 henkeä, keskiasteen suorittaneita työllisiä 352 000 henkeä ja perusasteen varassa olevia 297 000 henkeä.

Koulutus vaikuttaa työssä pysymiseen ja työllistymiseen eri tavalla myös suhdanteista riippumatta. Tätä havainnollistavat työllisten ja työttömien vuosittaiset siirtymät (liitetaulukko 5). Laman vaikutus lisäsi myös perusastetta korkeamman tutkinnon suorittaneiden työttömäksi siirtymistä, mutta suhteessa koulutusta vailla oleviin lasku ei ollut yhtä jyrkkä. Lamavuosien jälkeen koulutusta saaneiden on ollut helppompaa päästä takaisin työhön yli 54-vuotiaita lukuun ottamatta, joiden työllistyminen on laman jälkeen ollut hyvin vaikeaa.

3. Aikuiskoulutukseen osallistuminen

Aikuiskoulutuksen tarjontaa seurataan ikääntyneiden aikuiskoulutukseen osallistumisena. Aikuiskoulutustutkimuksen mukaan 45-54-vuotiaiden opiskelusta suuri osa on työnantajan tukemaa, tosin muu kuin työhön liittyvä opiskelu on tutkimuksen mukaan 1990-luvun alkupuolella yleistynyt. Yli 55-vuotiaiden opiskelu on harvemmin työnantajan tukemaa. Ikäohjelman kannalta keskeistä on työllisten osallistumi-

nen henkilöstökoulutukseen sekä työttömien ja työttömyysuhan alaisten osallistuminen työvoimapolitiittiseen koulutukseen.

Taulukko 3. Lukioiden, ammatillisten oppilaitosten ja korkeakoulujen ikääntyvät opiskelijat vuoden lopussa

Ikä	Sukupuoli	1995	1996
40-49	Yhteensä	21 971	19 100
	Miehet	7 548	..
	Naiset	14 423	..
50+	Yhteensä	4 892	..
	Miehet	1 731	..
	Naiset	3 161	..

Lähteet: Opiskelijoiden ikärakenne 1995. SVT Koulutus 1996:9; Oppilaitostilastot 1998. SVT Koulutus 1998:5.

Oppilaitostilaston perusteella yli 40-vuotiaita opiskelijoita on vuosittain noin 26 000. Heistä suurin osa on alle 50-vuotiaita (Taulukko 3). Naiset osallistuvat miehiä useammin opiskeluun. Oppilaitosten järjestämään koulutukseen osallistuvien työllisyys tai työttömyys ei ilmene tilastosta.

Palkansaajilla ammattiin liittyvään aikuiskoulutukseen osallistuminen on viime vuoden aikana lisääntynyt. Opiskeluun osallistuminen vaihtelee jopa enemmän koulutustason kuin iän mukaan (taulukko 5). Parhaiten koulutetut ovat osallistuneet vuosina 1997-98 eniten ammattitaidon parantamiseen ja ylläpitoon tähtäävään koulutukseen kaikissa ikäryhmissä. Keskiasteen tutkinnon suorittaneet 25-44-vuotiaat osallistuivat useammin ammattiin liittyvään koulutukseen kuin saman koulutuksen saaneet ikääntyneet palkansaajat. Muutoin iällä ei näyttäisi olevan vaikutusta opiskeluun, aikaisemmalla koulutuksella kyläkin.

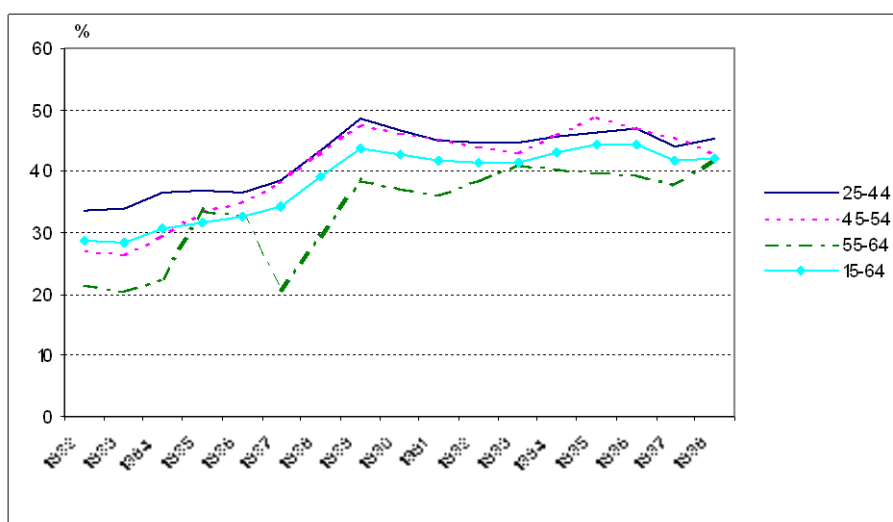
Taulukko 5. Ammattiin liittyvään koulutukseen kuukauden aikana osallistuneet palkansaajat koulutustaustan mukaan 1997-98

%	1997			1998		
	Perusaste	Keskiaste	Korkea-aste	Perusaste	Keskiaste	Korkea-aste
25-44	12,2	21,9	33,7	14,1	21,5	27,8
45-49	13,0	15,7	32,4	11,0	16,7	33,1
50-54	5,4	16,0	21,1	7,2	16,3	27,9
55-59	8,6	14,7	31,2	6,9	18,2	24,8
60-64	0,0	11,4	29,0	13,7	12,9	22,0

Lähde: EU-työvoimatutkimus, Tilastokeskus

Palkansaajien osallistuminen työnantajan kustantamaan henkilöstökoulutukseen yleistyi varsinkin 1980-luvulla (Kuvio 8). Tällä vuosikymmenellä osallistumisen taso on pysynyt suhteellisen korkealla lamasta huolimatta. 45-54-vuotiaiden henkilöstökoulutukseen osallistuminen nousi viime vuosikymmenellä samalle tasolle kuin 25-44-vuotiaiden ja sen jälkeen kehitys on ollut näissä ikäryhmissä hyvin samanaista. Molemmat em. ikäryhmät osallistuvat henkilöstökoulutukseen useammin kuin palkansaajat keskimäärin. Ikääntyneet 55-64-vuotiaiden osallistuminen on ollut jonkin verran vähäisempää ja vuosittaiset vaihtelut suurempia, mutta tällä vuosikymmenellä ero nuorempien ikäryhmien osallistumiseen on pysynyt melko samana.

Kuvio 8. Henkilöstökoulutukseen osallistuneet ikääntyneet palkansaajat 1982-97, prosenttia

Lähde: Henkilöstökoulutus 1997. SVT Koulutus 1991:1, Tilastokeskus.

Naiset osallistuvat yleensä miehiä enemmän työnantajan kustantamaan koulutukseen, vuosittain tilanne vaihtelee. Vuonna 1995 miespalkansaajien osallistuminen nousi lamaa edeltävästä tasosta kaikissa ikäryhmissä, naisten vasta viime vuosina, mutta ei aivan lamaa edeltäneelle tasolle (Taulukko 4).

Taulukko 4. Työnantajan kustantamaan aikuiskoulutukseen vuoden aikana osallistuneet ikääntyneet palkansaajat vuosina 1991, 1995 ja 1998, prosenttia

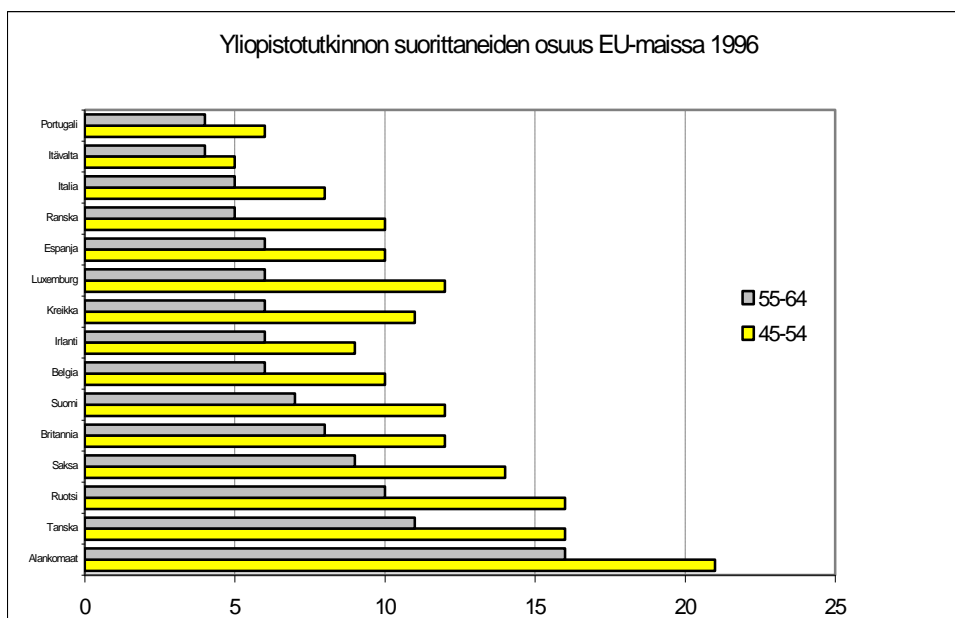
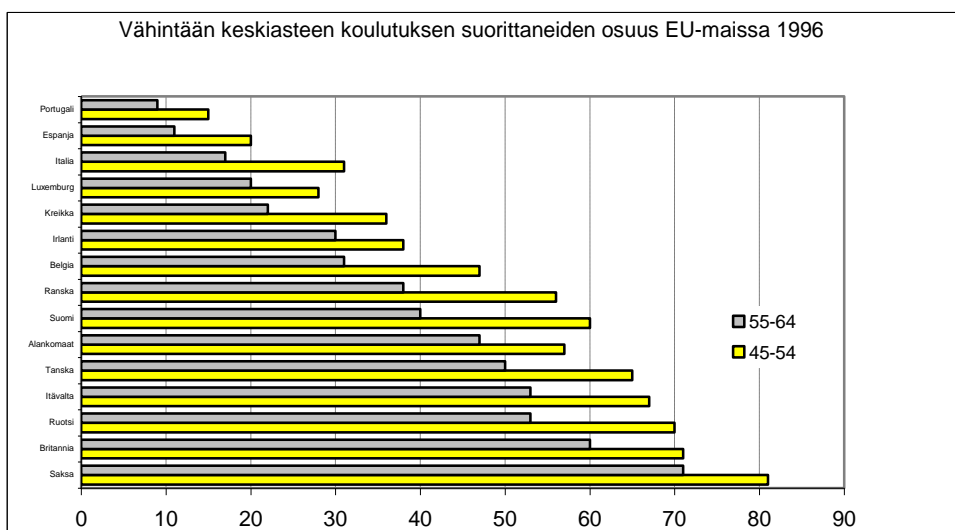
Sukupuoli	Ikäryhmä	1991	1995	1998
Yhteensä	15-64	41,7	44,4	41,6
	25-44	44,9	46,3	44,0
	45-54	45,2	48,8	45,8
	55-64	36,1	39,7	37,8
Miehet	15-64	39,0	45,3	40,6
	25-44	41,5	47,4	42,1
	45-54	43,9	47,2	47,2
	55-64	32,9	48,7	36,6
Naiset	15-64	44,3	43,7	42,5
	25-44	48,2	45,3	46,2
	45-54	46,4	49,9	44,6
	55-64	38,9	33,6	38,7

Lähde: Henkilöstökoulutus 1997, SVT Koulutus 1999:1, Tilastokeskus

4. Ikääntyvien koulutus kansainvälisessä vertailussa

Vähintään ylemmän keskiasteen suorittaneiden osuudella mitattuna Suomen väestön koulutustaso on korkeampi kuin OECD-maiden keskimäärä kaikkein vanhinta 55-64-vuotiaiden ikäluokkaa lukuun ottamatta. Ikääntyneiden koulutustaso paranee tulevina vuosina vähitellen, sillä nykyisten 45-54-vuotiaiden koulutustaso on huomattavasti parempi. Nuorten ja ikääntyneiden välinen koulutustasoero on vielä OECD-maiden suurimpia, mutta miten se on muuttunut? Suomen asemaa OECD-vertailussa parantaa naisten OECD:n keskitasoa selvästi parempi koulutus. Ikääntyneiden suomalaisten miesten koulutustaso on sitä vastoin OECD:n keskitasoa alempi.

Korkeakoulututkinnon suorittaneiden osuus ikääntyneistä on Suomessa jo OECD:n keskitasoa. Ikääntyneistä 45-54-vuotiaista suomalaisista korkeakoulututkinnon on suorittanut yhtä usea kuin 35-44-vuotiaista, joten yliopistokoulutuksen saaneiden osuus ei juurikaan kasva tulevaisuudessa.

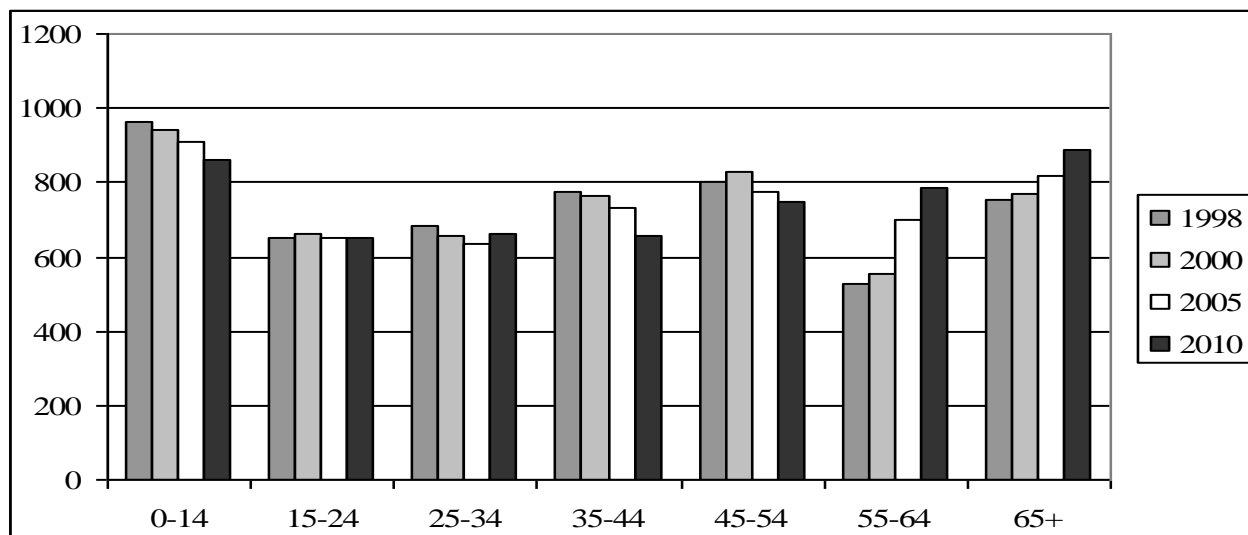

Lähde: Education at a Glance 1998, OECD.

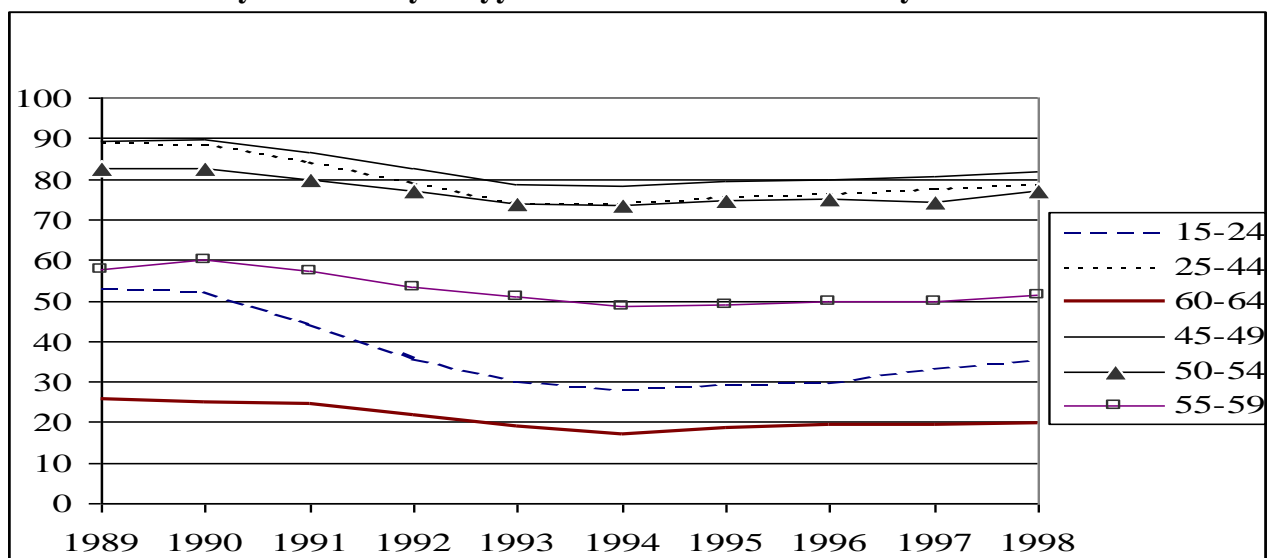
Aikuiskoulutukseen osallistuminen ja sen kysyntä on Suomessa korkea muihin EU-maihin verrattuna. Koulutukseen haluavia on yli kaksinkertainen määrä osallistujiin verrattuna. Vain tanskalaiset osallistuvat aikuiskoulutukseen suomalaisia enemmän. Suomen kanssa tasoissa ovat Alankomaat, Ruotsi ja Britannia. Suomalaisista aikuisista 75 prosenttia vuonna 1995 halusi osallistua opiskeluun. (European Commission: Key data on education in the European Union.)

Liitekuvioita

Liitekuvio 1. Väestön määrä (1000 henkilöä) vuodesta 1998 vuoteen 2010. Tilastokeskus, väestöennuste.

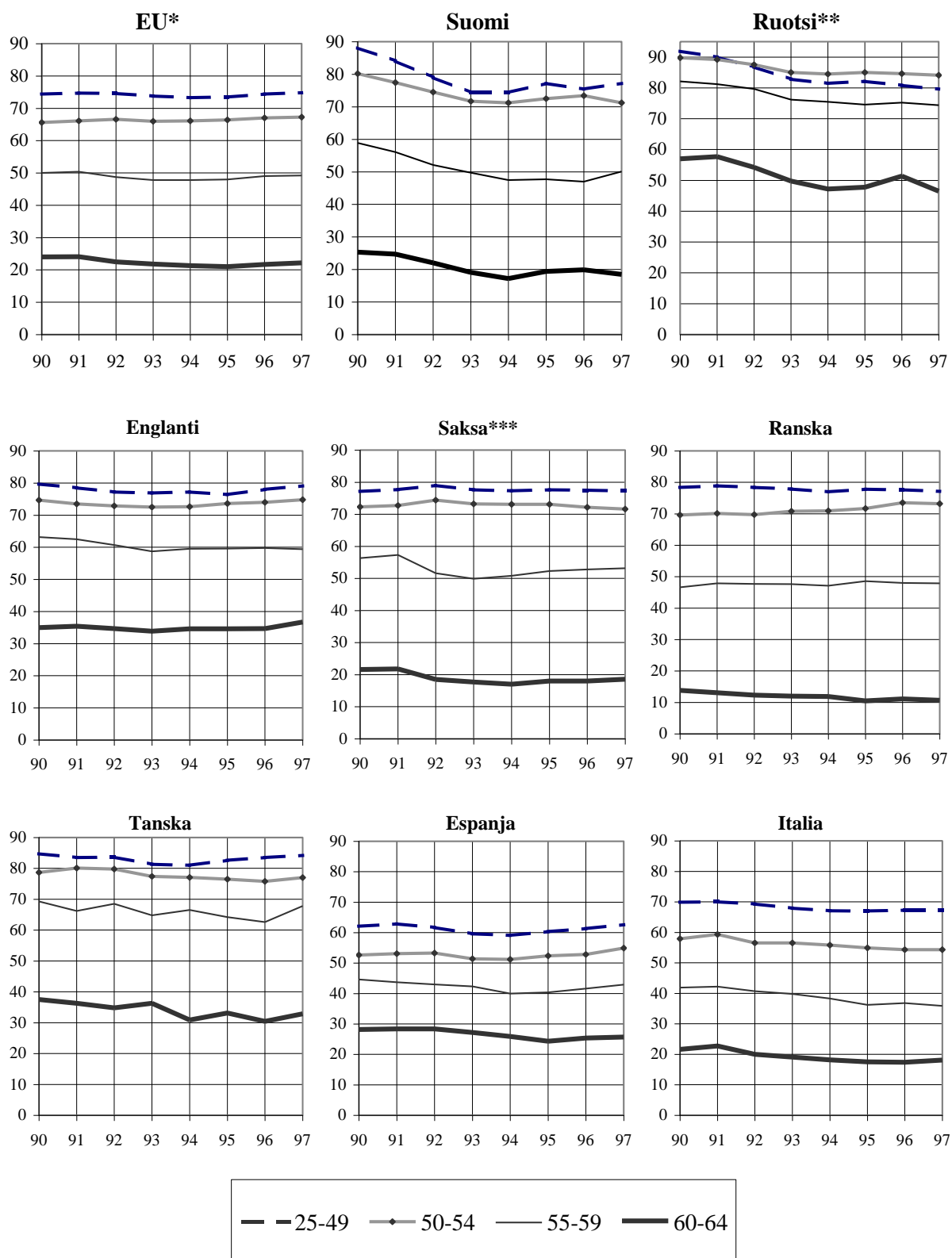

Liitekuvio 2. Ikäryhmittäiset työllisyysasteet vuosina 1989-1998. Työvoimatutkimus.

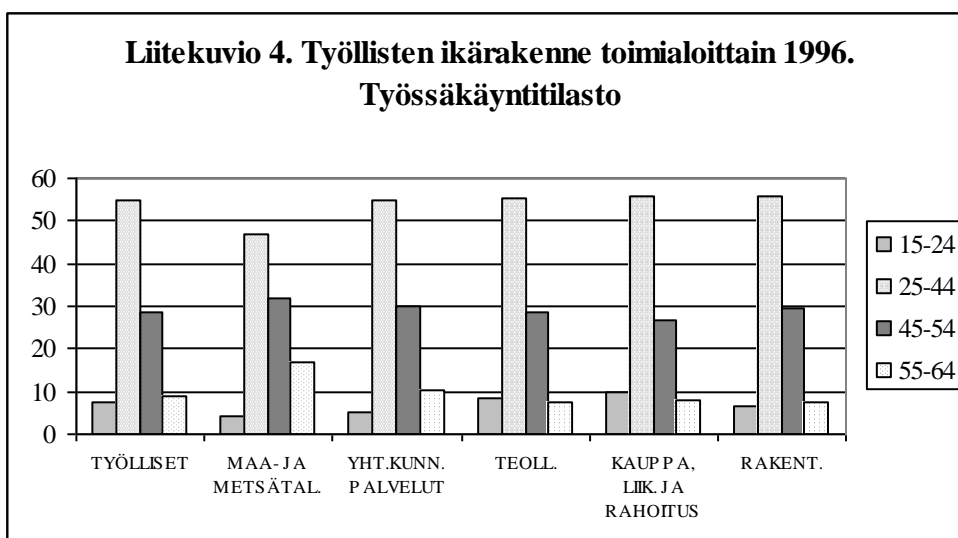
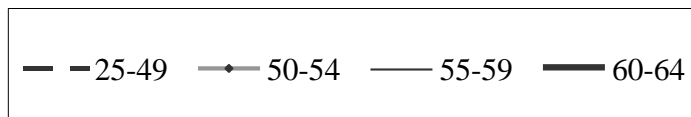
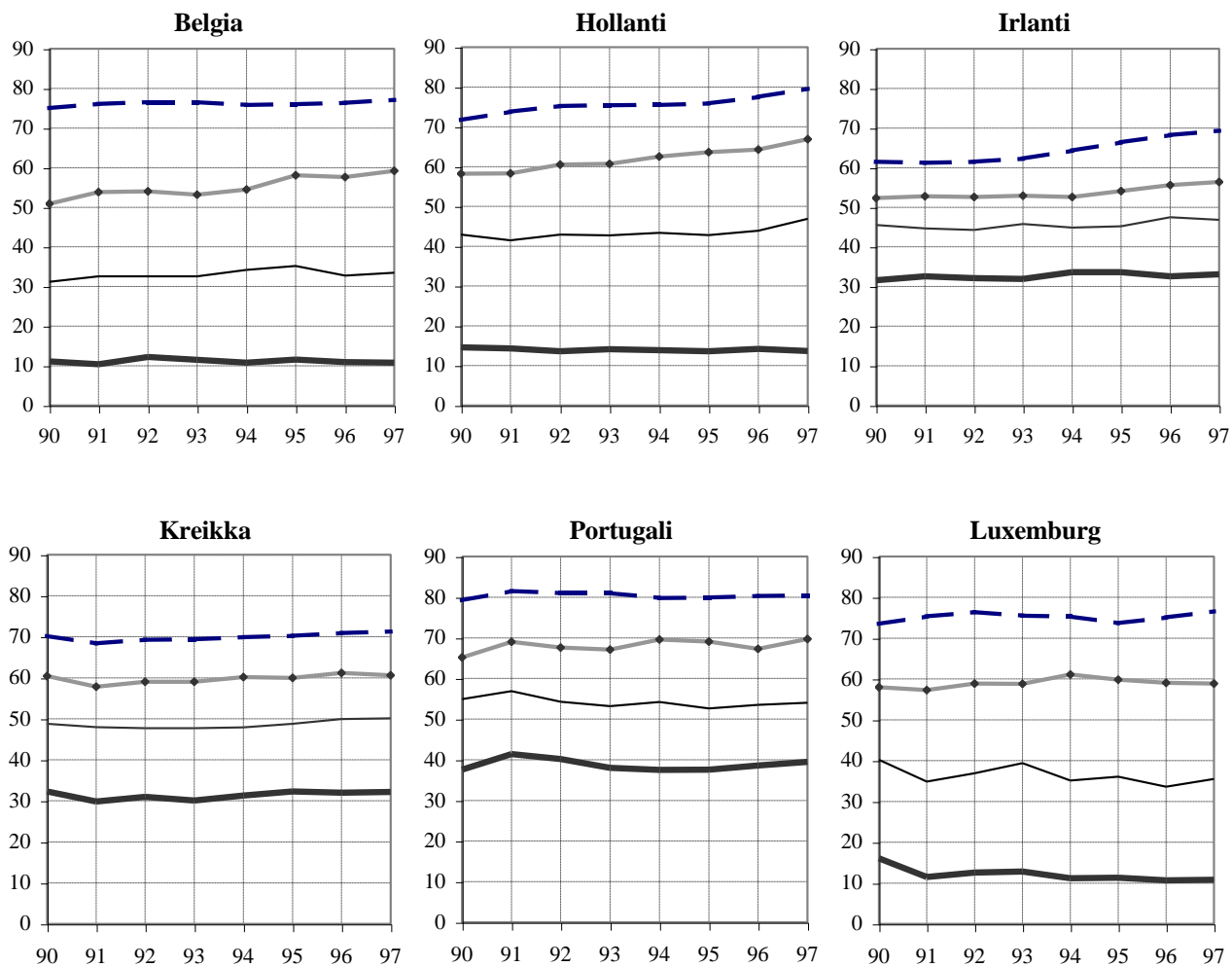
Työllisyysaste EU:ssa ikäryhmittäin 1990-1997 OECD Labour Force Survey

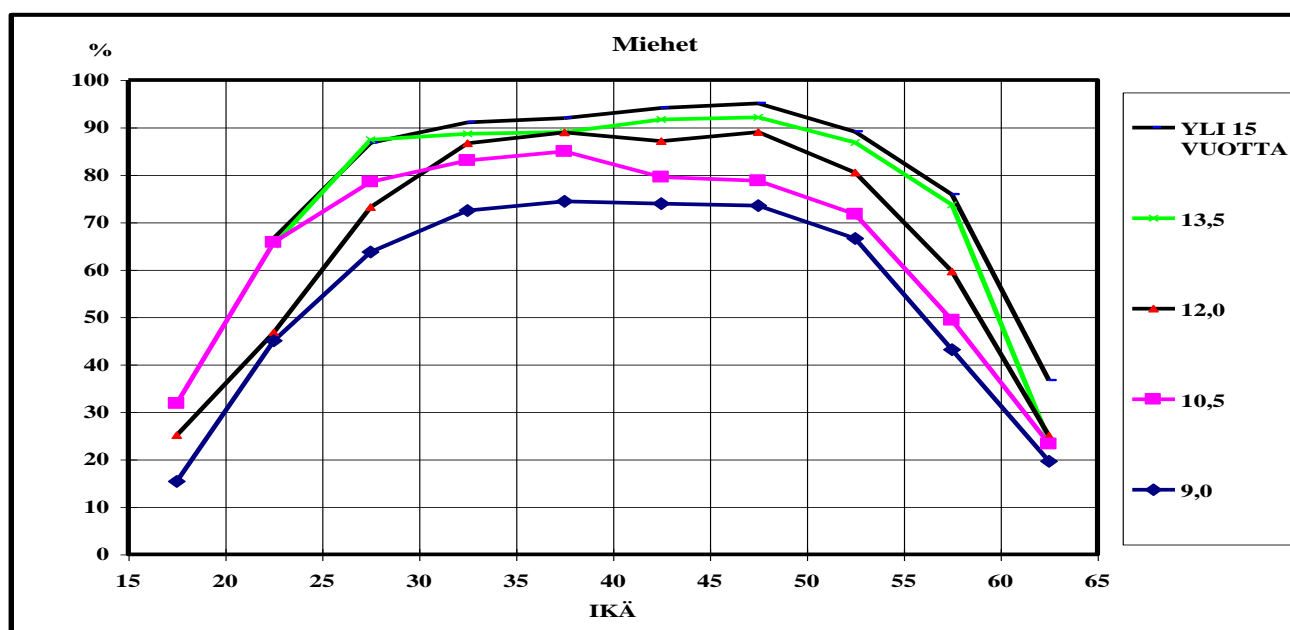
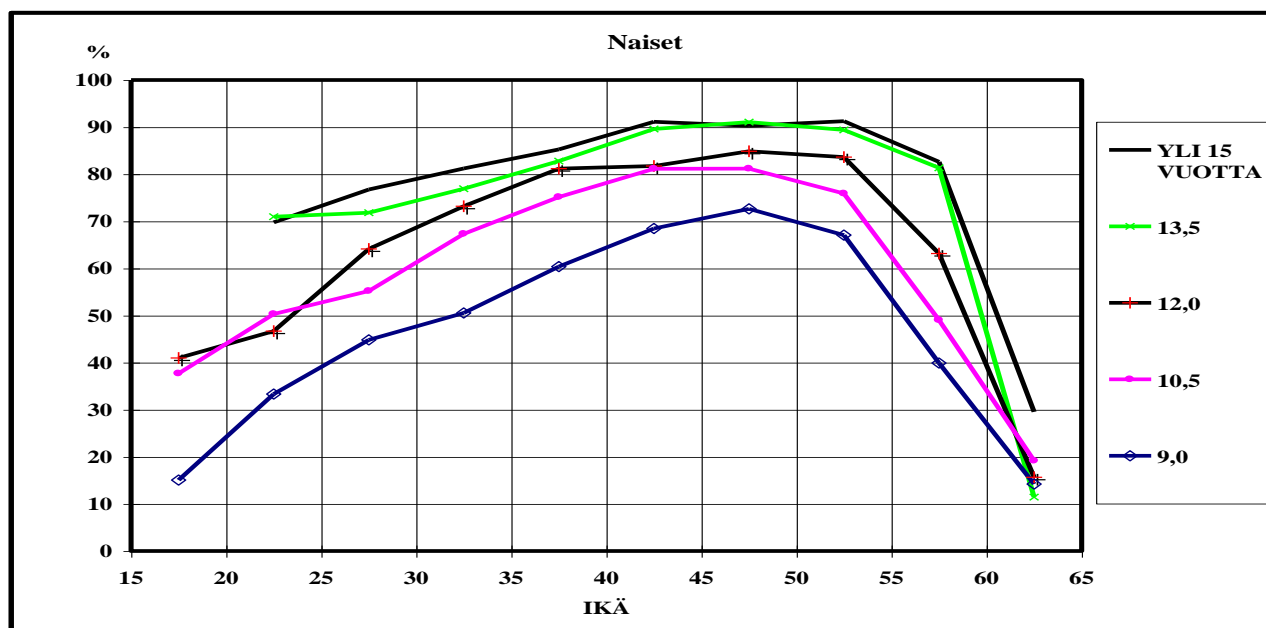
* 1990-1995 12 maata, 1996-1997 15 maata

** 1990-1995 Statistics Sweden, AKU årsmedeltal, 1996-1997 OECD LFS

*** 1990-1993 Länsi-Saksa, 1994-1997 Saksa

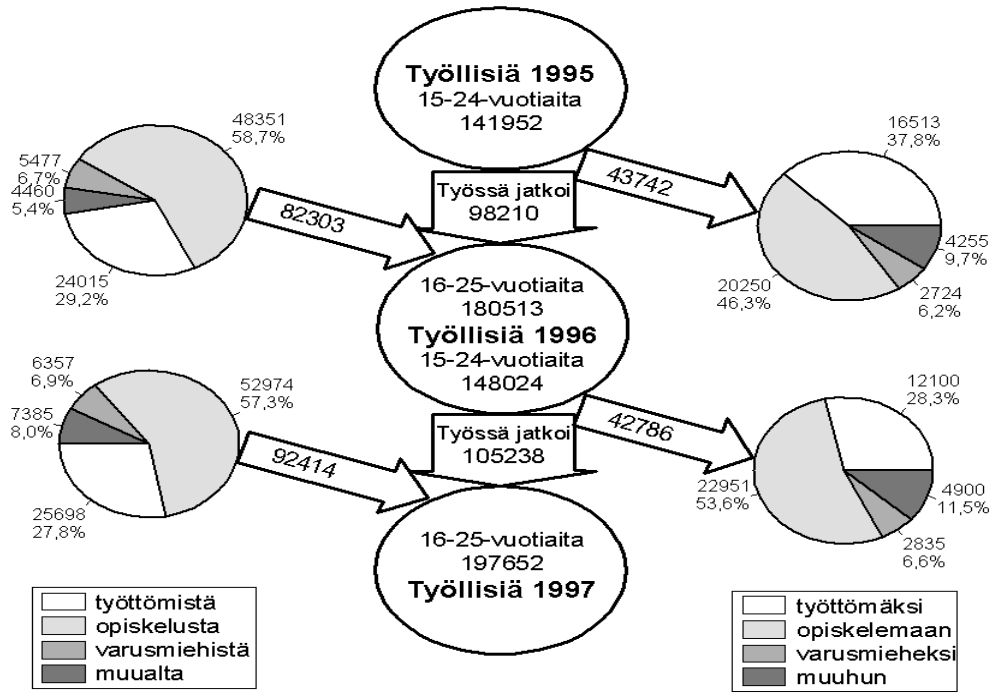

Liitekuvio 5. Naisten ja miesten työllisyysaste koulutuksen keston mukaan vuonna 1997, %. Työssäkäyntitilasto.

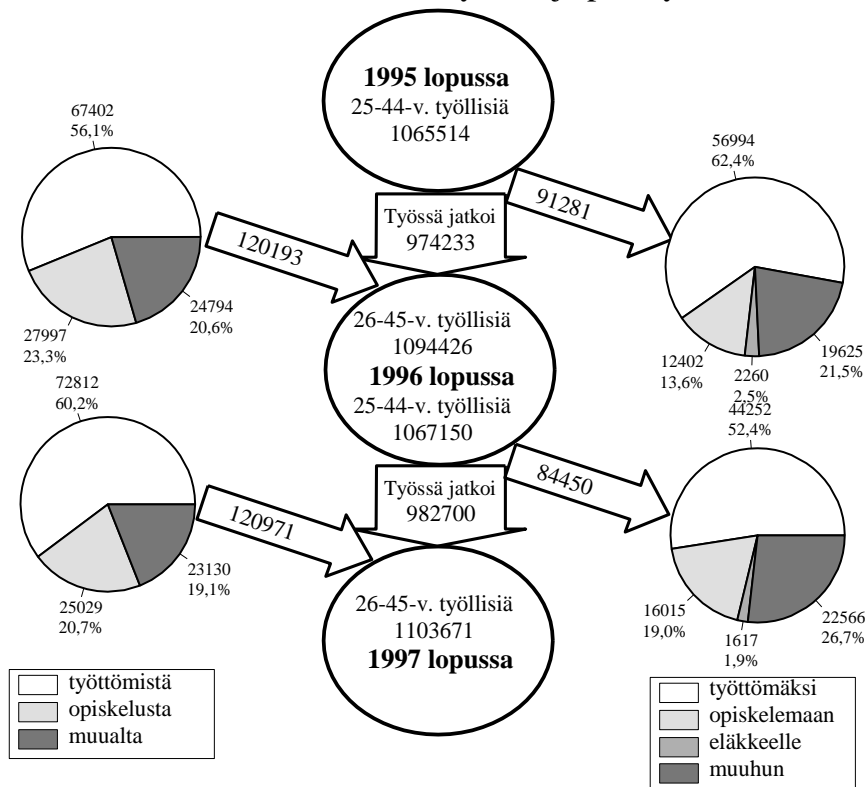

Liitekuvio 6. Virrat työhön ja työstä eri ikäluokissa vuosina 1995-1997. Työssäkäyntitilasto.

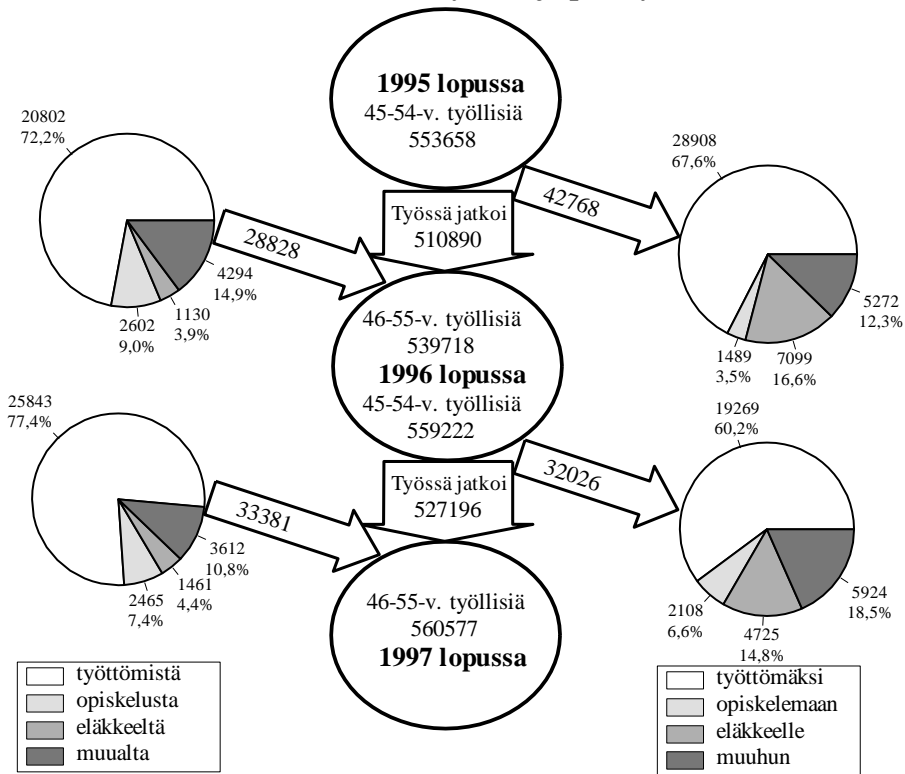
Nuorten virta työhön ja pois työstä

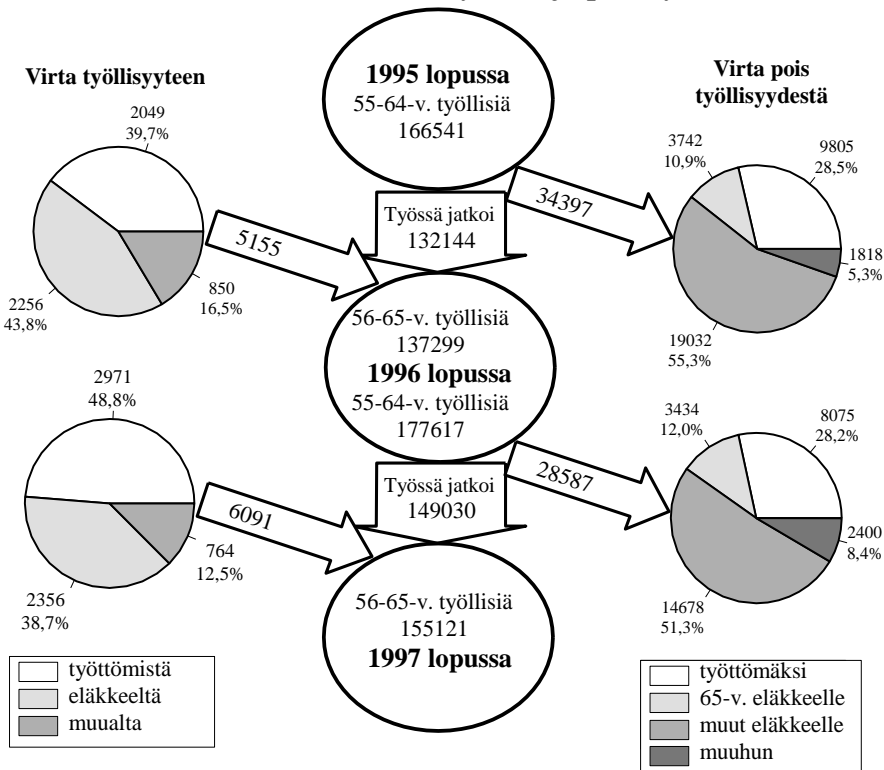
25-45-vuotiaiden virta työhön ja pois työstä

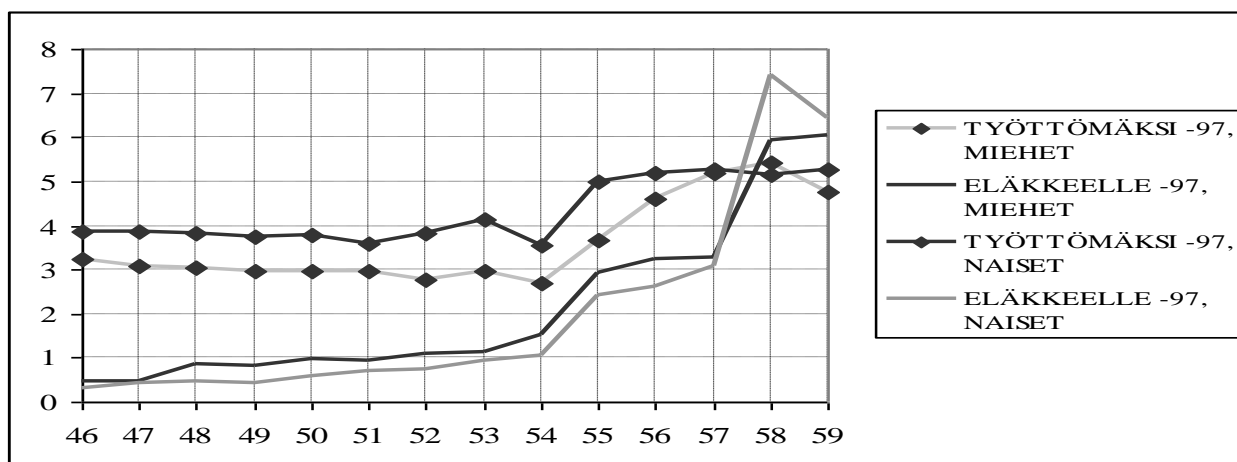
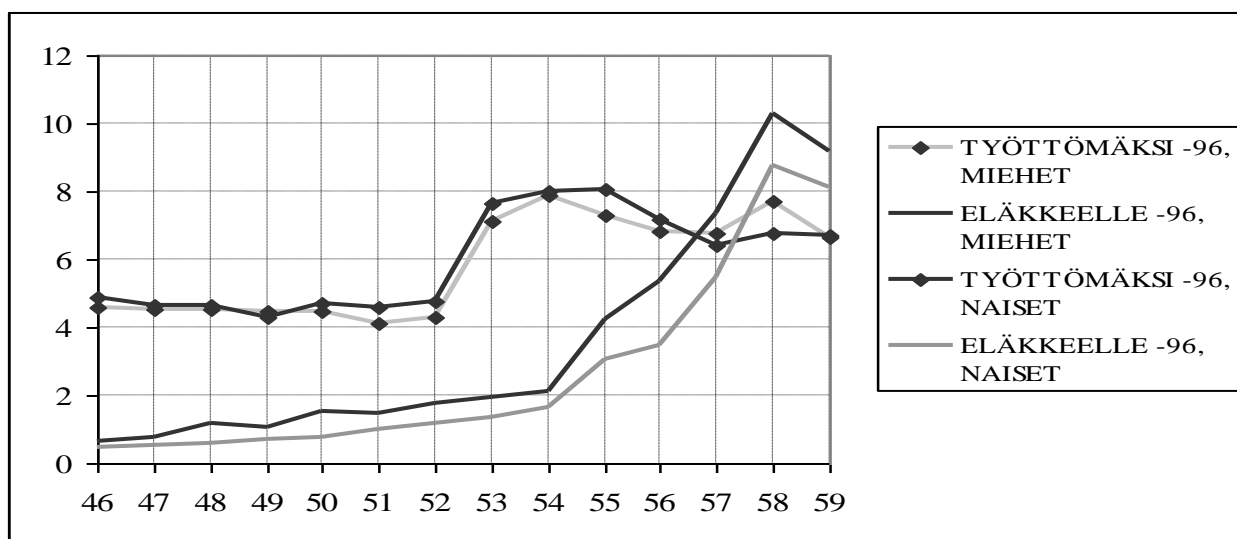
45-55-vuotiaiden virta työhön ja pois työstä

55-65-vuotiaiden virta työhön ja pois työstä

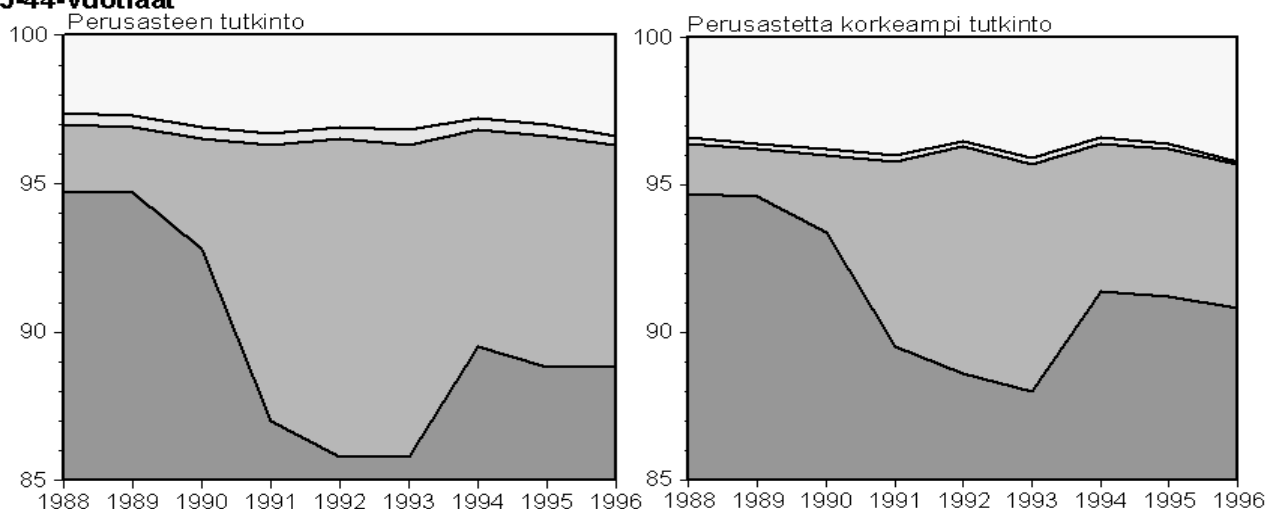

Liitekuvio 7 a ja b. Työllisten poistuma työttömyyteen ja eläkkeelle 1-vuotiskäryhmissä 46-59 sukupuolen mukaan vuonna 1996 ja 1997. Työssäkäynti-tilasto.

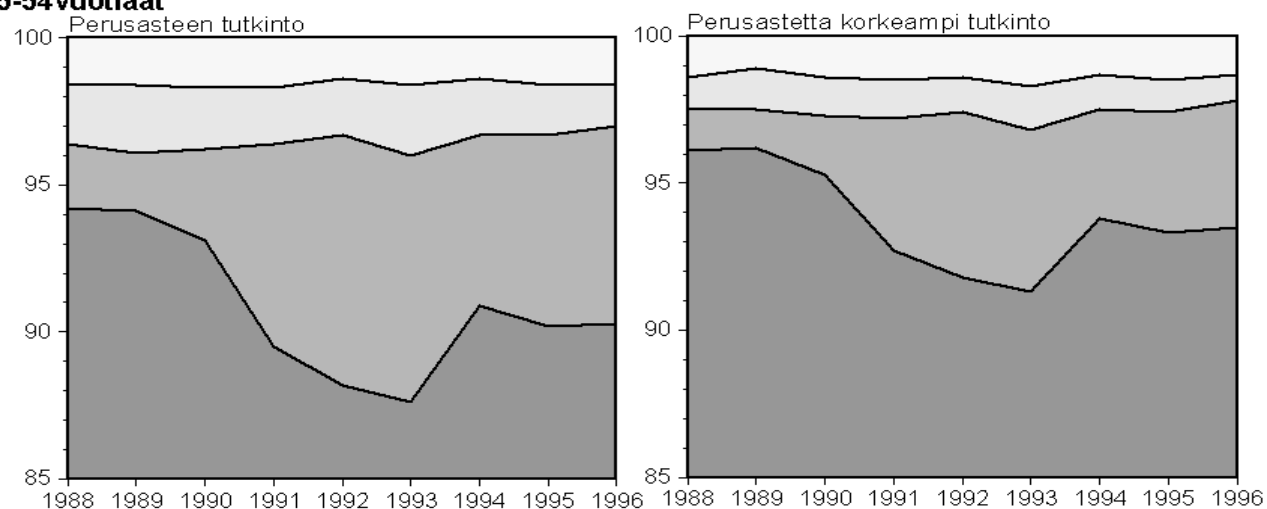

Liitekuvio 8a. Työllisten vuosittainen pysyvyys ja poistuma iän ja koulutustason mukaan. Työssäkäyntitilasto.

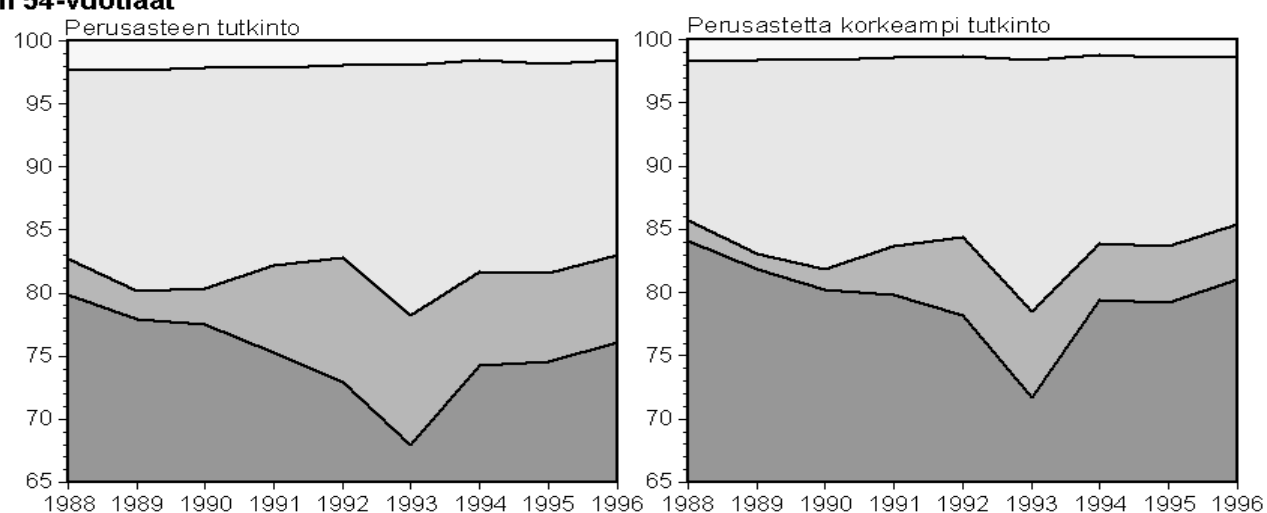
25-44-vuotiaat

45-54-vuotiaat

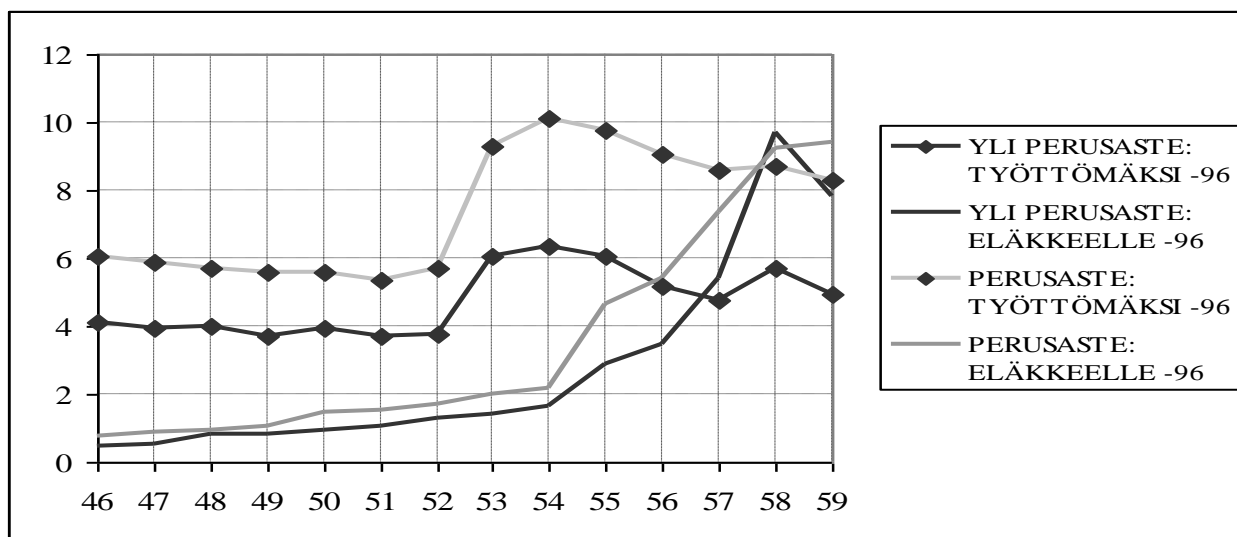

Yli 54-vuotiaat

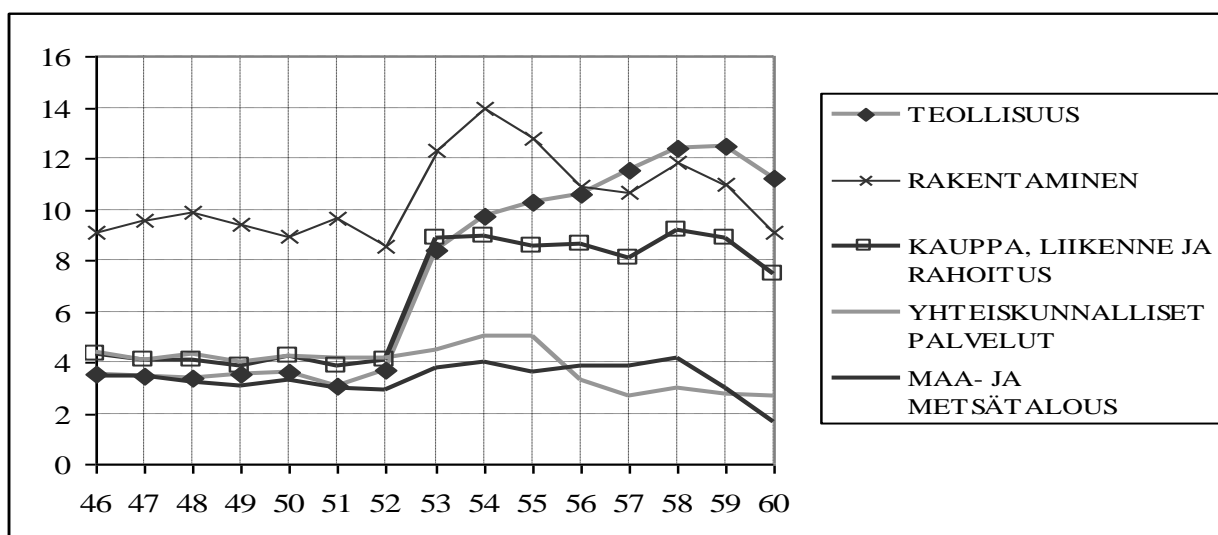

Työllisenä
  Työttömäksi
  Eläkkeelle
  Muuhun

Liitekuvio 8b. Työllisten poistuma työttömyyteen ja eläkkeelle iän ja koulutustason mukaan vuonna 1996. Työssäkäyntitilasto.

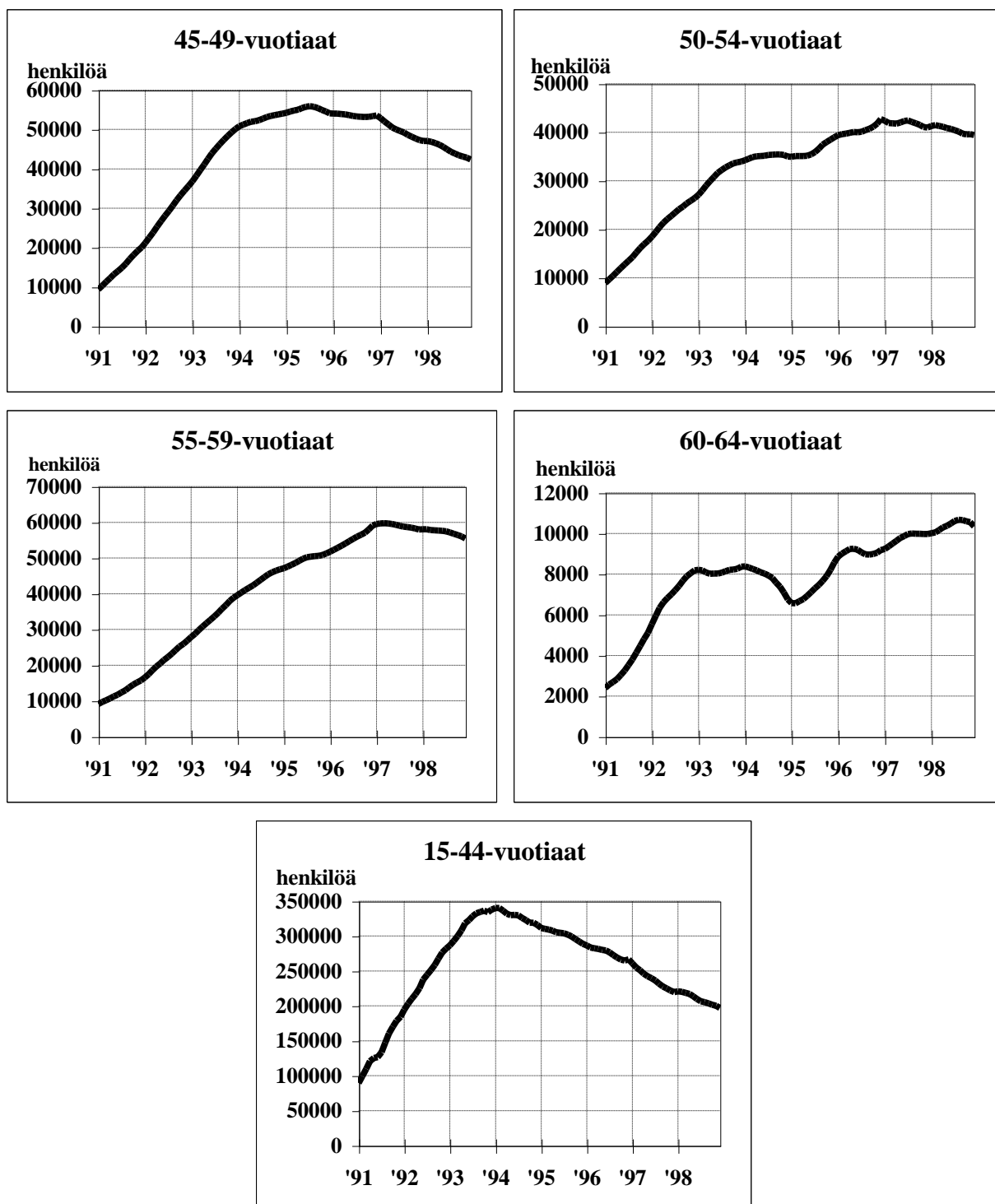

Liitekuvio 9. Työllisten poistuma työttömyyteen iän ja toimialan mukaan vuonna 1996. Työssäkäyntitilasto.

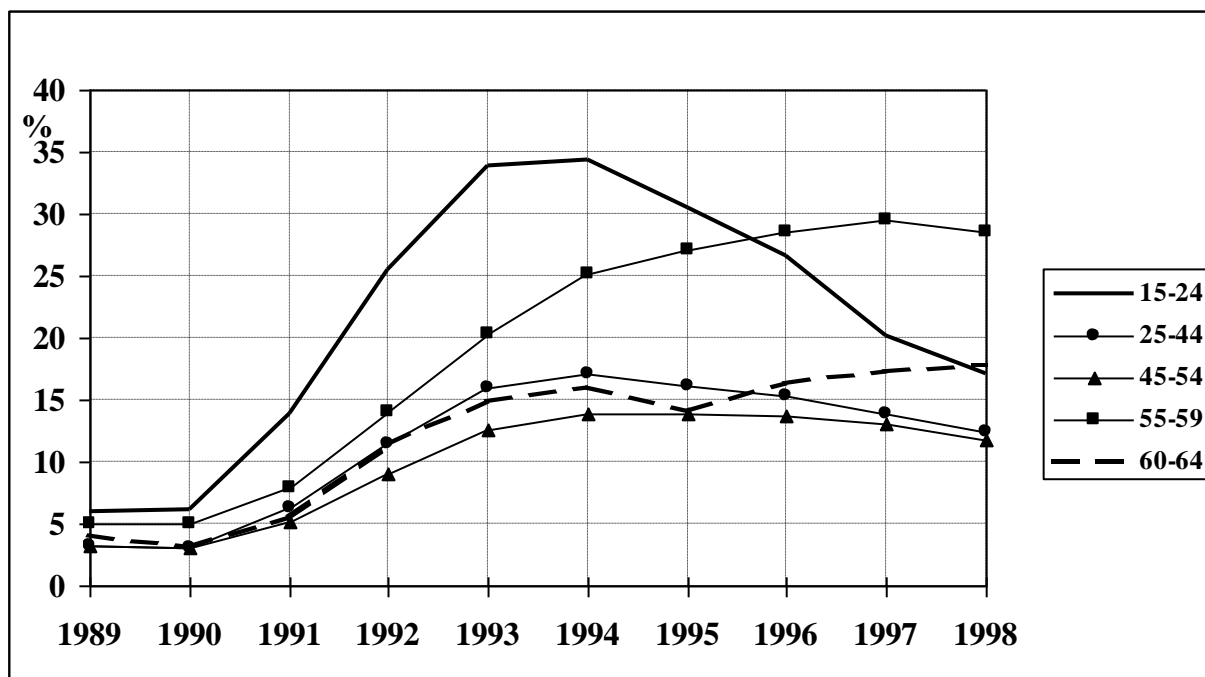

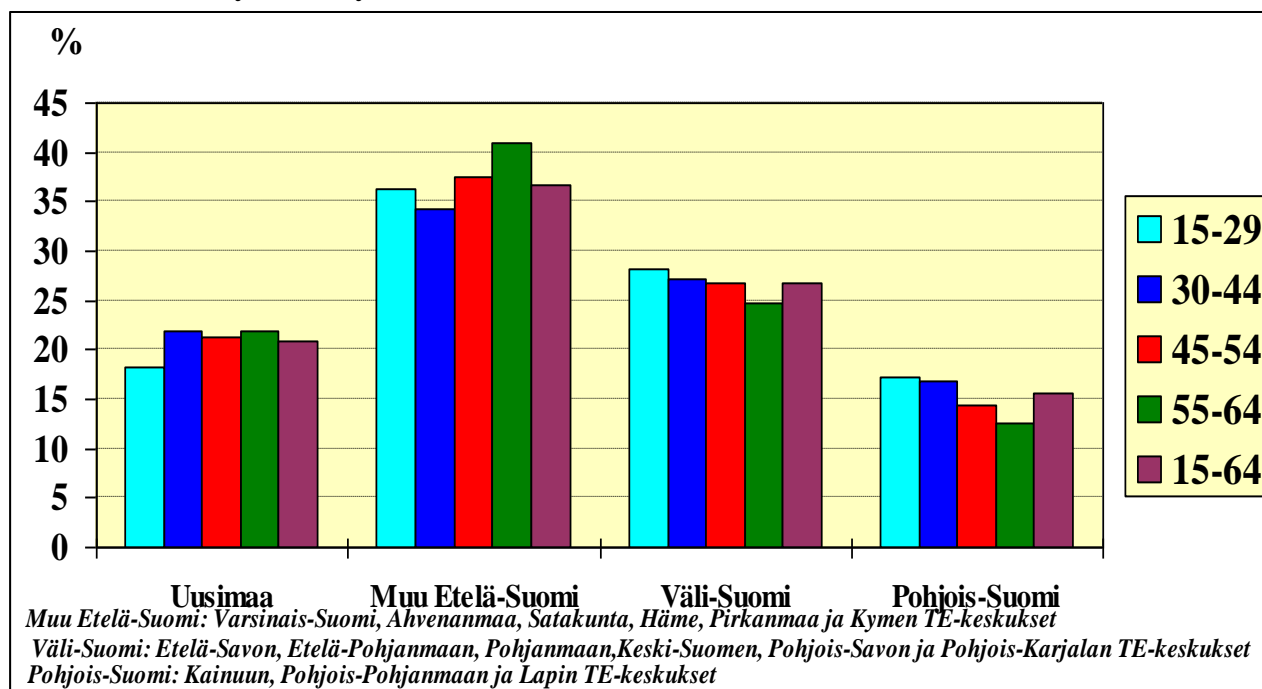
Liitekuvio 10. Työttömien työnhakijoiden määrän (henkilöä) kausivaihtelusta puhdistettu kehitys 1991-1998 eri ikäryhmissä. Työnvälitystilasto.

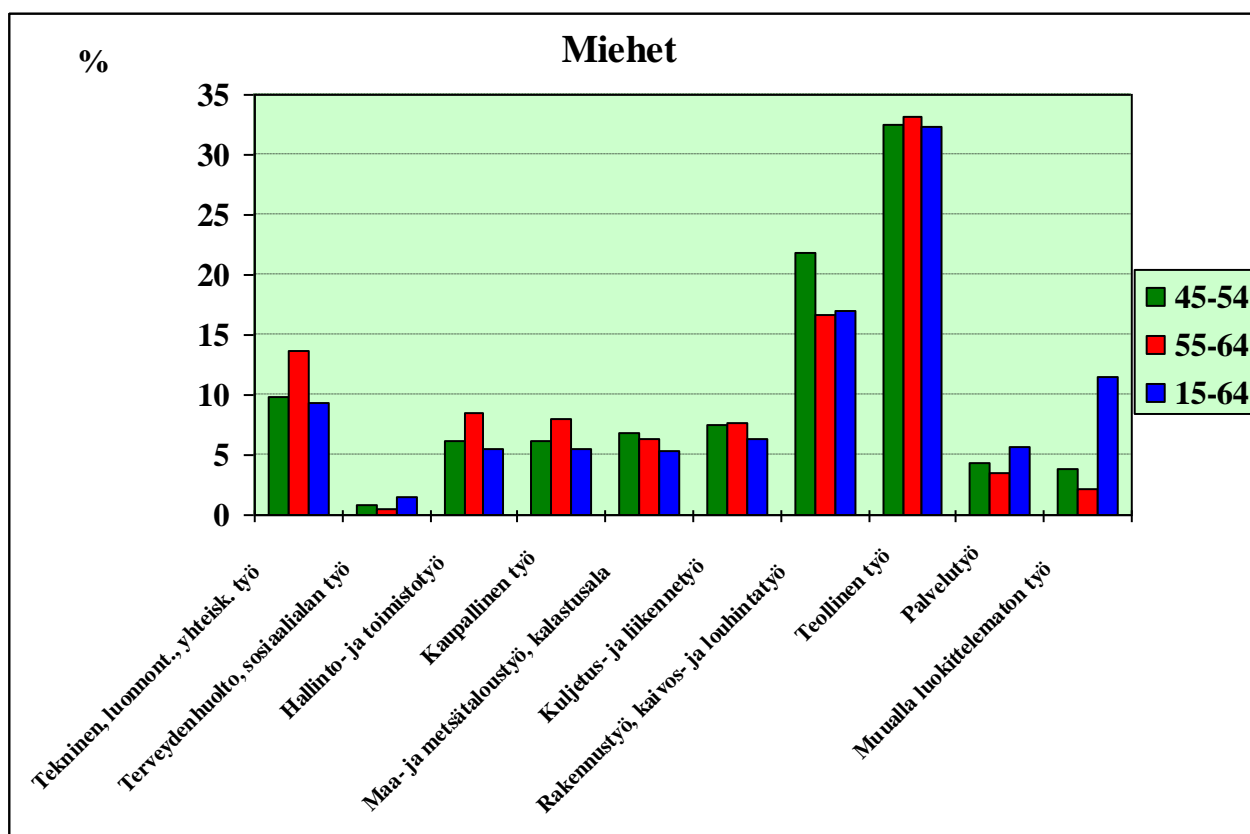
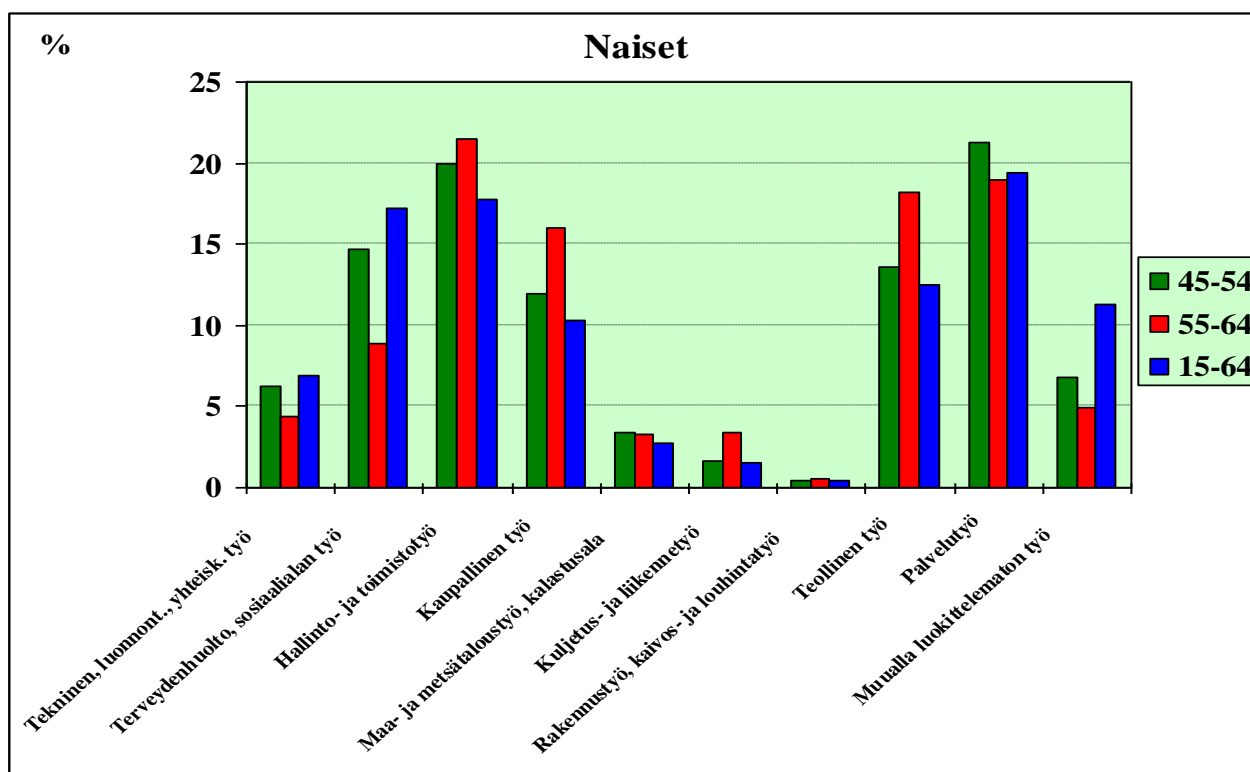
Liitekuvio 11. Työttömien työnhakijoiden osuus työllisten ja työttömien työnhakijoiden summasta vuosina 1989-1998. Työnvälitystilasto, työvoimatutkimus.

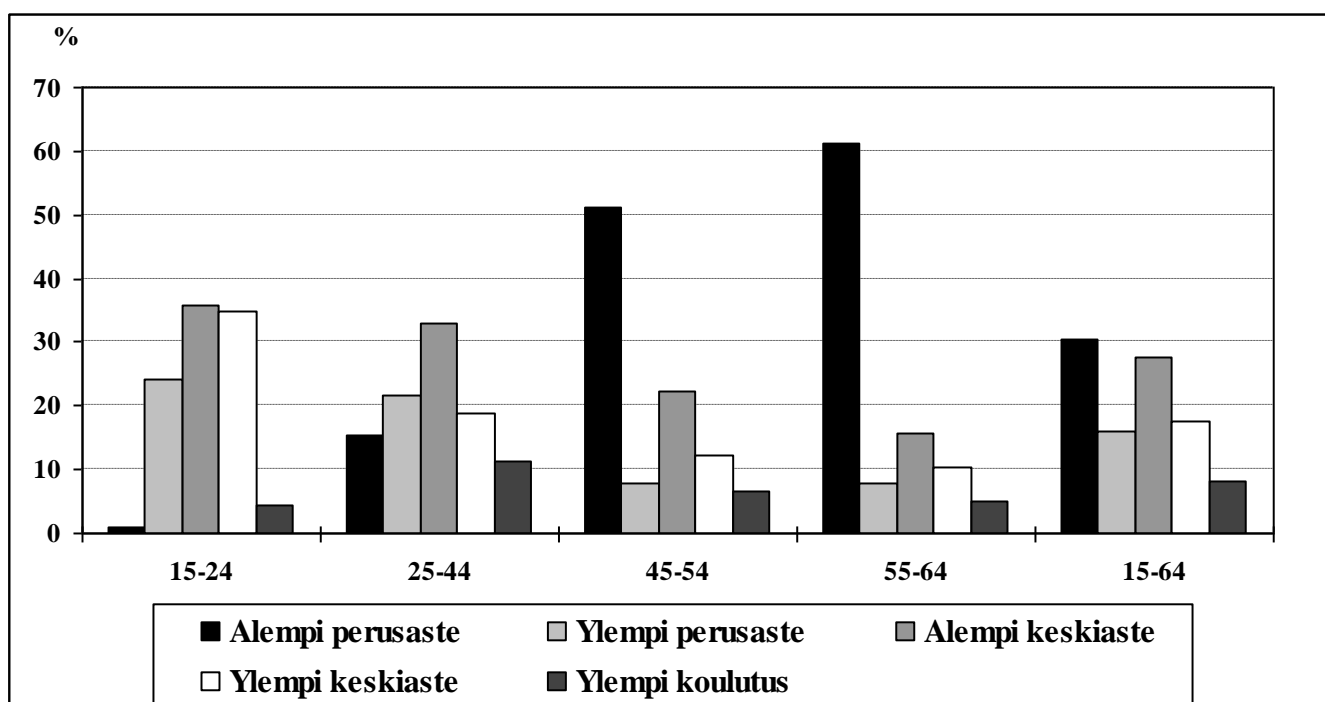
Liitekuvio 12. Työttömien työnhakijoiden alueellinen jakautuminen ikäryhmittäin vuonna 1998. Työnvälitystilasto.

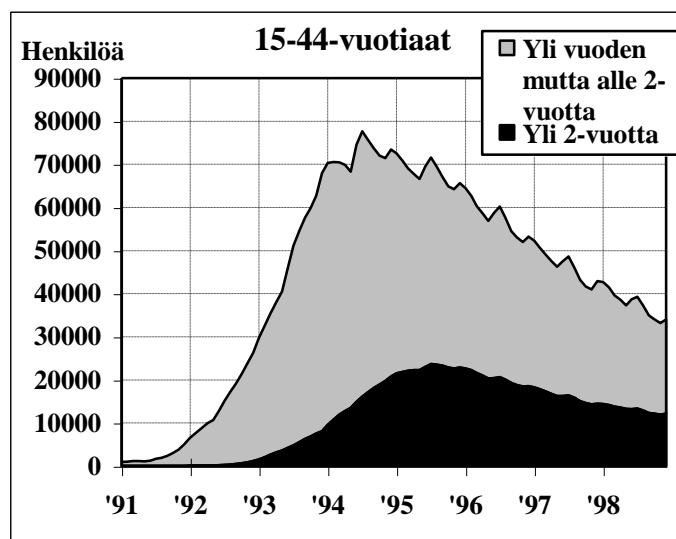
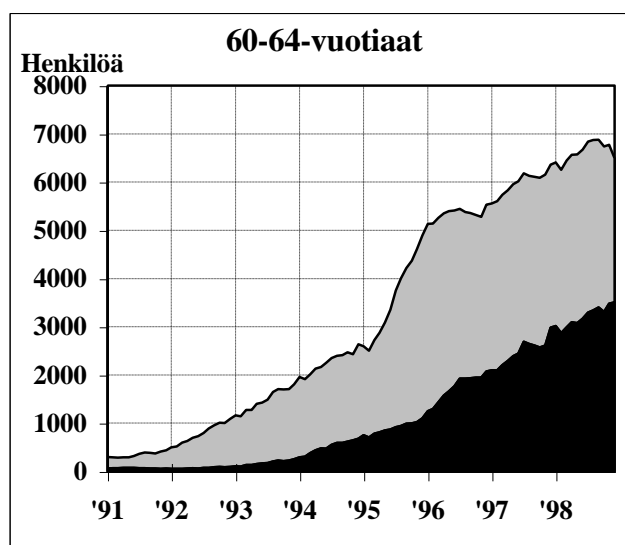
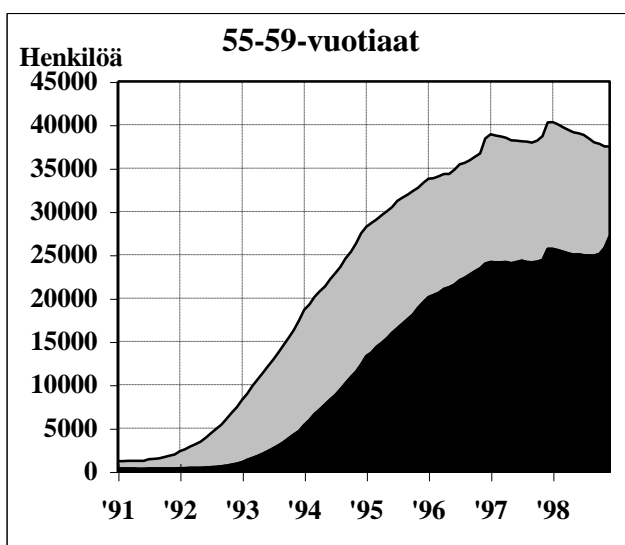
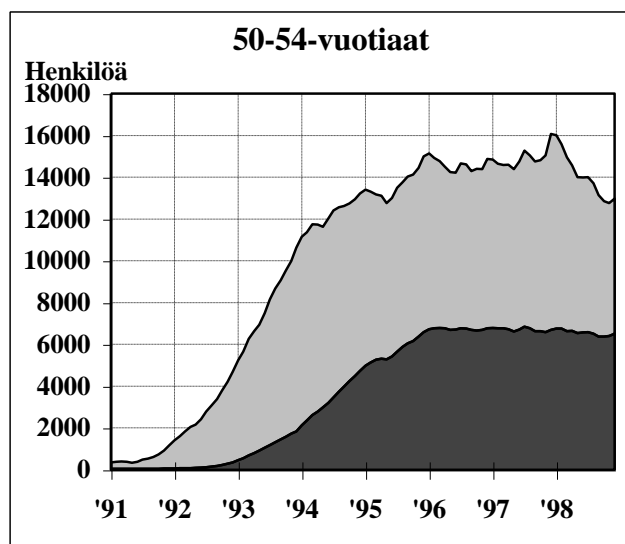
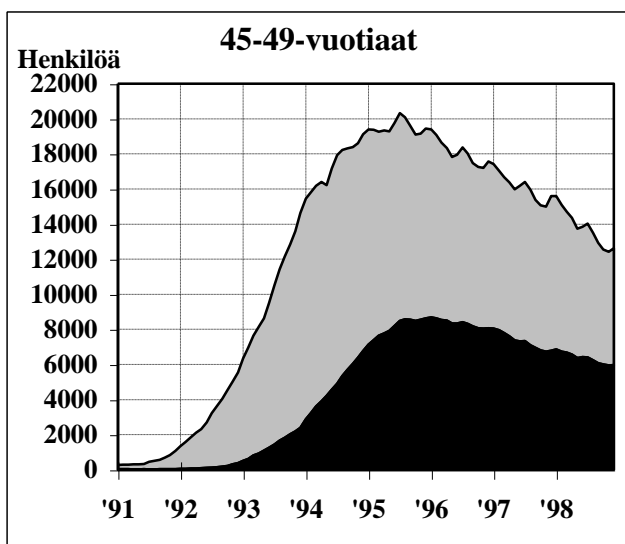
Liitekuvio 13. Kaikkien sekä 45-54 ja 55-64 -vuotiaiden työttömien työnhakijoiden jakaantuminen (%) eri ammattialojen kesken sukupuolen mukaan vuonna 1998. Työnvälitystilasto.

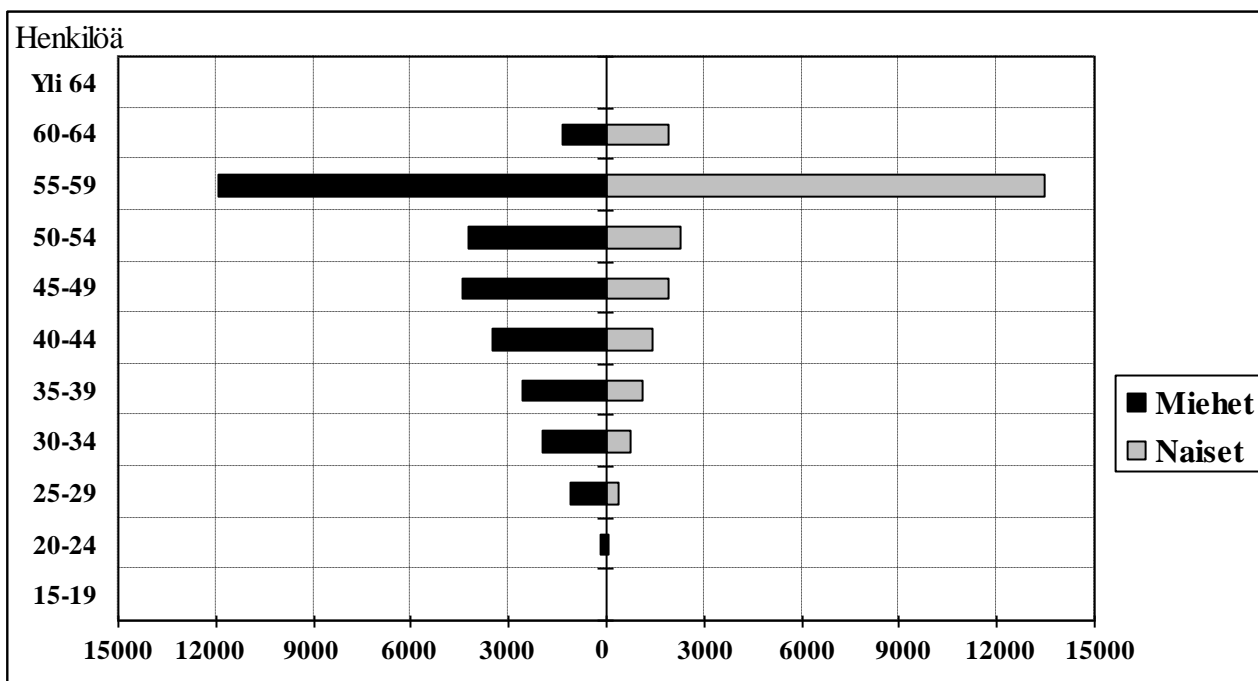
Liitekuvio 14. Työttömien työnhakijoiden koulutustausta iän mukaan keskimäärin vuonna 1998. Työnvälitystilasto.

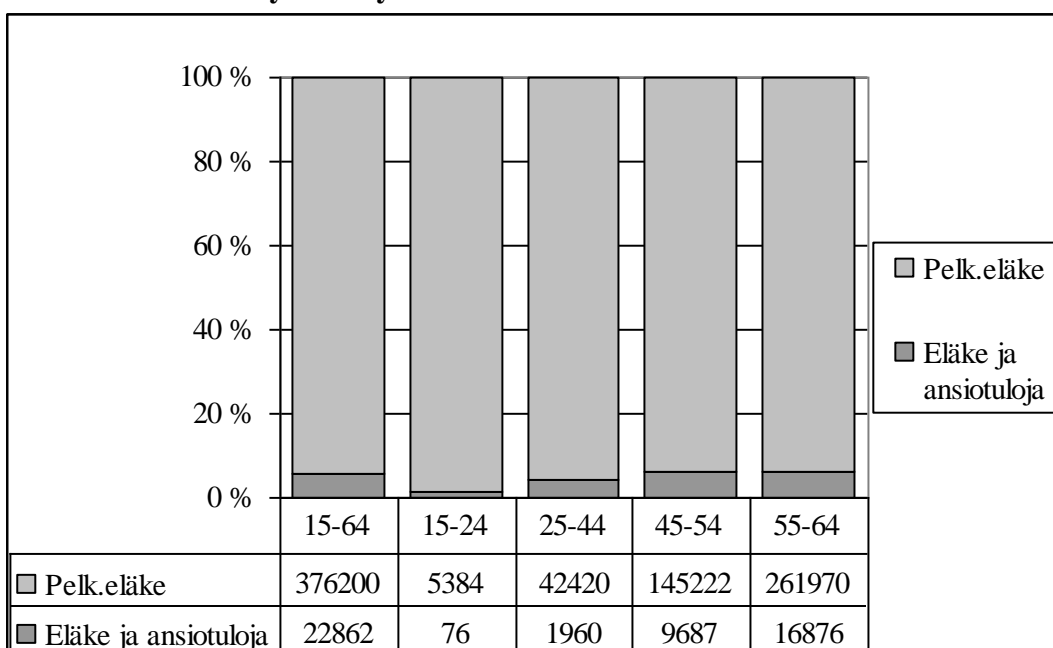
Liitekuvio 15. Pitkäaikaistyöttömien määrän kehitys vuosina 1991-1998 eri ikäryhmissä. Työnvälitystilasto.

Liitekuvio 16. Yli 2 vuotta työttömänä olleet työttömät työnhakijat sukupuolen ja iän mukaan vuonna 1998. Työnvälitystilasto.

Liitekuvio 17. Ansiotuloja saavien eläkeläisten osuus kaikista eläkeläisistä pääikäryhmittäin vuonna 1996. Työssäkäyntitilasto.

Liitetaulukot

Liitetaulukko 1. Työllisyysasteet vuosina 1989, 1994, 1996 ja 1998 iän ja sukupuolen mukaan, muutos % ja %-yksikköä. Työvoimatutkimus.

Työllisyysaste				Miehet				Naiset						
Yhteensä				Yhteensä				Yhteensä						
Ikä	Vuosi			Ikä	Vuosi			Ikä	Vuosi					
	1989	1994	1996	1998		1989	1994	1996	1998		1989	1994	1996	1998
15-24	53	28	30	35	54	27	30	36	52	29	29	34		
25-44	89	74	76	79	93	77	81	83	86	72	72	74		
45-49	90	78	80	82	90	77	79	83	89	80	80	81		
50-54	83	74	75	77	84	72	74	77	81	75	76	78		
55-59	58	49	50	51	59	48	50	52	57	50	49	51		
60-64	26	17	19	20	29	20	22	23	23	14	17	17		

Työllisyysasteen muutosprosentti

Yhteensä				Miehet			Naiset				
Ikä	Vuosina			Ikä	Vuosina		Ikä	Vuosina			
	89-94	94-98	89-98		89-94	94-98	89-98		89-94	94-98	89-98
15-24	-47	25	-34	15-24	-49	32	-33	15-24	-45	19	-34
25-44	-17	6	-12	25-44	-17	9	-10	25-44	-16	3	-14
45-49	-13	4	-9	45-49	-14	7	-8	45-49	-11	1	-9
50-54	-11	5	-7	50-54	-14	6	-9	50-54	-7	3	-4
55-59	-16	5	-12	55-59	-19	9	-13	55-59	-12	2	-11
60-64	-34	17	-23	60-64	-30	12	-21	60-64	-39	21	-26

Työllisyysasteen muutos, prosenttiyksikköä

Yhteensä				Miehet			Naiset				
Ikä	Vuosina			Ikä	Vuosina		Ikä	Vuosina			
	89-94	94-98	89-98		89-94	94-98	89-98		89-94	94-98	89-98
15-24	-25	7	-18	15-24	-26	9	-18	15-24	-23	6	-18
25-44	-15	5	-10	25-44	-16	7	-9	25-44	-14	2	-12
45-49	-11	3	-8	45-49	-13	5	-8	45-49	-9	1	-8
50-54	-9	4	-6	50-54	-12	5	-8	50-54	-6	2	-4
55-59	-9	3	-7	55-59	-12	4	-7	55-59	-7	1	-6
60-64	-9	3	-6	60-64	-9	2	-6	60-64	-9	3	-6

Liitetaulukko 2. Työllisyysasteet iän mukaan keskimäärin vuonna 1997 EU:ssa, Suomessa ja keskeisissä EU-maissa. OECD, Labour Force Survey.

Yht.											
	Maa										
Ikä	EU-15	Tanska	Saksa	Espanja	Ranska	Irlanti	Italia	Hollanti	Englanti	Suomi	Ruotsi
15-19	21	63	28	10	7	18	12	41	42	15	13
20-24	51	73	63	38	42	62	37	71	69	48	49
25-29	70	80	73	60	72	77	58	84	77	66	72
30-34	75	84	77	63	76	72	69	80	78	78	79
35-39	76	87	78	65	78	69	72	79	79	81	81
40-44	77	87	80	64	80	66	73	78	80	82	83
45-49	75	84	78	61	79	61	68	76	81	78	83
50-54	67	77	72	55	73	56	54	67	75	71	84
55-59	49	68	53	43	48	47	36	47	59	50	74
60-64	22	33	19	26	11	33	18	14	37	19	47
65-69	7	11	5	3	3	15	6	6	10	5	9
70+	2		2	1	1	6	2	2	3	1	2
kaikki	49	62	52	39	48	50	42	58	57	51	55
15-24	36	68	44	25	24	38	25	57	56	31	32
25-49	75	84	77	63	77	69	67	80	79	77	80
50+	26	36	28	22	23	30	21	27	33	28	37
Miehet											
Ikä											
15-19	23	65	30	13	10	21	15	44	42	16	11
20-24	56	80	65	45	45	64	44	72	73	53	52
25-29	78	86	79	70	80	82	68	88	85	71	74
30-34	87	91	88	80	86	86	86	92	88	83	82
35-39	89	90	89	84	89	84	90	93	87	84	83
40-44	89	91	89	84	89	84	93	92	86	84	84
45-49	87	88	87	84	88	80	89	91	86	77	84
50-54	81	86	83	79	83	76	75	85	81	70	84
55-59	62	78	63	65	55	67	52	62	69	52	77
60-64	31	42	27	38	11	49	30	21	48	21	49
65-69	9	15	7	5	4	24	10	10	13	10	15
70+	3		3	1	1	11	4	4	4		3
kaikki	60	69	62	52	56	62	56	68	65	56	58
15-24	40	73	47	30	27	41	30	58	58	34	33
25-49	86	89	86	80	86	83	84	91	86	80	81
50+	36	44	38	33	30	45	33	39	41	33	42
Naiset											
Ikä											
15-19	18	60	25	7	5	15	9	39	42	15	15
20-24	46	67	60	32	39	59	30	70	65	43	46
25-29	63	74	68	50	65	72	47	79	70	60	70
30-34	63	77	66	47	66	59	52	69	69	73	75
35-39	64	83	67	47	68	55	53	65	71	78	79
40-44	66	83	71	44	72	48	53	64	75	80	83
45-49	63	79	69	39	70	41	47	61	76	79	83
50-54	54	69	60	32	63	37	34	48	69	72	84
55-59	37	57	43	22	41	26	21	32	50	49	72
60-64	14	24	11	15	11	17	8	7	26	16	44
65-69	4	7	3	2	2	2	3	3	8		3
70+	1		1	0	0		1	1	1		1
kaikki	40	55	43	26	41	38	29	47	50	47	51
15-24	33	63	42	20	22	36	20	55	54	28	31
25-49	64	79	68	45	68	56	50	68	72	75	78
50+	19	28	20	11	19	16	11	17	26	24	33

Liitetaulukko 3. Työllisyysasteet vuonna 1998, 1989 ja alle 50-vuotisten ikäryhmi-
en määrän pysyessä vuoden 1998 tasolla (=laskelma). Työvoimatutkimus, Tilasto-
keskuksen väestöennuste.

	<u>1998</u>	<u>Laskelma</u>	<u>1989</u>
15-24	35	35	53
25-44	79	87	89
25-50	79	88	88

Liitetaulukko 4. Työllisenä edellisen vuoden lopussa olleiden pääasiallinen toimi vuoden lopussa ikäryhmittäin vuosina 1989-1997. Työssäkäyntitilasto.

15-24-vuotiaat

	Työllisenä ed. vuoden lopussa							Seuraavan vuoden lopussa, %					
	Työllinen	Työtön	Opisk.	Eläkel.	Varusm.	Muu	Työll.	Työtön	Opisk.	Eläkel.	Varusm.	Muu	
1989	303660	233394	9529	37803	282	11477	11175	77	3	12	0	4	4
1990	297607	219877	15096	37252	302	14493	10587	74	5	13	0	5	4
1991	270224	182803	31821	36379	308	10011	8902	68	12	13	0	4	3
1992	214627	140208	34474	23960	237	7112	8636	65	16	11	0	3	4
1993	163817	105291	26116	21880	136	4530	5864	64	16	13	0	3	4
1994	127885	89545	14321	16742	70	3302	3905	70	11	13	0	3	3
1995	135906	92231	16646	20380	87	2694	3868	68	12	15	0	2	3
1996	140751	97680	16510	19662	74	2724	4101	69	12	14	0	2	3
1997	146819	104762	12091	22333	37	2835	4761	71	8	15	0	2	3

25-44-vuotiaat

	Työllisenä ed. vuoden lopussa							Seuraavan vuoden lopussa, %					
	Työllinen	Työtön	Opisk.	Eläkel.	Varusm.	Muu	Työll.	Työtön	Opisk.	Eläkel.	Varusm.	Muu	
1989	1363723	1290614	23839	16593	3568	258	28851	95	2	1	0	0	2
1990	1377974	1285174	40342	17662	3524	230	31042	93	3	1	0	0	2
1991	1348292	1198388	95640	21320	3560	179	29205	89	7	2	0	0	2
1992	1243089	1092432	104436	15842	3181	134	27064	88	8	1	0	0	2
1993	1148165	1004981	95241	17621	3096	183	27043	88	8	2	0	0	2
1994	1065098	969550	57835	13348	2391	120	21854	91	5	1	0	0	2
1995	1071471	972023	59224	15598	2483	135	22008	91	6	1	0	0	2
1996	1065514	974233	56994	12402	2260	110	19515	91	5	1	0	0	2
1997	1067150	982700	44252	16015	1617	142	22424	92	4	2	0	0	2

45-54-vuotiaat

	Työllisenä ed. vuoden lopussa							Seuraavan vuoden lopussa					
	Työllinen	Työtön	Opisk.	Eläkel.	Varusm.	Muu	Työll.	Työtön	Opisk.	Eläkel.	Varusm.	Muu	
1989	465831	442417	7659	738	8756	6261	1989	95	2	0	2	1	
1990	479446	451458	12325	1004	8276	6383	1990	94	3	0	2	1	
1991	497656	453692	28231	1666	7948	6113	1991	91	6	0	2	1	
1992	504175	454300	34996	1532	7535	5812	1992	90	7	0	1	1	
1993	507396	454959	34213	1772	9479	6973	1993	90	7	0	2	1	
1994	507257	469729	23186	1293	7578	5471	1994	93	5	0	1	1	
1995	532281	490137	26783	1858	7308	6195	1995	92	5	0	1	1	
1996	553658	510890	28908	1489	7099	5272	1996	92	5	0	1	1	
1997	559222	527169	19269	2108	4725	5951	1997	94	3	0	1	1	

Yli 54-vuotiaat

	Työllisenä ed. vuoden lopussa							Seuraavan vuoden lopussa					
	Työllinen	Työtön	Opisk.	Eläkel.	Varusm.	Muu	Työll.	Työtön	Opisk.	Eläkel.	Varusm.	Muu	
1989	219981	174290	4362	40	36891	4398	1989	79	2	0	17	2	
1990	218720	171489	5332	59	37545	4295	1990	78	2	0	17	2	
1991	216110	166295	12577	71	33322	3845	1991	77	6	0	15	2	
1992	207256	155283	17561	70	30957	3385	1992	75	8	0	15	2	
1993	195052	135590	17151	102	38811	3398	1993	70	9	0	20	2	
1994	177481	135759	10966	102	28402	2252	1994	76	6	0	16	1	
1995	177393	135988	10381	113	28086	2825	1995	77	6	0	16	2	
1996	171628	134899	9805	49	24751	1853	1996	79	6	0	14	1	
1997	182748	151589	8075	116	20323	2412	1997	83	4	0	11	1	

Liitetaulukko 5. Työllisten ja työttömien vuosipoistumat iän ja koulutustason mukaan 1989-1996. Työssäkäyntitilasto.

Perusasteen varassa olevat

25-44

Työlliset

Vuosi	Työllinen	Työtön	Eläkkeellä	Muu
1988	94,7	2,3	0,4	2,6
1989	94,7	2,2	0,4	2,7
1990	92,8	3,7	0,4	3,1
1991	87,0	9,3	0,4	3,3
1992	85,8	10,7	0,4	3,1
1993	85,8	10,5	0,5	3,2
1994	89,5	7,3	0,4	2,8
1995	88,8	7,8	0,4	3,0
1996	88,8	7,5	0,3	3,4

Työttömät

Vuosi	Työllinen	Työtön	Eläkkeellä	Muu
1988	39,1	42,7	0,9	17,3
1989	44,0	36,3	1,0	18,7
1990	38,9	41,7	1,1	18,3
1991	30,8	54,7	0,9	13,6
1992	25,6	61,2	0,4	12,8
1993	18,9	69,1	0,3	11,7
1994	24,6	64,2	0,3	10,9
1995	22,1	65,1	0,2	12,6
1996	21,4	65,4	0,2	13,0

45-54

Työlliset

Vuosi	Työllinen	Työtön	Eläkkeellä	Muu
1988	94,2	2,2	2,0	1,6
1989	94,1	2,0	2,3	1,6
1990	93,1	3,1	2,1	1,7
1991	89,5	6,9	1,9	1,7
1992	88,2	8,5	1,9	1,4
1993	87,6	8,4	2,4	1,6
1994	90,9	5,8	1,9	1,4
1995	90,2	6,5	1,7	1,6
1996	90,3	6,7	1,4	1,6

Työttömät

Vuosi	Työllinen	Työtön	Eläkkeellä	Muu
1988	34,2	49,3	2,9	13,6
1989	40,1	42,5	3,2	14,2
1990	38,0	45,9	3,5	12,6
1991	30,7	57,1	2,5	9,7
1992	25,7	63,8	1,5	9,0
1993	18,0	72,5	1,2	8,3
1994	23,3	67,8	1,3	7,6
1995	20,3	71,0	1,0	7,7
1996	18,1	72,8	0,9	8,2

55+

Työlliset

Vuosi	Työllinen	Työtön	Eläkkeellä	Muu
1988	79,9	2,8	15	2,3
1989	77,9	2,3	17,5	2,3
1990	77,5	2,9	17,5	2,1
1991	75,3	6,9	15,7	2,1
1992	72,9	9,9	15,3	1,9
1993	68	10,2	19,9	1,9
1994	74,3	7,4	16,8	1,5
1995	74,6	7	16,6	1,8
1996	76,1	6,9	15,5	1,5

Työttömät

Vuosi	Työllinen	Työtön	Eläkkeellä	Muu
1988	12	28,7	52,7	6,6
1989	19,3	36,8	35,4	8,5
1990	21	41,4	29,2	8,4
1991	16,1	47,7	30	6,2
1992	9	54,3	32,5	4,2
1993	4,9	59,9	31,3	3,9
1994	4,9	63,3	28,4	3,4
1995	3,3	73,7	19,4	3,6
1996	2,9	72,6	20,9	3,6

Perusastetta korkeamman tutkinnon suorittaneet

25-44

Työlliset

Vuosi	Työllinen	Työtön	Eläkkeellä	Muu
1988	94,7	1,7	0,2	3,4
1989	94,6	1,6	0,2	3,6
1990	93,4	2,6	0,2	3,8
1991	89,5	6,3	0,2	4,0
1992	88,6	7,7	0,2	3,5
1993	88,0	7,7	0,2	4,1
1994	91,4	5,0	0,2	3,4
1995	91,2	5,0	0,2	3,6
1996	90,8	4,9	0,1	4,2

Työttömät

Vuosi	Työllinen	Työtön	Eläkkeellä	Muu
1988	48,5	34,9	0,6	16,0
1989	52,3	30,3	0,6	16,8
1990	47,5	35,5	0,7	16,3
1991	38,5	47,3	0,6	13,6
1992	33,4	52,5	0,3	13,8
1993	26,9	59,7	0,2	13,2
1994	35,9	51,2	0,2	12,7
1995	34,5	51,1	0,2	14,2
1996	32,2	52,8	0,1	14,9

45-54

Työlliset

Vuosi	Työllinen	Työtön	Eläkkeellä	Muu
1988	96,1	1,4	1,1	1,4
1989	96,2	1,3	1,4	1,1
1990	95,3	2	1,3	1,4
1991	92,7	4,5	1,3	1,5
1992	91,8	5,6	1,2	1,4
1993	91,3	5,5	1,5	1,7
1994	93,8	3,7	1,2	1,3
1995	93,3	4,1	1,1	1,5
1996	93,5	4,3	0,9	1,3

Työttömät

Vuosi	Työllinen	Työtön	Eläkkeellä	Muu
1988	39,9	46	2,1	12
1989	44,8	39,2	2,3	13,7
1990	43,8	41	2,5	12,7
1991	35,4	53	2	9,6
1992	28,7	60,2	1,3	9,8
1993	21,3	68,2	1	9,5
1994	28,2	61,7	0,9	9,2
1995	25,9	63,6	0,7	9,8
1996	22,6	66,7	0,6	10,1

55+

Työlliset

Vuosi	Työllinen	Työtön	Eläkkeellä	Muu
1988	84,1	1,6	12,6	1,7
1989	81,8	1,3	15,3	1,6
1990	80,2	1,6	16,6	1,6
1991	79,8	3,9	14,9	1,4
1992	78,2	6,2	14,3	1,3
1993	71,7	6,8	19,9	1,6
1994	79,4	4,5	14,9	1,2
1995	79,2	4,5	14,9	1,4
1996	81,0	4,4	13,2	1,4

Työttömät

Vuosi	Työllinen	Työtön	Eläkkeellä	Muu
1988	13,3	26,0	54,6	6,1
1989	23,5	35,2	33,5	7,8
1990	24,3	40,6	27,2	7,9
1991	18,5	48,0	27,9	5,6
1992	10,8	54,3	29,9	5,0
1993	6,2	62,6	27,3	3,9
1994	6,3	65,1	24,8	3,8
1995	4,6	74,7	17,2	3,5
1996	3,7	75,2	17,5	3,6

Liitetaulukko 6. Työttömänä edellisen vuoden lopussa olleiden pääasiallinen toimi vuoden lopussa ikäryhmittäin vuosina 1989-1997. Työssäkäyntitilasto.

15-24-vuotiaat

	Työttömänä ed. vuoden lopussa							Seuraavan vuoden lopussa, %					
	Työllinen	Työtön	Opisk.	Eläkel.	Varusm.	Muu	Työll.	Työtön	Opisk.	Eläkel.	Varusm.	Muu	
1989	29685	14543	6139	3910	75	1073	3945	49,0	20,7	13,2	0,3	3,6	13,3
1990	23613	10036	6445	3160	77	1184	2711	42,5	27,3	13,4	0,3	5,0	11,5
1991	31989	10807	12410	4213	86	1589	2884	33,8	38,8	13,2	0,3	5,0	9,0
1992	68218	19481	31037	8130	96	2752	6722	28,6	45,5	11,9	0,1	4,0	9,9
1993	100124	21287	50334	16580	90	3785	8048	21,3	50,3	16,6	0,1	3,8	8,0
1994	105462	30258	45432	18012	95	4779	6886	28,7	43,1	17,1	0,1	4,5	6,5
1995	90371	26975	39342	16501	72	1719	5762	29,8	43,5	18,3	0,1	1,9	6,4
1996	83797	24015	33628	17567	79	1304	7204	28,7	40,1	21,0	0,1	1,6	8,6
1997	71218	25698	23750	14468	41	983	6278	36,1	33,3	20,3	0,1	1,4	8,8

25-44-vuotiaat

	Työttömänä ed. vuoden lopussa							Seuraavan vuoden lopussa, %					
	Työllinen	Työtön	Opisk.	Eläkel.	Varusm.	Muu	Työll.	Työtön	Opisk.	Eläkel.	Varusm.	Muu	
1989	65320	32055	21305	2546	480	9	8925	49,1	32,6	3,9	0,7	0,0	13,7
1990	54528	24168	20582	2406	447	5	6920	44,3	37,7	4,4	0,8	0,0	12,7
1991	72494	25909	36242	3301	507	22	6513	35,7	50,0	4,6	0,7	0,0	9,0
1992	159687	48893	88728	8329	542	7	13188	30,6	55,6	5,2	0,3	0,0	8,3
1993	229735	55560	144320	11476	485	27	17867	24,2	62,8	5,0	0,2	0,0	7,8
1994	279920	90337	154946	15117	570	37	18913	32,3	55,4	5,4	0,2	0,0	6,8
1995	248854	75784	138537	16399	501	35	17598	30,5	55,7	6,6	0,2	0,0	7,1
1996	229501	67402	130330	14124	620	18	17007	29,4	56,8	6,2	0,3	0,0	7,4
1997	220906	72812	114739	15335	389	27	17604	33,0	51,9	6,9	0,2	0,0	8,0

45-54-vuotiaat

	Työttömänä ed. vuoden lopussa							Seuraavan vuoden lopussa, %					
	Työllinen	Työtön	Opisk.	Eläkel.	Varusm.	Muu	Työll.	Työtön	Opisk.	Eläkel.	Varusm.	Muu	
1989	22363	9316	9246	259	648		2894	41,7	41,3	1,2	2,9		12,9
1990	18621	7481	8206	274	583		2077	40,2	44,1	1,5	3,1		11,2
1991	23273	7572	12916	359	539	7	1880	32,5	55,5	1,5	2,3	0,0	8,1
1992	48317	13022	30102	1136	683		3374	27,0	62,3	2,4	1,4		7,0
1993	74629	14511	52701	1666	810		4941	19,4	70,6	2,2	1,1		6,6
1994	98120	25088	63834	2411	1117		5670	25,6	65,1	2,5	1,1		5,8
1995	96449	22124	65075	2939	805		5506	22,9	67,5	3,0	0,8		5,7
1996	100832	20802	70378	3019	1056		5577	20,6	69,8	3,0	1,0		5,5
1997	105109	25843	67350	4152	800		6964	24,6	64,1	4,0	0,8		6,6

Yli 54-vuotiaat

	Työttömänä ed. vuoden lopussa							Seuraavan vuoden lopussa, %					
	Työllinen	Työtön	Opisk.	Eläkel.	eläk.	Tyött. Muu	Työll.	Työtön	Opisk.	Eläkel.	eläk.	Tyött. Muu	
1989	12183	2448	4440	4	4262		1029	20,1	36,4	0,0	35,0		8,4
1990	11569	2508	4769	18	3328		946	21,7	41,2	0,2	28,8		8,2
1991	13205	2195	6304	7	3902		797	16,6	47,7	0,1	29,5		6,0
1992	24494	2318	13294	33	7797		1052	9,5	54,3	0,1	31,8		4,3
1993	39061	2049	23681	47	11802		1482	5,2	60,6	0,1	30,2		3,8
1994	51788	2777	33042	72	14125		1772	5,4	63,8	0,1	27,3		3,4
1995	55882	2068	41365	130	10454		1865	3,7	74,0	0,2	18,7		3,3
1996	62437	2049	45847	112	2061	10575	1793	3,3	73,4	0,2	3,3	16,9	2,9
1997	70624	2973	51817	189	1993	4687	8965	4,2	73,4	0,3	2,8	6,6	12,7